Ikt.sz.: **3-4/2024**

AZ ŐRBOTTYÁNI NAPSUGÁR ÓVODA

PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

OM: 032910

A módosításokkal egységes szerkezetbe foglalt változat.

2024.10.01.

TARTALOMJEGYZÉK

TARTALOMJEGYZÉK 2
Bevezető 7
1 AZ ÓVODA JELLEMZŐ ADATAI 8
2 ÓVODÁNK BEMUTATÁSA 9
2.1 Az intézmény bemutatása - szociokulturális háttér 9
2.2 Az óvodai csoportok engedélyezett létszáma 11
2.2.1 Napsugár Óvoda - Székhely 11
2.2.2 Az Őrbottyáni Napsugár Óvoda Margaréta Tagóvodája 12
2.2.4 Az Őrbottyáni Napsugár Óvoda telephelye 13
3 AZ ÓVODA SZEMÉLYI, TÁRGYI FELTÉTELRENDSZERE 14
3.1 Az intézmény személyi feltétele 14
3.1.1 Az óvodánk szervezeti struktúrája 16
3.2 Óvodánk gazdálkodása 17
3.3 Az óvoda a tárgyi feltételek tükrében 17
4 ALAPELVEINK 19
4.1 Gyermekkép 19
4.2 Óvodakép 19
4.3 Teljesítményértékelési rendszer bevezetése, működtetése a fejlesztőmunka értékelése 20
4.4 A nevelőmunka terén megfogalmazott alapelvek, feladatok, módszerek 21
5 A PROGRAM CÉLFEJEZETE 24
5.1 Nevelésünk alapelve 24
5.2 Alapvető célok 24
5.3 Általános nevelési feladatok 24
5.3.1 Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés 24
5.3.2 Az esztétikai nevelés 25
5.3.3 Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása 25
6 A PROGRAM RENDSZERÁBRÁJA 27
7 A NEVELÉS KERETE 28
7.1 Az egészséges életmód alakítása 28
7.1.1 Feladatok 28
7.1.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén 33
7.2 Az érzelmi az erkölcsi és közösségi nevelés 34
7.2.1 Feladatok 34
7.2.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén 38
8 A PROGRAM AJÁNLOTT NAPIRENDJE 39

8.1 Javaslat a gyermekek napirendjének elkészítéséhez az Őrbottyáni Óvodában 40
8.2 Javaslat a gyermekek napirendjének elkészítéséhez a Kisnémedi Tagóvodában 40
9 A PROGRAM TARTALMA AZ ŐRBOTTYÁNI ÓVODÁBAN 41
9.1 Néphagyomány-ápolás, népszokások 41
9.1.1 A néphagyomány tartalma az egyes tevékenységformákban 41
9.1.2 Az óvodában szervezett rendezvények zajvédelmi szabályai 42
9.2 Az Őrbottyáni Óvodában ünnepelhető jeles napok időrendben 42
9.3 Kisnémedin az óvoda hagyományos ünnepei, egyéb rendezvényei 43
9.3.1 Megemlékezés 43
9.3.2 Az óvodai élet hagyományos ünnepei 43
9.3.3 Óvoda-iskola közös rendezvényei 43
9.3.4 Egyéb közös rendezvények 44
9.4 A néphagyomány-ápolás ajánlott tartalmai korcsoportonként 44
A PROGRAM TEVÉKENYSÉGFORMÁI AZ ŐRBOTTYÁNI ÓVODÁBAN 48
10 JÁTÉK 48
10.1 Feladatok 48
10.1.1 A játékhoz szükséges feltételek biztosítása 48
10.1.2 A különböző típusú játékokhoz szükséges hely biztosítása 49
10.1.3 A játékhoz szükséges idő 50
10.1.4 A kreativitást segítő játékeszközök 50
10.1.5 A gyermekek tapasztalatainak gazdagítása, élmények szerepe 51
10.2 A 2,5-3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása, a gyermekek egyéni sajátosságaihoz alkalmazkodva. 51
10.2.1 A gyermekek beszédkészségének fejlesztése játék közben 53
10.3 Az óvónő játéksegítő módszerei 53
10.4 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén 54
11 JÁTÉKBA INTEGRÁLT TANULÁS ŐRBOTTYÁNI ÓVODÁBAN 55
11.1 Javaslat a gyermekek heti rendjének elkészítéséhez 56
11.2 A szervezett tanulás formái 56
11.3 A szervezett tanulás munkaformái 57
11.4 A szervezett tanulás időkeretei 57
11.5 Alapelvek a tanulási folyamatok értékeléséhez 58
12 VERSELÉS, MESÉLÉS 59
12.1 Feladatok 59
12.1.1 A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása 59
12.1.2 A 2,5-3-6-7 éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosítása 60
12.1.3 A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versekkel, mesékkel, dramatikus játékokkal 61
12.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén 62

13 ÉNEK, ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC 63
13.1 Feladatok 63
13.1.1 A felhasznált zenei anyag igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása 63
13.1.2 A 2.5-3-6-7 éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosítása 64
13.1.3 A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása 65
13.1.4 A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mondókákkal, gyermekdalokkal és a zenei készségfejlesztő játékokkal 66
13.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén 66
14 RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZI MUNKA 67
14.1 Feladatok 67
14.1.1 A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése 67
14.1.2 A 2,5-3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító tevékenységek, s azok tartalmának, minőségének fejlesztése 68
14.1.3 A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása 69
14.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén 70
15 MOZGÁS 71
15.1 Feladatok 71
15.1.1 A 2,5-3-6-7 éves korban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása 71
15.1.2 A különböző szervezeti formák megteremtése a gyermekek mozgásszükségletének kielégítése érdekében 73
15.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén 74
16 A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE 75
16.1. Feladatok 75
16.1.1 A 2,5-3-6-7 éves korban tervezhető jellegzetes tartalmak biztosítása 75
16.1.2 A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása 77
16.1.3 A gyermekek kommunikációs készségének fejlesztése a közvetlen tapasztalat- és ismeretszerzés során 77
16.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén 78
16.3 Környezetünk védelmére nevelés, a környezettudatos magatartásformálás megalapozása 78
17 KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE MATEMATIKAI TARTALOMMAL 81
17.1 Feladatok 81
17.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végére 82
18 MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK 83
18.1 Feladatok 83
18.1.1 A különböző típusú munkajellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételének biztosítása . 83
18.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén 85
19. INKLUZIV NEVELÉS, A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK INTEGRÁLT NEVELÉSE 86
19.1 Hátránykompenzáció 86

Feladataink a Sajátos nevelési igényű gyermekek esetében: 88
Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek (BTMN) 88
19.2 Kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő gyermekek: 89
19.3. Tehetséggondozás 89
19.4 Kommunikáció a kiemelt figyelmet igénylő, SNI gyermekek szüleivel: 90
20. A GYERMEKEK EGYÉNI KÉPESSÉGEINEK MÉRÉSE, NYOMON KÖVETÉSE 91
20.1 A gyermekek mérése 91
20.2 A gyermekek fejlettségének nyomon követése 91
A FEJLESZTÉS TARTALMA A KISNÉMEDI TAGÓVODÁBAN 93
21 JÁTÉK ÉS A TEVÉKENYSÉGBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS 94
21.1 Az óvodapedagógus feladatai a játékkal kapcsolatban 96
21.2 Az óvodapedagógus feladatai a tanulással kapcsolatban 97
22 TÁRSAS, KÖZÖSSÉGI TEVÉKENYSÉG 99
22.1 Az óvodapedagógus feladatai a társas, közösségi tevékenységgel kapcsolatban 101
23 MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK 102
23.1 Az óvodapedagógus feladatai a munka jellegű tevékenységgel kapcsolatban 104
24 SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉG 105
24.1 Az óvodapedagógus feladatai a szabadidős tevékenységek megszervezésében 106
25 A KOMPLEX FOGLALKOZÁSOK RENDSZERE KISNÉMEDI TAGÓVODÁBAN 107
26 A társadalmi érintkezést megalapozó komplex foglalkozások 107
26.1 Anyanyelvi nevelés 107
26.1.1 Az óvodapedagógus feladatai az anyanyelvi nevelés fejlesztésében 108
26.2 Külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal 108
26.2.1 Az óvodapedagógus feladatai a matematikai nevelés terén 110
27 A TÁRSADALMI GYAKORLAT BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEIT TÜKRÖZŐ KOMPLEX FOGLALKOZÁSOK 111
27.1 Külső világ tevékeny megismerése 111
27.1.1 Születéstől - felnőttkorig 112
27.1.2 Az óvodapedagógus feladatai a foglalkozások megszervezésében 113
27.1.3 Művészeti tevékenységek 113
27.2 Verselés, mesélés 115
27.3 Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka 115
27.4 Ének, zene, énekes játék, gyermektánc 116
27.5 Az óvodapedagógus feladatai a művészeti tevékenységek megszervezésében 116
28 AZ EGYÉN TÁRSADALMI FELADATAIT TUDATOSÍTÓ, KÉPESSÉGEIT FEJLESZTŐ ISMERETEK, ... 118
TEVÉKENYSÉGEK 118
28.1 Mozgás 118
28.1.1 A mozgás objektív feltételei 119

28.1.2 A mozgás szubjektív feltételei 119
28.2 A mozgásfejlesztés feladatai 120
28.2.1 Az óvodapedagógus feladatai a mozgás megszervezésében 120
29 A NEVELÉS TERVEZÉSE ÉS IDŐKERETEI 122
29.1 A fejlesztés módszere 123
29.2 A fejlesztés kerete 124
29.3 A nevelés időkeretei 124
29.4 A napirend általános időkeretei 8 és 10 órás óvodai nyitvatartás esetén 125
29.5 Hetirend 125
30 A PROGRAM KAPCSOLATRENDSZERE 127
30.1 Az óvoda és a család 127
30.1.1 A kapcsolattartás formái 127
30.2 Az óvoda és a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat - gyermekvédelem 127
30.3 Az óvoda és az iskola 128
30.3.1 A kapcsolattartás formái 128
30.4 Az óvoda és a közművelődési intézmények 128
30.4.1 A kapcsolattartás formái 128
30.5 Az óvoda egyéb kapcsolatai 129
A PROGRAM ERŐFORRÁSAI 130
31 SZEMÉLYI FELTÉTELEK 130
32 TÁRGYI FELTÉTELEK 131
33 A PROGRAM ELLENŐRZÉSE, ELEMZÉSE, ÉRTÉKELÉSE 132
33.1 Az óvodavezető pedagógiai, működési munkaterve 132
33.2 A gyermekcsoportok nevelési-fejlesztési terve 132
33.3 Az egyéni fejlődés-fejlesztés dokumentumai 132
34 ZÁRÓRENDELKEZÉSEK 133
35 LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK 134
36 Felhasznált irodalom 136
37 A pedagógiai program jogszabályi háttere 137
37.1 Intézményi dokumentumok: 137
37.2 Az intézmény működését meghatározó további dokumentumok: 138

Bevezető

“Kisgyermekem csak nézzél szerte szét
éretted van itt minden, ami szép!”
(Várnai Zseni)

Köszöntöm mindazokat, akik e programot kezükbe veszik, megismerkednek vele, s úgy gondolják, hogy gyermekük nevelését az e program szerint dolgozó óvodapedagógusokra bízzák.

Kedves Olvasó! Tisztelt Szülő!

A **Pedagógiai Program**, melyet Ön most a kezében tart, az Óvodai nevelés országos alapprogramjának és az Napsugár Óvoda Alapító okiratnak elvei alapján, valamint Napsugár Óvoda Helyi Pedagógiai Programjának felhasználásával született meg.

Óvodapedagógusaink sok-sok időt fordítottak arra, hogy egy olyan nevelési programot hozzanak létre, amely elsődlegesen a gyermekek szeretetét, megbecsülését, elfogadását és igényeinek kielégítését helyezi előtérbe.

Programírásunk másik fontos szempontja az volt, hogy minden Óvodapedagógus megtalálja és magáénak vallja azokat az értékeket, amelyeket a program tartalma megfogalmaz.

Meggyőződésünk, hogy a programban olyan erkölcsi, érzelmi, esztétikai és tevékenységi tartalom jelenik meg a gyermekek mindennapjaiban, amellyel biztonságos óvodai életet, nyugodt, kiegyensúlyozott óvodáskort biztosíthatunk óvodásaink számára.

Az óvoda igazgatója, a program módosításának benyújtója:

Gazdagné Kovács Krisztina

Intézmény igazgató

1 AZ ÓVODA JELLEMZŐ ADATAI

Az óvoda hivatalos elnevezése:

Őrbottyáni Napsugár Óvoda

Az óvoda fenntartója, címe, telefonszáma:

Őrbottyán és Kisnémedi települések Köznevelési Társulása

2162 Őrbottyán, Fő út 99.

06 28 360-044

Az óvodák pontos neve, címe, telefonszáma:

Őrbottyáni Napsugár Óvoda Székhelye

2162 Őrbottyán, Rákóczi út 87.

06-70/382-6222 orbottyaniovoda2020@gmail.com

Őrbottyáni Napsugár Óvoda Telephelye

2162 Őrbottyán, Rákóczi utca 113. A ép.1. ajtó

Őrbottyáni Napsugár Óvoda Margaréta Tagóvodája

2162 Őrbottyán, Óvoda út 1.

06-70/640-0463 margaretaovi2023@gmail.com

Őrbottyáni Napsugár Óvoda Kisnémedi Tagóvodája

2165 Kisnémedi, Fő út 3.

06-30/691-7809 kisnemediovoda@gmail.com

2 ÓVODÁNK BEMUTATÁSA

2.1 Az intézmény bemutatása - szociokulturális háttér

Az óvoda Pest vármegyében, Budapesttől nem messzire fekszik. A főváros közelsége, a város környékén lévő több kisebb-nagyobb tó, a külvárosi jelleg és a tiszta levegő vonzza az embereket településünkre. A város lakossága az elmúlt időszakban folyamatosan nőtt. Az itt letelepedők többnyire fiatalok, kisgyermekes családok, akik a közeli városokban, (Budapest, Veresegyház, Vác, Gödöllő) és településeken, keresnek megélhetést.

Óvodánk, az **Őrbottyáni Napsugár Óvoda 15 csoporttal**, egy székhely óvodával, két tagóvodával és egy telephellyel működik. Mind a négy egység különböző arculattal rendelkezik, de az elveket, célokat tekintve egységes közösségként funkcionál.

Intézményünk Őrbottyán város **Önkormányzati fenntartású** óvodája, mely 2008. szeptember 1.-e óta Intézményfenntartói társulásban működik együtt Kisnémedi községgel, melyet Őrbottyán Nagyközség Önkormányzatának Képviselő-testülete és Kisnémedi Község Önkormányzat Képviselő-testülete hozott létre. Így, azóta a **Kisnémedi Tagóvoda** az Őrbottyáni Napsugár Óvodához tartozik, mint tagintézmény.

Időközben az addigi nagyközség **2014-ben városi rangot kapott**, ekkor változott az intézményünk neve Őrbottyán Nagyközség Napközi Otthonos Óvodáról Őrbottyáni Napközi Otthonos Óvodára, majd 2020-ban **Őrbottyáni Napsugár Óvoda** névre.

Az elmúlt időszakban a város kisgyermekeinek a száma is egyre nőtt, ami szükségessé tette az óvoda folyamatos bővítését is. Emiatt 2001 óta 7 új csoporttal bővült az óvoda. Kezdetben a Központi óvoda emeletén került kialakításra egy új csoport. Majd ezután 2006-ban egy új óvoda építésével a régi 2 csoportos óvoda helyett kezdetben egy 3 csoporttal rendelkező szép új intézmény készült el, mely a **Margaréta Tagóvoda** nevet viseli. Ebben az épületben az emeleten 2010-ben további 2, majd 2011-ben még egy csoport kialakítására volt szükség. Ezáltal az intézmény 2014-re már 12 csoporttal működött.

A legrégebbi, közel 100 éves **Kismókus óvoda** helyére 2014-ben egy új, korszerű, tornaszobával ellátott óvodaépület került megépítésre, mely a régi 2 csoport helyett már 3 csoporttal üzemelt.

2020-ban a Kismókus óvoda tetőterének beépítésével tovább bővült az intézmény, és ezzel együtt a központi épületből a 4 csoport átköltözött ebbe a gyönyörű, tágas, világos tetőtéri részbe. **Ez az épület lett a Napsugár óvoda székhelye.** Az óvoda bővítésével az udvar is kibővült, két

tágas, nagy udvarrésszel, modern udvari játékeszközökkel, füvesített területtel. Ezáltal már mindkét óvodaépület jól megközelíthető, csendes, a főútvonaltól biztonságos távolságban, zöldövezetben található.

Az idei, a 2024/2025.-ös nevelési évtől kezdve **egy csoporttal bővült óvodánk**, így összesen már 15 csoportban fogadjuk az óvodás gyermekeket. Az új csoport az Őrbottyáni Napsugár Óvoda Telephelyén nyílt és a **„Mókus csoport”** nevet kapta.

A csoportszobai és udvari tárgyi eszközök minden épületben megfelelnek a 20/2012. EMMI rendelet mellékletét képező kötelező eszköz és felszerelési jegyzéknek. A meglévő tárgyi feltételek a gyermekek ellátásához, neveléséhez, a változatos játéktevékenységekhez és mozgásigényük kielégítéséhez sokrétű lehetőséget biztosítanak. **Az eszközök folyamatos karbantartása, cseréje elengedhetetlen a gyermekek testi épsége, a korszerű pedagógiai nevelés és a minőségi fejlesztés érdekében.**

Udvarainkon lehetőség van mozgalmasabb és nyugodtabb tevékenységekre. Óvodánk épületei, udvaraink jól szolgálják a gyermekek egészséges fejlesztését, nevelését. Igyekszünk tisztán, gondozottan tartani, hogy esztétikus legyen külső és belső megjelenése. Az udvari dramatikus és énekes játékok szervezésére minden óvodában betonozott terasz ad lehetőséget. A játszóterületen homokozók, mászókák, csúszdák, egyensúlyozó játékok adnak tartalmas játéklehetőséget a gyermekeknek.

Az intézmény működtetését és karbantartását az Őrbottyáni Gazdasági Műszaki Ellátó Szolgálat GAMESZ látja el.

Külsőjében és felszereltségében ugyan kissé eltérő a három épület, de mindegyiknek megvan a maga szépsége, varázsa és a melegszívű, gyermekszerető felnőttekkel együtt igazi otthont adnak a kisgyermekek neveléséhez.

Óvodánk az intézményi társulás révén két községben, városunkban, Őrbottyánban és egy közeli községben Kisnémedin működik. Intézményünk költségvetési szerv, irányító szervének megnevezése az alapító okirat alapján: **Őrbottyán és Kisnémedi Települések Köznevelési Társulásának Társulási Tanácsa.** Az óvodai intézményfenntartó társulás két község együttműködésének révén jött létre, ezért méltán várható el, hogy az óvoda négy épülete folyamatosan szoros együttműködő partneri viszonyt tartson fenn. Az óvoda Őrbottyán város két részén, három különböző épületben és Kisnémedi településen üzemel.

2.2 Az óvodai csoportok engedélyezett létszáma

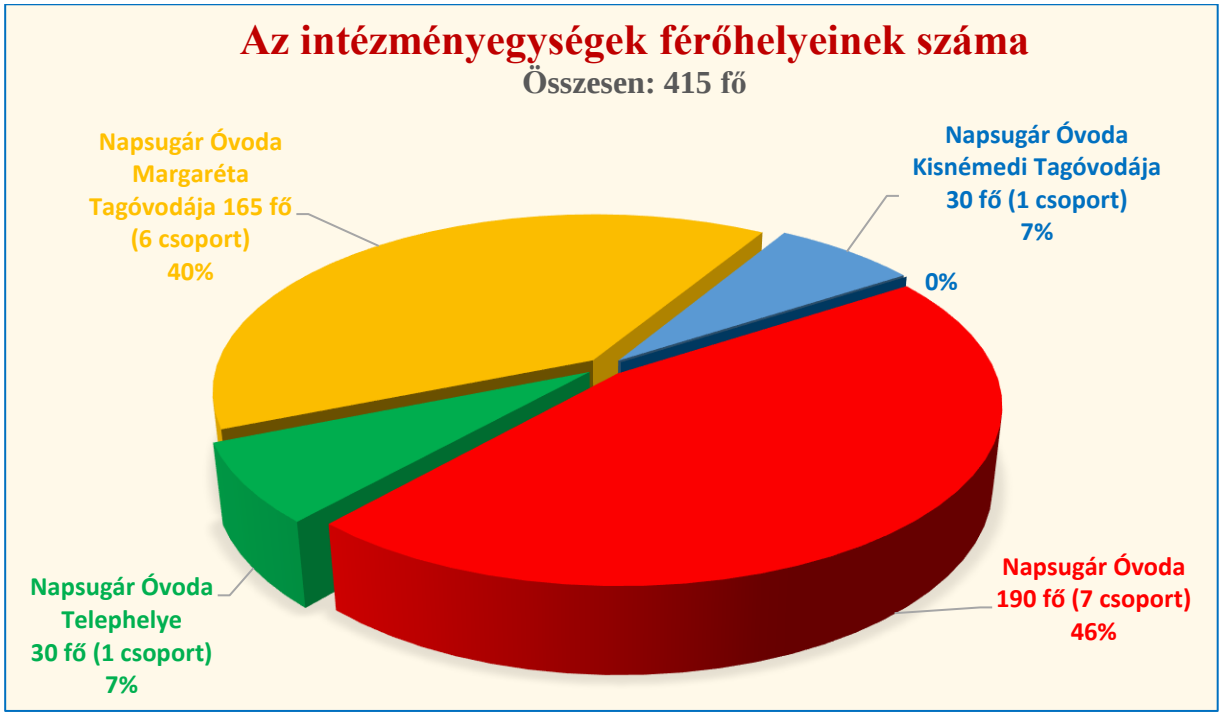

Intézmények:	**Csoportok száma:**	**Felvehető létszám:**
Napsugár Óvoda:	7 csoport	175+15 fő
Napsugár Óvoda Telephelye:	1 csoport	25+5 fő
Margaréta Tagóvodája:	6 csoport	150+15 fő
Kisnémedi Tagóvodája:	1 csoport	25+5 fő
Összesen:	**15 csoport**	**375+40 = 415 fő**

Intézményünkbe összesen jelenleg - az alapító okirat alapján:

A **4** épületben**, 15 csoportban 415** gyermek befogadására van lehetőség.

2.2.1 Napsugár Óvoda - Székhely

2014-ben épült, egy elavult 100 éves óvodaépület helyén, melyet augusztus 20.-án ünnepélyes keretek között adtak át.

Ez a korszerűen kialakított modern épület, 2021-ig 3 csoporttal, 75 férőhellyel működött. 2021 szeptemberétől a Központi óvoda 4 csoportja a tetőtérbe költözött át, így ma már **7 csoporttal, 190 férőhellyel üzemel**.

Székhely óvodánkban részben osztott és homogén csoportokban biztosítjuk a gyermekek nevelését. Emellett, saját tornaszobával, fejlesztő szobákkal, irodahelységekkel, kiszolgáló helyiségekkel és tálalókonyhával is rendelkezik. Csoportszobáink tágasak, világosak, egyik hosszú oldala panoráma ablakos, szemben vele beépített szekrények találhatók, melyekben a gyermekek játékai, edények, textíliák kaptak helyet. A gyermekek délutáni pihenését a csoportokban, favázú bőrfektető, illetve könnyített műanyag ágyak szolgálják.

Kellemes környezetben, régi fákkal, cserjékkel körülvett völgyben található, ahol még egy kis patak is húzódik mellette. Az óvodaudvar játszórésze gumitéglával burkolt. Az udvari játékeszközök választéka megfelelően szolgálja a gyermekek mozgásigényének kielégítését. Az udvar 2021-ben bővítésre került, füvesítve lett gyeptéglával, emellett modern, (az európai szabványnak megfelelő) játszótéri eszközökkel lett telepítve.

2.2.2 Az Őrbottyáni Napsugár Óvoda Margaréta Tagóvodája

Tagóvodánk 2006-ban épült, szintén modern, minden előírásnak megfelelő tornateremmel, tálalókonyhával felszerelt épület. A város észak-keleti (vácbottyáni) részén álló épület tagintézményként fogadja a gyermekeket.

Kezdetben 3 csoporttal működött, de szükséges volt a bővítése, ezért a tetőtérben 2010-ben 2, és 2011-ben még 1 csoport kialakítása vált szükségessé. Ez az épület **6 csoporttal, 165 férőhellyel** üzemel. Vegyes korcsoportú, részben osztott és homogén csoportokban szervezzük a gyermekek nevelését. Csoportszobáink tágasak, világosak, szinte teljesen új bútorokkal rendeztük be.

Az óvoda udvarát füvesítéssel, fásítással és esztétikus, természetes anyagokból készült játékeszközökkel alakítottuk ki, hogy a gyermekek egészséges fejlődését szolgálja.

2.2.3 Az Őrbottyáni Napsugár Óvoda Kisnémedi Tagóvodája

Az óvoda a község központjában, a Polgármesteri Hivatal fölött az emeleten található Műemlék jellegű épületben, mely 1991-92-ben épült. A tagóvoda jelenleg **1 vegyes csoporttal**, ős-fás ligetben **30 férőhellyel,** üzemel. Az intézményt 2018-ban teljesen felújították, egy tornaszobával, irodával, és logopédiai szobával bővítették ki, a Kisnémedi gyerekek nagy örömére. Az óvoda rendelkezik saját melegítőkonyhával is.

Az udvarunk egy meglévő őspark területéből 6130 m^2 alapterületű. Kerítés és sövény nélküli nagy egybefüggő játszótér, melyben erdős rész, füves kis pálya található. A gyermekek udvari életét

kerítéssel elhatárolt EU szabványnak megfelelő, ütésmentes talajjal rendelkező játszótér is szolgálja. Benne homokozó és betonos rész is található.

2.2.4 Az Őrbottyáni Napsugár Óvoda telephelye

A Napsugár óvoda telephelye 1977-ben került átadásra, melyet 2001-ben 1 csoporttal bővítettek, így 4 csoport befogadására alkalmas. Az épület Őrbottyán centrumában található, mely a felújítás és berendezés után egy csoporttal 2024. szeptember 1.-én újra megnyitotta kapuit. Az óvoda jelenleg **1 vegyes csoporttal**, **30 férőhellyel,** üzemel. Az óvoda nagy udvarának alakítása évek óta folyamatosan történik. Az udvar talaja homokos, bár már a játszóterület nagy része füves. Folyamatosan ültetünk fákat, a meglévők pedig már árnyékot, védelmet adnak a nyár égető napsugarai ellen.

Programunk Őrbottyánban **részben adaptált**, az 1999-es Nagy Jenőné: Nevelés a művészetek eszközeivel nevelési program útmutatása alapján készült, melyet helyi sajátosságainkkal egészítettünk ki, módosítottunk.

Kisnémedi tagóvodában a nevelési célok és feladatok megvalósítása: **Fábián Katalin Tevékenységközpontú óvodai nevelés** programja alapján valósul meg.

Köszönöm munkatársaim aktív részvételét a program elkészítésében, módosításában.

3 AZ ÓVODA SZEMÉLYI, TÁRGYI FELTÉTELRENDSZERE

3.1 Az intézmény személyi feltétele

Az óvoda optimális személyi feltétele:

Alkalmazottak száma:	
Óvodapedagógusok:	30 fő
Dajkák:	15 fő
Pedagógiai asszisztensek:	5 fő
Óvodatitkár:	1 fő
Gyógypedagógus:	2 fő
Óvodapszichológus:	1 fő
Összesen:	**54 fő**

Szakmai képzetség:

Az óvodában alkalmazottak szakmai végzettsége:	
Felsőfokú végzettségű főállású óvodapedagógusok száma:	28 fő
Szakközépiskolát végzett főállású óvodapedagógusok száma	2 fő
Pedagógiai munkát segítő főállású dajkák száma:	15 fő
Pedagógiai asszisztens:	5 fő
Óvodatitkár:	1 fő
Gyógypedagógus:	2 fő
Óvodapszichológus:	1 fő

Az óvoda nevelőtestülete

A szakmai munkát **30** pedagógus látja el, ebből szakvizsgája 6 pedagógusnak van, technikai dolgozók száma **20** fő. Felsőfokú szakképzettséggel 28 pedagógus rendelkezik. Két kolléganőnk gyakornok. **9** óvodapedagógusnak van szakvizsgája, **8** fő pedagógus II. fokozatban van. Óvodapedagógusaink rendszeresen továbbképzéseken vesznek részt az adott nevelési év

lehetőségeit kihasználva, hogy megtudjanak felelni korunk oktatáspolitikai kihívásainak. A rászoruló (SNI-s, BTMN-s) gyermekek fejlesztését segíti a két megbízási szerződéssel foglalkoztatott gyógypedagógus.

A 15 dajkából 4 szakképzett, 11 érettségivel rendelkezik. 1 óvodatitkárt és 5 pedagógiai asszisztenst alkalmazunk, akik közül 4 főnek a munkakörükhöz megfelelő szakképesítése van. Hivatásuk, a pedagógiai munka fontos kiegészítője a gyermekekkel való foglalkozásban, az óvónőkkel együttműködve, koordinálva – a nevelés minden területén, a gyermekcsoportban, mosdóban, öltözőben, udvaron egyaránt.

Egy jó program kiépítésének, folyamatos karbantartásának kritériumai az óvodában a helyi viszonyok ismeretét, a nevelőtestület egységességét, az aktív belső erők mozgósításának lehetőségét jelentik. Az óvoda adottsága kedvező az aktív, kreatív nevelőmunka szempontjából.

Óvodánk nevelőtestülete az elmúlt 2-3 évben folyamatosan változott. Legfontosabb feladatunk az új kolléganők megnyerése programunk elfogadására és az újabb kezdeményezések beindítására. A nevelőtestületben a kollégák jól érzik magukat, szükségesnek érzik a nevelési tervek építését, a saját koncepció kidolgozását.

A munkatársak egymás közötti kapcsolatában döntően a pozitív hozzáállás a jellemző, az egymás iránti tolerancia, empátia érzékelhető. Megfigyelhető a nyitottság, az információ iránti igény, mások munkájának megismerése és értékelése, a továbbképzéseken hallottak átadása. Fontosnak tartjuk az egy csoportban dolgozó óvodapedagógusok és dajkák jó együttműködését, a gyermekekre vonatkozó információk átadását, az észrevételek megbeszélését. A testület érzelmi-értelmi ráhangolódása a feladatra meghatározó tényező. A munkahelyi légkör, a csoportszellem alkalmas az alkotó munkastílus megvalósítására.

3.1.1 Az óvodánk szervezeti struktúrája

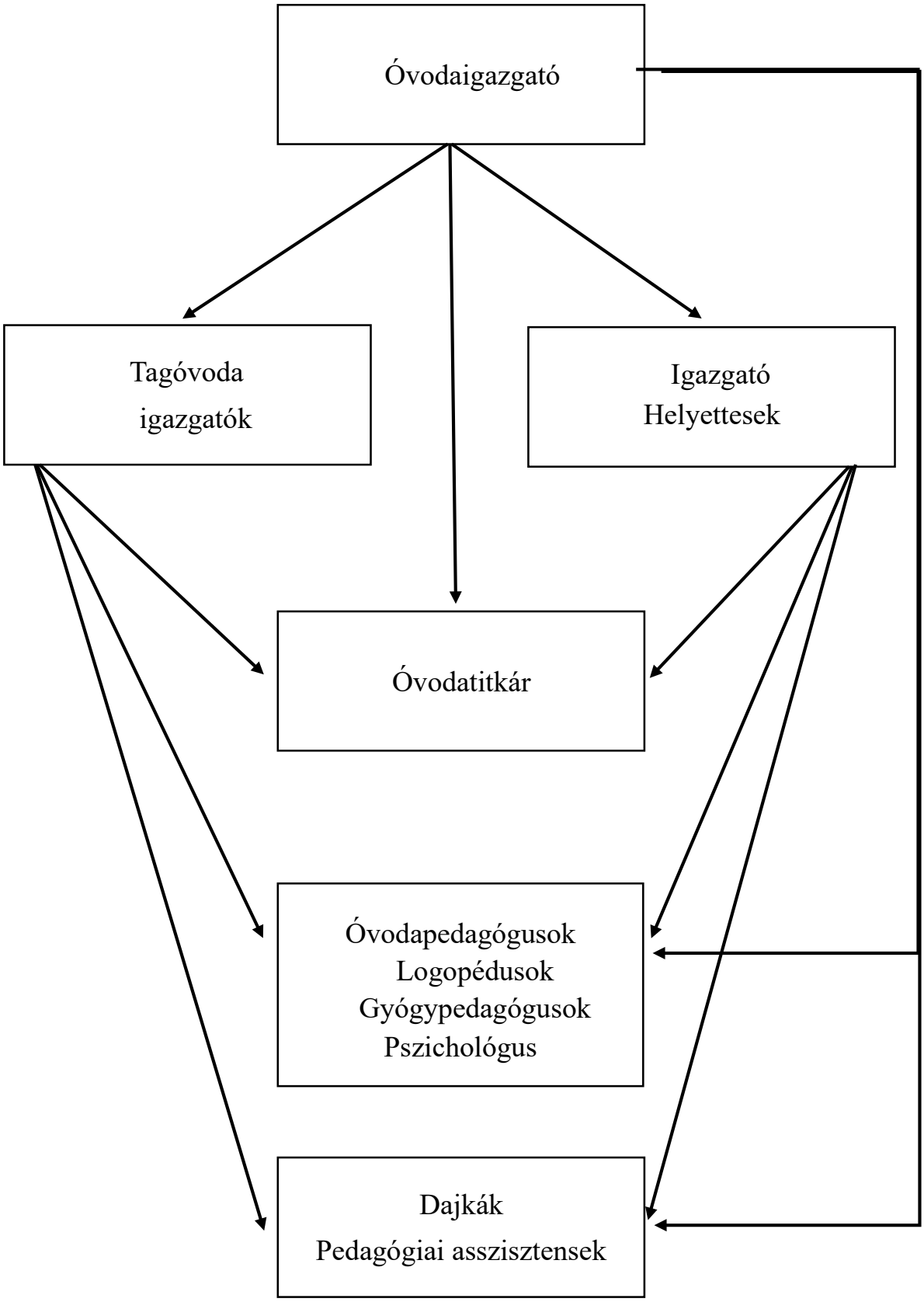

3.2 Óvodánk gazdálkodása

A 2011. évi CXC. számú Köznevelési törvény kimondja, hogy köznevelési intézményt minden magán és jogi személy fenntarthat. Intézményünk önkormányzati óvoda, így a fenntartása és finanszírozása az állam feladata, illetve az önkormányzat felelőssége.

Az Önkormányzat a lehetőségeihez képest igyekszik teljesíteni feladatát. Óvodánk gazdaságilag **részben önálló**, így feladatunk az intézmény működési költségeinek keretében az **éves költségvetés kialakítása és** betartása, **a takarékos gazdálkodás**.

Óvodánk fejlődésének érdekében igyekszünk keresni a pályázati lehetőségeket, kiírásokat, hiszen ebből a forrásból az elmúlt évek során is gyarapodott óvodánk, ezáltal gyermekeink is. Teljesen új, nagyszabású tervek beindítására, eszközök beszerzésére jelenleg nincs módunk, ezért a meglévő felszerelések, tárgyak állapotának javítása közös feladatunk. Ötletekkel, leleményességgel keressük az új megoldásokat a problémák áthidalására.

Programunkhoz szükséges eszközök beszerzését a költségvetés kialakításánál figyelembe vettük, költségvetésünk elfogadásával megoldhatónak, megvalósíthatónak találtuk.

3.3 Az óvoda a tárgyi feltételek tükrében

Az óvodai program céljaihoz rendelt eszközrendszer

A gyermekek egészséges életmódjának, mozgásfejlesztésének, játékigényének kielégítésére, fejlesztésére rendelkezünk a megfelelő játékszerekkel a termi és udvari tevékenységek szervezéséhez egyaránt.

A különböző játékfajtákhoz szükséges játékszerek gazdag választéka minden csoportban megtalálható. Folyamatosan fáradozunk azon, hogy a szakkönyveink állományát is bővítsük. A verselés- mesélés tevékenység színesítéshez a bábok, fejdíszek gazdagítására törekszünk. Videofelvételek és hangfelvételek lejátszására alkalmas eszközökkel mind a 4 óvoda rendelkezik (Pl. projektor, VHS lejátszó, DVD lejátszó, diafilm vetítő, CD lejátszó, tabletek, laptopok).

Folyamatosan igyekszünk fejleszteni az infó- kommunikációs technikai eszközeinket, amelyekkel előtudjuk segíteni a gyermekek egyéni részképességeinek fejlesztését. Minden épület rendelkezik **tabletekkel, laptop**pal, Napsugár Óvodában pedig rendelkezünk **2 db. Smart interaktív táblával**, és DIOO digitális oktató programmal ellátott egyéni fejlesztő eszközzel.

A képalakításhoz és plasztikai munkákhoz szükséges anyagok beszerzése évenkénti rendszerességgel történik.

4 ALAPELVEINK

4.1 Gyermekkép

Gyermekkép: a gyermekről vallott alapelveink, értékek, célok a hatékony nevelés érdekében.

"Engem ne emeljen a magasba senki,
Ha nem tud addig tartani,
Míg tényleg megnövök.
Guggoljon ide mellém,
Ha nem csak hallani,
De érteni akar,
Hogy közel legyen,
A szívdobogásunk."
(Birtalan Ferenc)

4.2 Óvodakép

Óvodakép: Pedagógiai koncepció, állásfoglalás

A nevelés fogalmi meghatározásával, vagy körülírásával régóta foglalkoznak a szakemberek.

A megfogalmazásban véleménykülönbségek vannak, abban azonban egyetértenek, hogy a nevelés nem biológiai, hanem társadalmi jelenség. Az ember fejlődése csak úgy mehet végbe, ha aktívan elsajátítja az emberiség történelmi fejlődésének eredményeit. Ennek egyik módja a nevelés.

A nevelés tudatos, személyiségformáló tevékenység. Fejlesztő hatása következetes, folyamatos, egymásra épülő tevékenységek hatására alakul ki. Mindig van elérendő **célja**, ami társadalmilag meghatározott irányú.

Nevelésen értjük tehát mindazoknak a fejlesztő hatásoknak az összességét, amelyek az embert formálva alkalmassá teszik őt egyéni és társadalmi feladatainak megoldására. Az óvodában **a nevelőmunka középpontjában a gyermek áll**.

Ahhoz, hogy a pedagógus pontosan meg tudja határozni nevelési célját, tudni kell, hogy milyen emberre van szüksége a társadalomnak. Mi is sokáig töprengtünk, hogy megváltozott világunkban milyen nevelési célt tűzzünk ki magunk elé.

Piaget megfogalmazását találtuk a legmegfelelőbbnek, s eszerint határoztuk meg nevelésünk célját.

" Egy humánus, demokratikus szellemű társadalomban olyan személyiségfejlesztő nevelésre van szükség, amely biztosítja a gyermek spontán és rendszeres ismeretszerzésében és életfeladataik megoldásában a következetes és szabad aktivitást, az önálló véleményalkotást, a külső kényszer nélkül a társadalom erkölcsi normáihoz az igazodást, a közösségben - kölcsönösségi alapon egymás tiszteletben tartásával - a termékeny, alkotó együttműködést."

Eszerint **nevelésünk célja**, hogy önállóan, szabadon vizsgálódó, kutató, kísérletező, problémát és feladatot önállóan megoldani törekvő, a helyes erkölcsi magatartást belátásból, önként vállaló személyiségeket formáljunk. Az egyén ahhoz, hogy zökkenőmentesen be tudjon illeszkedni a társadalmi életbe, el kell sajátítania bizonyos képességeket, viselkedésformákat, tudásanyagot, mindezek az adott kor kultúrájának az elemei, az eddig felhalmozott összes műveltségi javak egy része, meghatározott köre. Mindezek elérésére a nevelési feladatok rendszerén keresztül jutunk el. Ezek a személy értelmi, erkölcsi-, esztétikai-, technikai-, testi képességeinek, tulajdonságainak tervszerű fejlesztését jelentik. Szorosan összefüggnek egymással, együttesen segítik a cél elérését.

A feladatok között nem lehet rangsorolni, mellőzni, egymással összefüggnek, kölcsönös kapcsolatban állnak. Ahhoz, hogy a ránk háruló feladatoknak maradéktalanul megfelelhessünk, részleteiben is ismernünk kell nevelésünk feladatait, sajátosságait, módszereit.

4.3 Teljesítményértékelési rendszer bevezetése, működtetése a fejlesztőmunka értékelése

A köznevelés egészét a tudás, az igazságosság, a rend, a szabadság, a méltányosság, a szolidaritás erkölcsi és szellemi értékei, az egyenlő bánásmód, valamint a fenntartható fejlődésre és az egészséges életmódra nevelés határozzák meg. A köznevelés egyetemlegesen szolgálja a közjót és a mások jogait tiszteletben tartó egyéni célokat.

A nevelési-oktatási intézmények pedagógiai kultúráját az egyéni bánásmódra való törekvés, a gyermek, a tanuló elfogadása, a bizalom, a szeretet, az empátia, az életkornak megfelelő követelmények támasztása, a feladatok elvégzésének ellenőrzése és a gyermek, tanuló fejlődését biztosító sokoldalú, a követelményekhez igazodó értékelés jellemzi.

A köznevelési intézmények számára a 2024-2025.-ös nevelési évtől új intézményi pedagógus ellenőrzési rendszer került bevezetésre, a **„Pedagógus teljesítményértékelés rendszer” a TÉR.**

A köznevelés célja mindenekelőtt a gyermekek tervezett nevelése - oktatása, tehát a pedagógus teljesítményértékelés szempontrendszerének is elsősorban ebből a szemszögből kell vizsgálnia a pedagógusok munkáját

4.4 A nevelőmunka terén megfogalmazott alapelvek, feladatok, módszerek

"A szabadság kiapadhatatlan forrása a felfedezéseknek, amikor elősegítik a szabad szárnyalást, gazdagodik a világ."

(Simon de Beauvoir)

A 3-6-7 éves kor fordulópont az ember életében. Ekkor kezdi igazán megérteni és megőrizni a gyermek a felnőttek magyarázatait. Környezetéhez való viszonyát bővülő ismerete, gazdagodó érzelme és a körülötte levő események iránti nagyfokú érdeklődése határozza meg. Nem lehet közömbös számunkra, hogyan ismerkedik meg a tárgyakkal, azok tulajdonságaival és használatukkal. Mindezek a benyomások, amelyek ekkor érik a gyermeket, kihatnak a további életére is.

Ezért a sokoldalú nevelőmunkának biztosítania kell a gyermeki személyiség fejlődésének egészét, az **érzelmi - emocionális** biztonság keretében a **testi - szomatikus**, az **értelmi - mentális** és a **közösségi** fejlődést. Mindezek a kiindulási pontok megtalálhatók programunkban, mely tovább bővül a gazdag esztétikai értékkel. Az óvodáskorú gyermek életkori sajátosságaiból adódóan felnőtt segítségére van utalva.

Alapvető követelmény a kisgyermek emberi méltóságának, jogainak biztosítása az óvodai nevelés teljes eszközrendszerével. A gyermek csak olyan légkörben tud szabadon tevékenykedni, ami személyisége fejlődését biztosítja. Ezért, valamennyi értelmi képesség, különösen **a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet** biztosítása a legfontosabb feladat.

A gyermek nevelése elsősorban a család joga és kötelessége, s ebben az óvodák kiegészítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet töltenek be; ezért az óvodában is lehetőséget kell biztosítani számára a **szabad mozgásra,** az **önálló megismerő** és **problémamegoldó, alkotó tevékenységre,** mégpedig **boldog** és **családias légkörben.** Ez a fajta pedagógia a szülőktől, pedagógusoktól egyaránt a gyermek iránti **empátiát** és **megértést** kívánja.

Az óvodai nevelőnek a nevelő, értelem fejlesztő, erkölcsi tulajdonságokat fejlesztő munkáját tervezetten, tudatosan kell végeznie. Ismernie kell azokat a módszereket, amelyek az adott csoportra, egyénre a leghatékonyabbak.

A módszerek kiválasztásánál mindig nagy körültekintésre, önkontrolra, hatékonyság elemzésre, azok csiszolására vagy korrekciójára van szükség, míg el nem érik a gyermek személyiségének optimális fejlesztését. **Meggyőződésünk**, hogy a módszerek kiválasztásánál figyelembe kell venni a foglalkozáson résztvevő gyermekek **életkori sajátosságait**.

A hatékony gyermeknevelés, különösen az értelmi nevelés érdekében külön figyelmet kell fordítani a foglalkozásokon az **elsajátítandó ismeretkör tartalmi jellegére, tanulásának megfelelő módjára.** Tiszteletben kell tartani a tevékenységben a **részvétel önkéntességét**, a **választás szabadságát**. A foglalkozások tervezésénél az **érdeklődés felkeltése**, a **téma vonzóvá tétele** vagy a **meggyőzés** módszere hatékony. A foglalkozásokon fontos a **gyermekek aktivitása**. Minden foglalkozáson arra motiváljuk a gyermekeket, hogy közvetlenül és közvetetten ismerkedjenek a tárgyakkal, jelenségekkel, ismerjék fel a problémákat és önként, aktívan keressék a megoldásmódokat. Így olyan élményekhez jutnak, amelyek tartóssá teszik a tudást, gazdagítják és fejlesztik értelmi műveleteiket és további aktivitásra motiválják őket.

Fontos minden közös foglalkozáson a **kellemes, derűs légkör**, a résztvevők **egymás iránti kölcsönös szeretete**, **tevékenységük tiszteletben tartása**, **együttműködésre való készség.** Az óvónő nevelő hatása akkor pozitív, ha szereti a rábízott gyermekeket, nagy irántuk benne az empátia, a megértés, a velük való bánásmódban a humánum és hozzáértés mutatkozik, ha ő maga is derűt sugároz.

Az értelmi fejlesztést jól szolgálják a **mikro-csoportos foglalkozások**. Lehetőség van az együttes tevékenységre és a megoldási lehetőségek kollektív, gyors kicserélésére. Utasítások helyett **lehetőséget**, **alkalmat kell teremteni** a különböző tevékenységekre, tapasztalatok gyűjtésére. Lényeges, hogy ezek az **élmények értékállók** legyenek. A foglalkozások megtervezésénél és megvalósításánál fontos követelmény, a komplexitás, hogy **minél több megismerési területre hasson**, minél több érzékelési területet hozzon működésbe. Biztosítani kell, hogy a gyermek minél pontosabban észlelje környezetét, minél sokoldalúbban tapasztalja meg azt.

A tervezésnél másik fontos szempont az **egyéni differenciálás**, különös tekintettel a sajátos nevelési igényű gyermekek számára. Úgy gondoljuk a nevelőmunka során nem az egyéni különbségek eltüntetése a fontos. El kell fogadni a gyermeket azon a szinten, ahol tart, és onnan kell tovább fejleszteni. Minden gyermek önmagához képest fejlődjön, érje el vagy közelítse meg

az életkorára jellemző szintet. A munka során a differenciálás a megoldás módjában és az elvárásban van. Ezeket az elveket figyelembe véve olyan képességekhez juttatjuk a gyermekeket, amelyek segítségével képesek lesznek a jelenségek megértésére és a problémák önálló megoldására.

A mozgás, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás, szóbeli kifejezőképesség fejlesztésével elérhetjük, hogy nagycsoport végére kialakuljon a teljes érzékelő rendszer, amely elengedhetetlen feltétele az iskolai tanuláshoz szükséges fogalmi szintű gondolkodásnak. Hisszük, hogy aki mélyen és intenzíven érdeklődik környezete iránt, az nem elégszik meg az általános ismeretekkel, hanem kutatja a részleteket és további összefüggéseket is keres.

Úgy gondoljuk, hogy a mély és szilárd érdeklődésű embernek határozott programja van, amely meghatározza egész életvitelét, ez elősegíti a más területek iránti érdeklődését is, amely magában hordozza a kitekintés tendenciáját (művészetek, kultúra, sport, technika stb.).

A széleskörű általános műveltség, a gondolkodás fejlettsége újabb ötleteket ad az elmélyülés irányára, amely ismét tovább növeli ismereteiket, fejleszti képességeiket. Meggyőződésünk, hogy ha a kicsi gyermek érdeklődését az óvodába lépéstől fogva tudatosan arra irányítjuk, hogy vegye észre környezete szépségeit és értékeit, akkor állandó ismeretszerzésre késztetjük ezzel.

Hisszük, hogy keresni, kutatni fogják azokat a lehetőségeket, amelyek a békés, harmonikus, érzelmekben gazdag felnőtt életet biztosítják számukra. A migráns, vagy menekült gyermekeket nevelő csoportban dolgozóknak feladatuk, lehetőséget teremteni ahhoz, hogy a gyermekek megismerhessék egymás kultúráját, anyanyelvét.

5 A PROGRAM CÉLFEJEZETE

5.1 Nevelésünk alapelve

„Programunk arculatát a hagyományok ápolásán keresztül a művészetei eszközök tevékenységek általi megismertetése, megszerettetése, a szeretetteljes, biztonságot adó, érzelmekben gazdag óvodai élet megteremtése határozza meg, ahol a gyermekközpontúság úgy jelenik meg, hogy tartást, önállóságot, boldogságot ad a gyermeknek."

5.2 Alapvető célok

Az óvodások nyugodt, élmény-gazdag, harmonikus fejlődésének elősegítése az életkori sajátosságok figyelembevételével.

- A sokoldalú képességfejlesztéssel a gyermeki személyiség egészére irányuló fejlődésének biztosítása, elősegítése.
- A 3-7 éves korú gyermekek társadalmi gyakorlatra való általános felkészítése, mely magában foglalja a teljes gyermeki személyiség fejlesztését, az életre való felkészítést a tevékenységek által és a tevékenységeken keresztül.

5.3 Általános nevelési feladatok

Az óvodások testi, lelki szükségleteinek kielégítése az erkölcs-szociális, és az intellektuális érzelmek differenciálódásával.

5.3.1 Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés

Az érzelmi biztonságot adó, közvetlen, szeretetteljes, nyugodt, családias légkör megteremtése. A szeretet és kötődés képességének fejlesztése.

- Az óvodai élet során sok közös élmény, közös tevékenység szervezése.
- A közös együttlétek, közösen végzett munka öröme olyan erkölcsi tulajdonságokat erősítenek meg, mint az együttérzés, figyelmesség, segítőkészség, önállóság, önfegyelem, pontosság, szorgalom, kitartás, szabálytartás.
- A mindennapi testi-lelki edzés lehetősége fejlessze a gyermekek erőnlétét, alkalmazkodó képességét, harmonikus testi fejlődését.

- A gyermek-gyermek, felnőtt-gyermek viszonyában megmutatkozó pozitív érzelmi töltés segítse a konstruktív együttműködő, társas kapcsolatok kialakulását, az egészséges önérvényesítést és önértékelést.
- Az érzelmi zavarok tompítása, leépítése. Az ösztönök és az érzelem irányításának fejlesztése.
- Az óvoda a gyermek nyitottságára épít, és ahhoz segíti a gyermeket, hogy megismerje szűkebb és tágabb környezetét, Környezetünk megóvására, védelmére való nevelés.
- A magyarságtudat, amely a hazaszeretet és a szülőföldhöz való kötődés alapja, hogy rá tudjon csodálkozni a természetben, az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, mindazok megbecsülésére.
- A gyermekek legyenek képesek a környezetükben lévő emberi kapcsolatokban észrevenni a helyes és helytelen viselkedési formákat.
- Önmaguk és mások szeretetére, megbecsülésére, mások iránti tiszteletre nevelés.
- A szociális érzékenység kialakulása segítse a másság elfogadását, a barátkozást, az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő képességek megerősödését.

5.3.2 Az esztétikai nevelés

- Egyéni igények figyelembevételével esztétikus, higiénikus gondozás biztosítása.
- Harmonikus, esztétikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése.
- Az egészséges, esztétikus környezet biztosítása segítse a szépérzék kialakulását.
- A művészeti tevékenységekhez tapadjanak rácsodálkozási élmények, hogy a gyermekekben az élménybefogadó képesség erősödjön.
- Legyenek képesek a tárgyi, emberi, természeti környezetben észrevenni a az esztétikust.
- Az esztétikai élmények legyenek alkotói és formálói a gyermekek később kialakuló esztétikai értékítéletének.

5.3.3 Az anyanyelvi, az értelmi fejlesztés és nevelés megvalósítása

- Az intellektuális érzelmek megjelenése segítse az érdeklődés felkeltését, a tanulási vágy kialakulását, a szűkebb - tágabb környezet nyitott, érzékeny befogadását, a környezettudatos magatartás megalapozását.

- A gyermekek kíváncsisága, utánzási kedve fejlessze az értelmi képességeket az érzékelést, észlelést, emlékezetet, figyelmet, képzeletet, gondolkodást, - különös tekintettel az alkotóképességre.
- Az ösztönző környezet biztosítsa valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreatív fejlődést.
- A kíváncsiságot felkeltő tevékenységek során szerzett tapasztalatok folyamatos feldolgozása fejlessze az egyszerű gondolkodási műveletek alkalmazását, ismeretek emlékezetben tartását.
- Magatartás szempontjából példa az óvodapedagógus és az óvoda más dolgozójának kommunikációja, bánásmódja, viselkedése.
- A meghitt beszélgetések erősítsék a gyermekek kommunikációs aktivitását, beszélőkedvét és kooperációra való képességét.
- Az érzelmi alapigények biztosítása - biztonságérzet, szeretetérzetet, védettségérzet - segítse a gyermeket abban, hogy érzéseiket, gondolataikat szóval, mozgással vagy vizuális eszközökkel szabadon kifejezhessék.

6 A PROGRAM RENDSZERÁBRÁJA

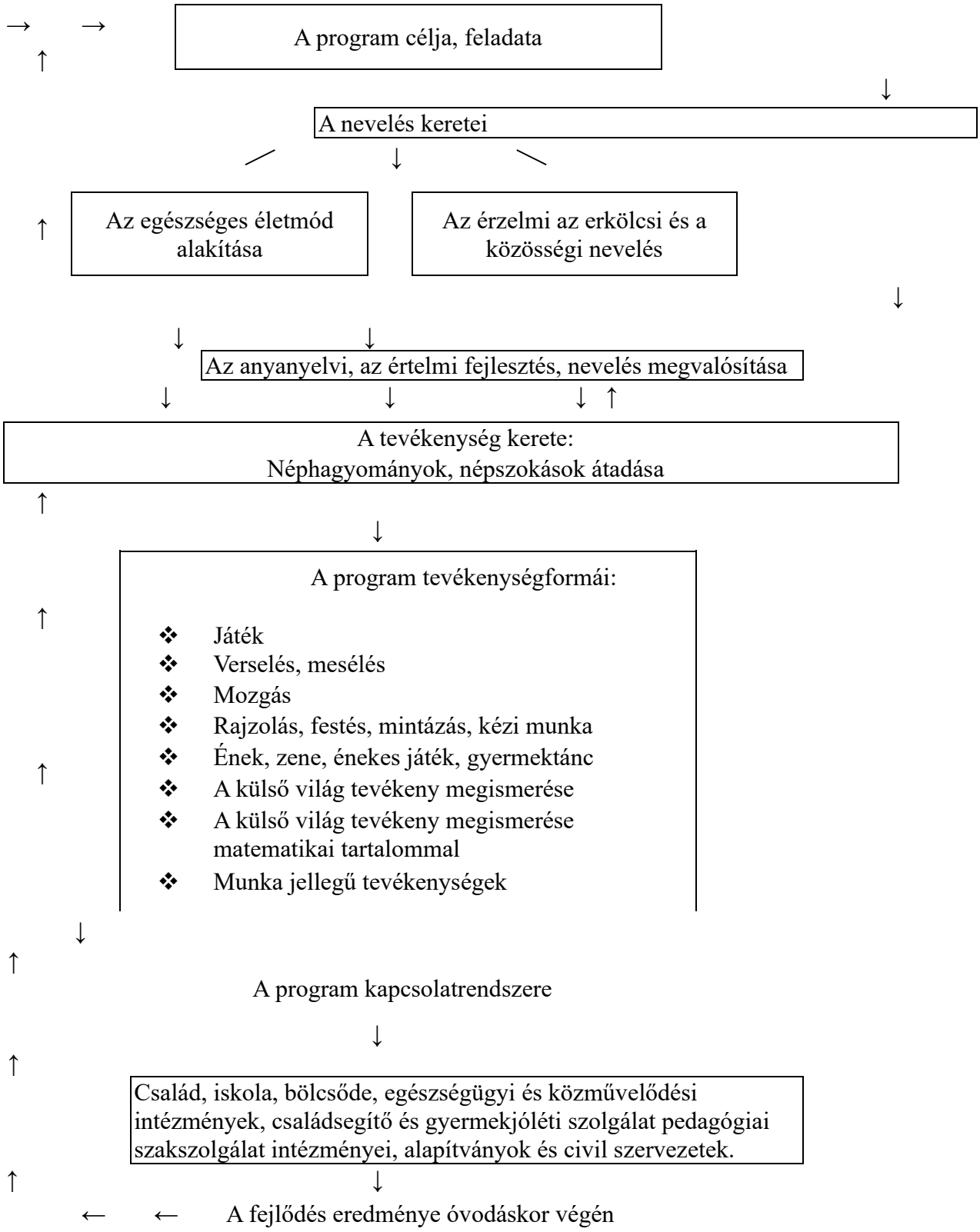

7 A NEVELÉS KERETE

7.1 Az egészséges életmód alakítása

Az egészséges életmódra nevelés célja a gyermekek életvitel-igényének alakítása, testi fejlődésük elősegítése.

7.1.1 Feladatok

- A gyermekek gondozása, testi szükségletük, mozgásigényük kielégítése
- A gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása érdekében a megbetegedő gyermekek elkülönítése.
- Tartós gyógykezelés alatt álló, az intézményes óvodai nevelésben való részvételi kötelezettsége alól felmentett gyermekek szülője számára az óvoda biztosítja a tanácsadás, a konzultáció lehetőségét, továbbá terápiás vagy más kezelés szükségessége esetén továbbirányítja, a pedagógiai szakszolgálatokhoz vagy más szakellátást biztosít a pedagógiai szakszolgálathoz vagy más szakellátást biztosító intézményhez.
- A gyermekek fejlődéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása
- A gyermekek gondozása, testi szükségletük, mozgásigényük kielégítése

Az óvónő, az óvodai felvétel után készítsen a gyermekekről anamnézist, vegyen részt családlátogatáson ezzel elindítva az ismerkedés folyamatát.

Elsősorban a gyermekek testi szükségleteinek feltárására helyezze a hangsúlyt. A testi szükségletek kielégítése alapozza meg a gyermekek jó közérzetét, ami minden egyéb tevékenységhez szükséges.

A növekedés, fejlődés üteme minden egyes gyermeknél másképpen alakul. Ezért folyamatos megfigyeléssel, testsúly, testmagasság, összehasonlító mérésekkel segítse az egyéni sajátosságok feltárását.

A gyermekek gondozásának záloga az óvónő és a gyermekek közötti meghitt, megértő viszony, a természetes testközelség megléte.

A gyermekek attól fogadnak el gondoskodást, akik őszinte, hiteles viselkedéssel közelednek hozzájuk, és tapintatot, elfogadást közvetítenek.

Ilyen feltételek mellett ismerhetők meg a gyermekek igényei, családból hozott szokásai. Az óvónő a fokozatosság betartásával törekedjen arra, hogy a gyermekek egyre önállóbban elégítsék ki szükségletüket.

Az önálló testápolás, étkezés, öltözködés szervezettségét az óvodába lépés pillanatától biztosítsa az óvónő. A beszoktatás ideje alatt minden gyermekkel együtt végezze a teendőket, hogy megtanulhassák a fogásokat, testápolási szokások sorrendjét.

Az egy csoportban dolgozó óvónők, a dajkák bevonásával állapodjanak meg a szükségleteket kielégítő szokások pontos menetében az azonos gyakoroltatás érdekében.

A gyermekek a napi háromszori étkezéssel tápanyagszükségletük 3/4 részét az óvodában kapják. Ezért az óvoda kísérje figyelemmel a gyermekek étrendjét, hogy kellően változatos és megfelelő tápanyag összetételű legyen. A betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásinak alakítása érdekében a magas zsírtartalmú ételek és italok, a magas só-és telített zsírtartalmú ételek fogyasztásának csökkentését, a zöldségek és gyümölcsök, illetve tejtermékek fogyasztásának ösztönzését szem előtt tartjuk. Az étkezési szokásokat az óvónő úgy alakítsa ki, hogy minél kevesebb várakozási idő maradjon, jól szervezetten, lehetőleg a folyamatosság módszerével éljen.

Intézményünkben fokozott figyelmet fordítunk, az óvodában is egyre gyakrabban előforduló **tartós betegséggel küzdő**, **asztmás, allergiás**, **anafilaxiára hajlamos**, **cukorbeteg, epilepsziás** gyermekek megfelelő ellátásának biztosítására, a biztonságos környezet megteremtésére. Igyekszünk a gyermekek környezetét biztonságossá tenni ahhoz, hogy elkerülhető legyen egy súlyos allergiás reakció, vagy egy életveszélyes rosszullét, sokk. Az egészségügyi protokollokat megismerjük és megismertetjük minden kollégával.

Fenntartónk jóvoltából intézményünk rendelkezik az úgynevezett **Adrenalin-autoinjektoral** (EPI-PEN) amelynek szavatossági idejét figyelemmel kísérjük, tárolási helyét, elérhetőségét, használatának módját minden kollégával megismertetünk.

A gyermekeknek különböző táplálkozási szokásaik vannak. A felnőttek ismerjék meg a szülők segítségével ezeket, és kellő toleranciával fogadják el a kezdeti étvágytalanságot, válogatást. Később ösztönözzék a gyermekeket, de ne kényszerítsék az ételek elfogyasztására. Biztosítsák, hogy a nap bármely szakában ihassanak.

A testápolás a gyermekek tisztaság igényének kialakítását szolgálja. Az óvónő a gyermekek ápolása közben teremtsen interakciót, hogy a gyermek kívánsága, kérése alapján tudjon segíteni.

Ezen a téren is nagy különbségek mutatkoznak a gyermekek között. Az óvodai és a családi gondozási szokások összehangolása segít az azonos elvek betartásában. Különös gonddal védje a gyermekek érzékszerveit.

A bőrápoláshoz, fogmosáshoz, hajápoláshoz, az orr tisztán tartásához, a WC - használathoz a felnőttek teremtsék meg a feltételeket úgy, hogy a gyermekek fokozatosan, önállóan végezhessék ezeket a teendőket.

Az időjárásnak megfelelő **öltözködés** védi a gyermekeket, ezért az óvónő hasson a szülőkre, hogy több rétegűen öltöztessék gyermekeiket. Ennek kialakításában a szülők lehetnek a partnerek, akiket fontos meggyőzni a praktikus, ízléses öltözködés előnyéről.

Az Intézmény mindennapos működésben kiemelt figyelmet fordítunk a gyermekek a teljeskörű egészséges életmódra nevelésére, egészségfejlesztésére, különösen az egészséges táplálkozásra és a **mindennapos mozgásra**. A mindennapi szabad mozgás nélkülözhetetlen eleme az óvodai életnek. A gyermekek a természetes nagymozgásokat, mozgáselemeket egyénileg gyakorolják a sokféle mozgásfejlesztő eszközön. Emellett a néhány percig tartó szervezett mozgásos tevékenységek jól szolgálják a gyermekek mozgáskoordinációjának fejlesztését. A rövid ideig tartó, szervezett séták is hozzájárulnak a gyermekek mozgásszükségletének kielégítéséhez.

A gyermekek **alvásigény**ének egy részét az óvoda elégíti ki. Az alváshoz tiszta levegőre van szükség, ezért lefekvés előtt alapos szellőztetéssel teremtsük meg a feltételeket, nyugodt légkört. Elalvás előtti mesélés, és az azt követő altatók dúdolása kondicionáló reflexként hat. Ha lehet, minden alkalommal éljék át az altató hatására kialakult szendergés állapotát. Nyári hónapokban az iskolába felvett gyermekeknek legyen lehetősége csak akkor pihenni, ha külön igényük van rá. Ezzel is előkészítjük a gyermekeket a kisiskolások napirendje szerinti életre.

7.1.1.1 A gyermekek egészségének védelme, edzettségének biztosítása

Az óvodában megbetegedett gyermeket fokozott gondoskodással, elkülönítve gondozza a felnőtt mindaddig, míg a szülei meg nem érkeznek, ez feltétlenül fontos láz, hányás, kiütés, hasmenés, bőrpír, erős köhögés esetén.

A fertőzések terjedését a gyakori szellőztetéssel, edzéssel, megfelelő öltözködéssel, külön törölköző használatával igyekezzenek gátolni.

Három-négy éves gyermekeknél gyakran előfordul, hogy alvás alatt bevizelnek. Ennek oka általában pszichés eredetű, a leszoktató eljárások zömmel eredménytelenek.

A felnőttek óvakodjanak a gyermekek megszégyenítésétől. Csakis a tapintatos, szeretetteljes bánásmód, és a szülőkkel való partneri, jó emberi kapcsolat szüntetheti meg az okokat.

A négy-öt éves korban kialakuló alakváltozás, a hirtelen növekedés gyakran okoz hanyag testtartást.

A szervezett mozgásos tevékenységek, különösen a prevenciós fejlesztő tornák, a mozgásigény kielégítése segít a gerinc-deformitások megelőzésében. A lábboltozatot erősítő, fejlesztő mozgással a lúdtalpas gyermek lábtartása javítható.

A gyermekek egészséges életmódját úgy lehet biztosítani, ha mindennap edzési lehetőségük van. Erre legtöbb alkalmat a szabadban tartózkodás biztosít, mely növeli a gyermekek ellenálló képességét.

Ezért mindennap - ha lehet kétszer is - tartózkodjanak a szabadban. Esős időben a fedett teraszokon tartózkodás ad légfürdőzést a gyermekeknek.

Mozgásszükségletük kielégítése érdekében az óvónő szervezzen minél változatosabb napi mozgásos lehetőségeket. A gyermekek meghatározott futópályán önmaguk döntsék el, mennyit futnak. A felnőttekkel végzett rendszeres kocogások, futások ösztönzően hatnak rájuk, és fokozzák a szív jó vérellátását, a rugalmasságot, állóképességet.

A gyermekek a víz edző hatását is érezzék meg az óvodában. Jó idő esetén az óvoda udvarán pancsoljanak, zuhanyozzanak.

Az óvónő vegye figyelembe a gyermekek egyéni érzékenységét, a vizes edzés legyen mindenkor önkéntes.

Edzési lehetőség a kerékpározás, rollerezés és a téli időszakban szánkózás, csúszkálás. A szervezett edzési programok maximális ideje 10-20 perc. A kondicionáló mozgások adjanak igazi felfrissülést, felüdülést a gyermekeknek.

7.1.1.2. A gyermekek fejlődéséhez, fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása

Az óvoda feltételrendszere befolyásolja a gyermekek egészséges életmódjának szintjét.

A gazdag tárgyi környezet, ha megfelel az egészségügyi előírásoknak és esztétikus, nyugtató hatású színharmóniát áraszt, jó alapot ad az óvodai nevelő-munkához.

Az óvoda legfontosabb fejlesztési tere az óvodaudvar. Az udvar akkor tölti be funkcióját, ha a gyermekek szinte egész napjukat kinn tölthetik.

Az óvoda udvarát úgy célszerű kialakítani, hogy minden csoportnak legyen egy állandó helye, ahol a gyermekek bármikor megtalálhatják óvónőjüket. Ugyanakkor legyen olyan udvarrész, ahol a gyermekek kisebb-nagyobb társaikkal együtt játszhatnak pl. focipálya, KRESZ pálya stb.

Az udvaron legyen árnyékos és napos játszórész. Legyen füves, homokos, betonozott rész is. Az udvar esztétikai szépségét adja a sok szép virág, cserje, ízlésesen kialakított gyermek veteményeskert.

A mozgásfejlesztő eszközök különböző típusú mozgásokhoz adnak lehetőséget. Minden csoport rendelkezzen homokozóval. A vizes edzés jó feltételét adja a tusolóval felszerelt óvodai pancsoló.

A labdás játékokhoz megfelelő nagyságú terület álljon a gyermekek rendelkezésére.

Az óvoda udvarán legyen olyan zártabb udvarrész, ahol énekes játékokat játszhatnak a gyermekek.

Az udvaron a gyermekeknek legyen biztosítva a higiénikus tárolással elkészített ivóvíz!

Az óvoda épületét a nevelési, fejlesztési feladatok megvalósításának figyelembevételével az óvónők esztétikusan rendezzék be.

A több funkciót betöltő csoportszobát tegyék alkalmassá a szabad játékra, a tevékenységek végzésére, az alvásra és a pihenésre.

A **csoportszoba** barátságossá, otthonossá, esztétikussá, esztétikussá tétele az ízlésközvetítés miatt, valamint a gyermekek jó közérzetének biztosítása miatt is fontos.

A természetes világítás felhasználása céljából az ablakot hagyjuk szabadon, csak olyan függönyt használjunk, ami nem veszi el a fényt. Fűtés idején a száraz levegő enyhítésére párologtató szükséges.

Erős napsütés ellen a csoportszobát világos függönnyel vagy redőnyök használatával védjék.

Az óvónő a többféle játéktevékenységhez alakítson ki elkülönített csoportszoba részeket.

Alakítson ki mesesarkot, ami a napi mesélésnek, drámajátékoknak a színtere.

Legyen olyan sarok vagy csoportszoba rész, ahol a gyermekek összegyűjthetik a séták alkalmával talált "kincseket". A környezet megszerettetését, a zenei nevelést, a játékidő élmény-

teli eltöltését segíti a video szoba, ahol megfelelő fényviszony tegye élvezhetővé a napközben vetített felvételek megnézését.

Az öltözők berendezése, világítása, fűtése, szellőzöttsége biztosítson minden feltételt a nyugodt vetkőzéshez, öltözködéshez. Minden gyermeknek legyen külön ruha- és cipőtartó szekrénye vagy polca.

Az öltözőben a szülők részére legyen egy esztétikus **hirdetőtábla**, ahol féléves időszakokra lebontva tájékoztatást kapnak a csoport nevelési-fejlesztési elképzeléseiről.

A mosdóban megfelelő méretű eszközök segítsék a szükségletek kielégítését. Minden gyermeknek legyen elkülönített fogmosó felszerelése, törölközője, fésűje!

7.1.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- A testápolási szokásoknak megfelelően a gyermekek teljesen önállóan, felszólítás nélkül tisztálkodnak, fogat mosnak, fésülködnek.
- A tisztálkodási eszközökre vigyáznak, helyére teszik azokat. Zsebkendőjüket önállóan használják köhögésnél, tüsszentésnél egyaránt.
- Önállóan eldöntik, hogy mennyi ételt fogyasztanak, önállóan töltenek vizet a kancsóból.
- Készségszinten használják a kanalat, villát, kést.
- Esztétikusan terítenek, higiénikusan étkeznek.
- Étkezés közben halkan beszélgetnek.
- Teljesen önállóan öltöznek.
- A ruhájukat ki-begombolják, cipőjüket befűzik, bekötik.
- A ruhájukat esztétikusan, összehajtva a polcukra helyezik.
- A környezetükben igyekeznek mindenütt rendet tartani
- A környezetüket tudatosan védik, óvják, magatartásuk környezettudatos
- Ügyelnek saját külsőjükre, melyben megjelenik a szépre, ízlésesre törekvés.

7.2 Az érzelmi az erkölcsi és közösségi nevelés

A szociális és egyéni nevelés célja a gyermekek egyéni érdekeinek, tulajdonságainak, képességeinek kibontakoztatása a közösségen belül, a csoport normái alapján.

7.2.1 Feladatok

- Az érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családias légkör megteremtése a beszoktatástól az óvodáskor végéig
- A gyermek-gyermek, a felnőtt-gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása. Az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése, a társas kapcsolatok létrehozása érdekében

7.2.1.1 Az érzelmi biztonságot nyújtó szeretetteljes, családias légkör megteremtése beszoktatástól az óvodáskor végéig

Az óvodáskorú gyermek jellemző sajátossága a magatartás érzelmi vezéreltsége. A személyiségen belül az érzelmek dominálnak, ezért elengedhetetlen, hogy a gyermeket az óvodában érzelmi biztonság, szeretetteljes, derűs légkör vegye körül. Családias légkörben kialakul a gyermekek érzelmi kötődése társaihoz, felnőttekhez egyaránt. Ez olyan alaphangulatot ad, ami kapcsolatteremtésre, cselekvésre, játékra ösztönöz.

A gyermekek élettere legyen barátságos, otthonos, amit elsősorban az óvónő tervez meg, de adjon lehetőséget arra, hogy a gyermekek ötletei, elképzelései is érvényesüljenek. Mozoghassanak a gyermekek szabadon a csoportszobában, mosdóban, ezzel is fokozható az otthonosság érzése.

Legyen minden óvodai csoportnak hagyománya, szokásrendszere, elnevezése, ami sajátos, egyedi színezetű légkört biztosít, és ez is mélyítheti a gyermekek összetartozását, együttérzését. Az otthonosság érzését segíti elő az is, ha az óvónő minden gyermeknek tároló helyet biztosít, ahová saját eszközeit, játékait, a sétán gyűjtött "értékeit" beteheti, önállóan gondozhatja, kezelheti.

A **beszoktatás, befogadás** időszaka meghatározza a gyermekek kialakuló érzelmi kötődését az óvodához. Az óvónő a szülőkkel együtt teremtse meg a lehető legnyugodtabb feltételeket a gyermekek közösségbe történő beilleszkedéséhez.

Nagyfokú körültekintést, gyöngédséget, megértést, türelmet kíván meg a 3-4 éves gyermekek beszoktatása. Az óvónő adjon lehetőséget arra, hogy a gyermekek szüleikkel együtt ismerkedjenek az óvodával.

Ha lehetséges, minél hosszabb időn keresztül, fokozatos időcsökkenéssel vegyenek részt a szülők ebben a folyamatban. Ez több szempontból nagyon hasznos.

A gyermekeknek a szülői együttlét biztonságot ad az új környezet elfogadásához, ugyanakkor a szülő megismeri az óvoda belső életét, a gyermekek napirendjét, szokásait.

A "biztonságos" beszoktatás során viselkedési rendet tanul meg a gyermek, ami segíti a társas beilleszkedést.

A beszoktatás alatt a gyermekek hozzák el magukkal azokat a tárgyaikat, amelyekhez ragaszkodnak.

Az óvónő különös türelemmel, tapintattal mutassa be a testápoláshoz, étkezéshez használatos tárgyakat. Mutassa meg azok használatát.

Már beszoktatás ideje alatt a tervezett szokásoknak megfelelően végezzék a tevékenységeket, amit sok-sok érzelmi megerősítéssel, játékosan gyakoroltasson az óvónő, természetesen figyelembe véve a gyermekek egyéni képességeit, tempóját, szokásait.

Az 5-6-7 éves gyermekek segítsenek a kisebbek öltöztetésében, vegyék körül őket gyengédséggel, szeretettel.

A **családias légkör** megteremtése elősegíti a gyermekek társas kapcsolatainak alakulását, mindehhez gazdag, tevékenykedtető élet szükséges.

A közös élmények az óvodáskor végéig biztosítják a gyermekek együttműködését, amiben formálódik egymáshoz való viszonyuk. Az óvónő a különféle cselekvésekben is biztosítsa a nyugalmat, az ingerek ne okozzanak a gyermekekben zaklatottságot.

A gyermekeknek legyen lehetősége minél többször érdeklődésüknek megfelelő tevékenységet választani, hogy gyakran átélhesse a belülről táplálkozó kedvet, motivációs állapotot.

Így kialakul, hogy egy időben, egymástól függetlenül különböző motivált cselekvések alakulnak ki egyénileg és csoportosan is, ahol a gyermekek képesek alárendelni spontán aktivitásukat a közös tevékenységeknek. Az érdektelen gyerekekre szenteljen figyelmet az óvónő, hogy mielőbb kiderítse érdektelenségük okát, mert befolyásolását csak így tudja elindítani.

Az osztott csoportokban az óvónők minél több programot szervezzenek a kicsik és a nagy óvodások együttműködtetésére. Bővítsék ki az óvodások és az idősebb gyermekek (iskolások) kapcsolatának lehetőségeit. E célra használják ki a véletlen és a tervszerű találkozásokat.

7.2.1.2 A gyermek - gyermek, a felnőtt - gyermek pozitív érzelmi töltésű kapcsolatának kialakítása, az érzelmekre épülő kapcsolatteremtő és megtartó képességek formálása, erősítése

A gyermekek pozitív kapcsolata csak úgy alakul ki, ha jól érzik magukat a csoportban. Bizalmuk, biztonságuk kialakulását elősegíti az óvoda felnőtt közössége, gyermekközössége.

Ebben kiemelkedő szerepe van az óvónőnek, aki irányítója, s egyben társa a gyermekeknek.

A jó nevelés alapja a feltétel nélküli szeretet, korlátokkal együtt. A korlátokat úgy szükséges megszabni, hogy az adott korosztály meg tudjon felelni az elvárásoknak.

A nevelés akkor lesz hatékony, ha az óvónő az egész csoport előtt álló feladatokat minden gyermek számára - egyéni sajátosságait figyelembe véve- érthetővé, vonzóvá tudja tenni.

Lelki egészséget fejlesztő pedagógiai módszerek és a művészetek alkalmazásával segítjük a tanulási eredményességet és a társas kapcsolati képességek fejlesztését, csökkentjük a lemorzsolódást és igyekszünk kompenzálni a hátrányokat.

A gyermekek neveléséhez először meg kell teremteni a jó kapcsolatot a szülőkkel, nagyszülőkkel, hogy kellő bizalom alakulhasson ki az együttneveléshez.

Az óvónő segítse a gyermekeket abban, hogy elfogadják eltérő képességű, tulajdonságú társaikat.

7.2.1.3 A felnőtt - gyermek kapcsolat elvei

A felnőtt - gyermek kapcsolatában a következő elvek jelenjenek meg:

Az óvodapedagógus próbálja megérteni - elsősorban érzelmileg - a gyermekeket. Utasítás helyett igyekezzen kérdezni, ami elősegíti a megértést, az átérzést, így elérhető, hogy a gyermekek igénye, akarata, energiája nincs visszaszorítva, hanem más irányba terelhetővé válik. Az óvónő magyarázatában jelenjen meg a dolgok pozitív oldala.

A gyermekek tevékenységéhez az óvónő biztosítson nagy szabadságot, a pontos határok megjelölésével. Röviden, egyértelműen, pozitívan fogalmazza meg azt, amit szeretne. Alakítsa ki a közösségi élet szabályait. Legyen képes nevelési taktikát váltani, ha egymást követően eredménytelennek érzi a befolyásolását.

Az óvónő segítse a gyermekbarátságok kialakulását, formálja úgy, hogy a közösség többi tagjaihoz is kapcsolódjanak.

A gyermekek érdeklődjenek a közösség érdekében végzendő feladatok iránt, érzelmileg éljék át a közös aktivitásból eredő célok teljesítését. Örömmel és érdeklődéssel kapcsolódjanak be a közös együttlétekbe.

Az óvónő nevelje a gyermekek érzésvilágát a kialakult összeütközések feldolgozása során. A konfliktust feloldó megbeszéléseket kellő odafigyeléssel, kivárással hallgassa meg az óvónő, hogy véleményt tudjon mondani a történtekről úgy, hogy a gyermekek saját felelőssége erősödjön.

Az óvónő bátorítson minden gyermeket a csoporton belül, hogy a belső elégedettsége, pozitív énképe kialakuljon.

Az agresszív gyermek lehetőleg ne kapjon figyelmet az agresszivitásán keresztül. A negatív viselkedési módot szándékosan mellőzni szükséges.

A **kiemelt figyelmet igénylő gyermekek** esetében szükség szerint különösen jelentős az óvoda együttműködő szerepe az ágazati jogszabályokban meghatározott speciális felkészültséggel rendelkező szakemberekkel, pedagógiai- szakmai szolgáltatókkal.

A felnőtt - gyermek társalgásában világos, egyértelmű, építő, előrevivő megfogalmazás jelenjen meg, a kívánság tárgyilagos megnevezésével, az ok kiemelésével.

A kapcsolatok erősítését szolgálja a beszélőtárs megbecsülése, értékelése, a kölcsönös engedménykeresés, melyből mellőzendő a megbántás, hibáztatás, gyakori bírálgatás.

A gyermekek viselkedéskultúráját fejlessze a felnőttek példája, bátorítása, türelme, bizalomelőlege.

Tilalom helyett a felnőttek adjanak választási lehetőséget a gyermekeknek, hogy önálló döntéseket hozhassanak.

Az óvónő örömét jelezze dicsérettel, és félelemkeltés nélkül jelölje meg a veszélyeket, problémákat.

A humor jó segédeszköz a pozitív töltésű viszonyok ápolásában, a szeretet egy bizonyos formája. A nehézségeket a humor feloldhatja, a görcsösséget megszünteti.

A bátortalan gyermekek nevelésekor az óvónő minél többször örüljön a kisebb előrelépésnek, fejlődésnek is.

Hassa át a közösségfejlesztő pedagógiai munkát az odafigyelés, meghallgatás, a saját érzések elmondása, mások érzésének meghallgatása, elfogadása, annak megértése, hogy az emberek különböznek egymástól.

Az óvónő hívja segítségül a nevelésben a célirányosságot. Elemezze, vizsgálja a gyermekek társas kapcsolatát, viselkedését.

Használjon minél több játékos eszközt az egyéni jellemzők kimutatásához (pl. születésnapi tábla, magasságmérő tábla).

7.2.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- Ragaszkodnak óvodájukhoz, a kisebb gyermekekhez, felnőttekhez, Ezt érzelmekben, szavakban, tettekben hozzák nyilvánosságra.
- A gyermekeknek igényévé válik a viselkedés és helyes cselekvés szokásszabályainak betartása.
- Egymást figyelmeztetik a szabályok megszegése esetén.
- A felnőtt kérése nélkül is segítenek egymásnak, együtt éreznek a közösség tagjaival.
- Konfliktusos helyzetben társaikkal egyezkednek.
- Érdeklődnek társaik, barátaik iránt, ha az óvodán kívül találkoznak, szeretettel köszöntik egymást.
- A csoportba érkező vendégeket szeretettel fogadják.
- Igényükké vált a tevékenységekben való részvétel és együttműködés.
- A tevékenységeket türelmesen, a megbeszéltek alapján befejezik. Képesek nyugodtan ülni, figyelmesen meghallgatják a felnőttek, gyermekek közléseit.
- Szavak nélkül is megértik környezetük jelzéseit, érzéseit.
- A közösségért szívesen dolgoznak, bíznak önmaguk képességeiben.
- Értékeli saját tetteiket, és az eléjük tárt magatartási példákat. Konfliktusos helyzetben társaikkal képesek egyezkedni.
- Érvényesítik kezdeményezőképességüket, kinyilvánítják tartósabb érdeklődésüket.
- Igyekeznek legyőzni a felmerülő akadályokat.
- Szociálisan éretté válnak az iskolába lépésre.

8 A PROGRAM AJÁNLOTT NAPIRENDJE

A gyermekre nagy hatással van a feszültségtől mentes együttlét, az örömteli hangulat, az óvónő érzelemgazdagsága, az óvoda egész életének átgondoltsága.

Tervezésnél az óvónő vegye figyelembe a gyermekek szükségleteire, esztétikus, higiénikus gondozására fordítható időszükségletet. Egész nap során érvényesüljön a folyamatosság, rugalmasság.

A gyermekek **délutáni pihenése** élettani szükséglet. A délutáni alvás időtartama a legkisebbeknek **2 óra**, a nagyobbaknak **1,5** órára rövidül. A napirendben külön időpontot (pontokat) jelöljön meg a gyermekek rendszeres edzésére, mozgásos lehetőségeire.

Az óvónő a napirendbe jelölje a játékidőt, ami legalább 5-6 óra. A frontális fejlesztések mellett az óvónő határozza meg az egyéni és a mikro-csoportos fejlesztéseket is.

A gyermek egészséges, a tevékenységekben megnyilvánuló fejlődéséhez, fejlesztéséhez a napirend és a hetirend biztosítja a feltételeket, melyek a megfelelő időtartamú, párhuzamosan is végezhető, differenciált tevékenységek, valamint a gyermek együttműködő képességét, feladattudatát fejlesztő, növekvő időtartamú (5–35 perces) csoportos foglalkozások tervezésével, szervezésével valósulnak meg. A napirend igazodik a különböző tevékenységekhez és a gyermek egyéni szükségleteihez, valamint tekintettel van a helyi szokásokra, igényekre. A rendszeresség és az ismétlődések érzelmi biztonságot teremtenek a gyermeknek.

Ennek alapján minden csoportban az óvónő dolgozza ki a gyermekek számára leginkább ideális napirendet.

8.1 Javaslat a gyermekek napirendjének elkészítéséhez az Őrbottyáni Óvodában

Időtartam	Tevékenység
6.^{00} – 10.^{30}	Gyermekek fogadása, szabad játék Játék a csoportszobában. Részképességek fejlesztése egyéni szükséglet alapján Játékba integrált egyéni és mikro-csoportos tevékenységek, kötelező, közvetve kötelező foglalkozások
8.^{30} – 9.^{30}	Testápolási teendők, folyamatos tízórai
10.^{30} – 12.^{00}	Játék a szabadban Mindennapos mozgás Séták, tapasztalatszerzések a szabadban
12.^{00} – 13.^{15}	Testápolási teendők, ebéd, készülődés a pihenéshez
13.^{15} – 15.^{00}	Pihenés, alvás mesével, altatóval
15.^{00} – 15.^{30}	Testápolási tevékenységek, folyamatos uzsonna
15.^{15} – 17.^{00}	Játék a csoportszobában, szabadban Részképességek fejlesztése egyéni szükséglet alapján.
16.^{00} – 16.^{30}	Szabadon választható szolgáltatások

8.2 Javaslat a gyermekek napirendjének elkészítéséhez a Kisnémedi Tagóvodában

Időtartam	Tevékenység
6.^{00} - 8.^{45}	Gyülekezés, játék, egyéni fejlesztés
8.^{45} - 9.^{00}	Mindennapos testnevelés, kézmosás, terítés
9.^{00} - 9.^{20}	Tízórai
9.^{20} - 9.^{45}	Kötelező foglalkozás
9.^{45} - 10.^{30}	Játék (kötetlen foglalkozás)
10.^{30} - 11.^{45}	Levegőzés - Játék
11.^{45} - 12.^{00}	Tisztálkodás, készülődés az ebédhez
12.^{00} - 12.^{45}	Ebéd
12.^{45} - 13.^{00}	Tisztálkodás, ágyazás, készülődés a délutáni pihenőhöz
13.^{00} - 14.^{45}	Délutáni pihenő
14.^{45} - 15.^{00}	Ébresztő, öltözködés
15.^{00} -15.^{15}	Uzsonna
15.^{15} - 16^{00}	Öltözködés, folyamatos hazamenetel

9 A PROGRAM TARTALMA AZ ŐRBOTTYÁNI ÓVODÁBAN

9.1 Néphagyomány-ápolás, népszokások

Programunk a néphagyományőrzést, a népi kultúra ápolását az óvónők feladatának tekinti. Az óvónő építse be a kisgyermek nevelésébe mindazon értékeket, amelyek a környezetünkben meglévő hagyományokra épülnek. Az óvónő teremtse meg azt a miliőt, amelyben az óvodába lépés első pillanatától a nevelés szerves része a hagyományápolás. Így a modern világgal ötvöződve tovább él a népi kultúra, s a mai gyerekek is megtalálják benne a szépséget, örömöt és a követendőt.

Az óvoda természetes közege a hagyományőrzésnek. A népi kultúra gyermektől gyermekig, óvónőtől óvónőig, szájról-szájra hagyományozódik.

Programunk olyan óvónőt igényel, aki ismeri, szereti a településen és környezetében lévő hagyományokat, gyermekfolklórt, képes azonosulni azzal. Tudja a népszokások eredetét, ismeri azok lényegét, hiedelemvilágát, jelképeit. Jártasságra tett már szert a kézművességben, számos népi játékot, népmesét, népdalt ismer.

9.1.1 A néphagyomány tartalma az egyes tevékenységformákban

Verselés, mesélés

(Népmesék, mondókák, közmondások, rigmusok, időjóslások, névcsúfolók, találós kérdések.)

Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

(mondókák, énekes gyermekjátékok, népdalok, hangszeres népzene)

Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka

(Tárgykészítő népi játékok, sodrások, fonások, szövések, gyöngy-fűzés, agyagozás, korongozás, mézeskalács sütés, nemezelés)

A külső világ tevékeny megismerése

(Találós kérdések, népi jóslások, jeles napok, népszokások)

Mozgás

(Ügyességi és sportjátékok)

9.1.2 Az óvodában szervezett rendezvények zajvédelmi szabályai

A zajvédelmi előírások célja:

A gyermekek egészségének hatékony védelme a zajok okozta érzékszervi károsodások ellen, amely az akusztikus hangosítású különféle rendezvényeken történő részvételük során érhetik őket.

A gyermekek részvételével zajló elektroakusztikus hangosítású beltéri óvodai foglalkozásokon és rendezvényeken (Pl. óvodai műsorok, gyermek koncertek, mozik, gyermekfilmek) a hangnyomásszint nem haladhatja meg az Laeq M30 75 dB értéket [Műkr. 128. § (11) bek. a) pont].

Az Laeq M30 75 dB hangnyomásszintet elérő elektroakusztikus hangosítású rendezvényen biztosítani kell, hogy a közönség a hangsugárzókat 3 méteren belül ne tudja megközelíteni

[Műkr. 128. § (12) bek.]

9.2 Az Őrbottyáni Óvodában ünnepelhető jeles napok időrendben

- Szüret (zárt) (szeptember 15-től) - Mihály nap (zárt) (szeptember 29.) - Állatok világnapja (zárt) (október 4.) - Advent (zárt) (november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig) - Mikulás (zárt) (december 6.) - Luca napja (zárt) (december 13.) - Karácsony (zárt) - Farsang (zárt) (vízkereszttől hamvazó szerdáig) - Március 15. (zárt) - Víz világnapja (zárt)	- Húsvét (zárt) (az első tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltére következő vasárnapig) - Föld napja (zárt) - Anyák napja (nyílt) (május első vasárnapja) - Madarak-fák napja (zárt) - Gyermeknap (zárt) (május utolsó vasárnapja) - Évzáró, nagycsoportosok búcsúztatása (nyílt) - Ovi buli (nyílt)

Őrbottyánban, a város által szervezett megemlékezéseken, időnként a fenntartó felkéri az intézményt (Pl. nemzeti ünnepeken, szüretkor, adventkor) a rendezvényen való részvételre, ezeken az ünnepeken, az alkalmazotti közösség és a gyermekek méltóképpen képviselik az óvodát.

9.3 Kisnémedin az óvoda hagyományos ünnepei, egyéb rendezvényei

Az ünnepek rendjét a saját környezetünkben, a szülők igényeinek figyelembevételével terveztük meg.

9.3.1 Megemlékezés

- Szüret (nyílt)	- Március 15. (nyílt)
- Advent (zárt)	- Húsvét (zárt)
- Mikulás (zárt)	- Anyák napja (nyílt)
- Karácsony (nyílt)	- Gyermeknap (nyílt)
- Farsang (zárt)	- Évzáró (nyílt)

Kisnémediben, a község által szervezett megemlékezéseken, nemzeti ünnepeken idősek napján, karácsonykor és húsvétkor az alkalmazotti közösség és a gyermekek méltóképpen képviselik az óvodát.

9.3.2 Az óvodai élet hagyományos ünnepei

Helye: Az óvoda

- Mikulás
- Advent
- Farsang
- Húsvét

9.3.3 Óvoda-iskola közös rendezvényei

Helye: Művelődési ház

- Karácsony
- Anyák napja

9.3.4 Egyéb közös rendezvények

Helye: Óvoda-iskola udvara

- Gyermeknap
- Falunap

9.4 A néphagyomány-ápolás ajánlott tartalmai korcsoportonként

Minden jeles napot egy hosszabb előkészület vezet be, amelyhez az óvónő a gyerekek kíváncsiságát kielégítve folyamatosan biztosítson változatos tevékenységeket.

A hagyományok ápolása közben történő együtt játszás, együtt munkálkodás, tervezgetés örömtelivé, izgalmassá teszik a várakozás időszakát. Maga az ünnep külsőségeivel együtt sem lehet erőltetett, betanított forma, hanem vidám hangulatú, felszabadult együttlét kell, hogy legyen.[9]

Szüret (szeptember 15-től)

2,5-3-4 évesek

Hallgassanak éneket, mondókát almáról, szőlőről, szüretről. Kedvük szerint vegyenek részt a szüreten, a mulatságban. Szemezzék a szőlőt, daráljanak, préseljenek, kóstolják a mustot.

4-5 évesek

Ismerjenek meg egyszerűbb énekes játékokat, gyűjtsék, válogassák az ősz gyümölcseit. Vegyenek részt a szüret előkészítésében. Kedvük szerint vegyenek részt a szüreten: játsszanak népi játékot, darálják a szőlőt, préseljék a mustot, táncoljanak népzenére.

5-6-7 évesek

Szervezzenek szüreti mulatságot az óvónő segítségével. Tudjanak verset, dalt, mondókát a szőlőről. Legyenek aktív részesei a mulatságnak: táncoljanak, énekeljenek, játsszanak szüreti népi játékot, szemezzék, préseljék a szőlőt. Készítsenek termésekből egyszerű hangszereket (Pl. dióhéj-pengetgető, csutkamuzsika stb.).

Mihály nap (szeptember 29.)

2,5-3-4 évesek

A gyermekek figyeljék meg az őszi betakarító munkákat, őszi tevékenykedéseket. Az udvari játék során tapasztalják meg a természet változását, feküdjenek az avarba.! Végezzék irányítással a termések gyűjtését, figyeljék, hogyan történik tárolásuk, mit készít belőlük az óvónő a Mihály-napi előkészület során. Hallgassanak állatokról népmeséket, mondókákat, szép őszi népdalokat.

4-5 évesek

Séták, tapasztalatszerzések során gyűjtsék a természet kincseit, rendezzék el, díszítsék velük csoportszobájukat. Figyeljék az állatok viselkedését, őszi tevékenységét.

Segítséggel készítsenek ehető termésbábokat. Morzsoljanak kukoricát. Tanuljanak névcsúfolókat, vásári kikiáltó rigmust. Készítsenek vásárfiákat, egyszerűbb népi játékszereket. Kedvük szerint vegyenek részt a vásári forgatagban. Ismerkedjenek meg népi hangszerekkel, népzenével.

5-6-7 évesek

Ismerjenek meg néhány találós-kérdést, közmondást, vásárról mesét, verset, dalt. Végezzenek őszi munkát a kiskertben, ültessék cserépbe a fagyot nem tűrő növényt. A fejlesztő foglalkozások során készítsenek portékákat, vásárfiát! Segítséggel rendezzék be a vásár helyszínét, árulják portékáikat. Népzenére táncoljanak egyszerűbb lépésekkel, forgásokkal. Játsszanak énekes népi játékokat, ismerjenek meg néhány ügyességi- és sportjátékot (pl.

kakasviadal, zsákban futás).

Advent (november 30. utáni első vasárnaptól a negyedik vasárnapig)

- **Mikulás** (december 6.)
- **Luca nap** (december 13.)
- **Karácsony** (december 24-25-26.)

2,5-3-4 évesek

Ismerkedjenek az advent jelképeivel. Rövid dalt, mondókát vagy verset tudjanak a Mikulást és a karácsonyt várva. Készítsenek egyszerű fenyődíszeket, ajándékot szüleiknek. Figyeljék az ültetett Luca-búzát. Ismerkedjenek a karácsonyi népszokásokkal.

4-5 évesek

Segítsenek a koszorú elkészítésében. Ültessenek Luca-búzát, mártsanak gyertyát, fényesítsenek almát, fessenek az ablakra, Készítsenek fenyődíszt nehezebb technikával. Mikulás és karácsony előtt tanuljanak dalt, verset, mondókát. Egyenek almát, mézes diót, gyújtsák meg a gyertyát.

5-6-7 évesek

Önállóan, de az óvónőjük irányításával készítsenek adventi koszorút. Lucanapján ültessenek búzát, mártsanak gyertyát, fényesítsenek almát, fessenek az ablakra, süssenek mézeskalácsot, készítsenek fenyődíszt nehezebb technikával és figyeljék az időjárást. Bevált-e a Katalin napi jóslat? Az étkezési szokásokhoz: Egyenek almát, törjenek diót.

Farsang (vízkereszttől hamvazószerdáig) Télbúcsúztató népszokás

2,5-3-4 évesek

Egyszerű technikával díszítsenek papírálarcot, öltözzenek jelmezbe, ha kedvük van táncoljanak, utánozzák az óvónő táncos mozdulatait. Fogadják a Kiszézőket.

4-5 évesek

Díszítsenek farsangi álarcot, gyűjtsenek zsákbamacskához tárgyakat, vegyenek részt farsangi játékokban, tanuljanak egyszerű dalokat vagy mondókákat. Hallgassanak tréfás mesét, verset.

Kiszebábbal Kiszézzenek, kergessék el a telet, más csoportokban is.

5-6-7 évesek

Tanuljanak farsangi dalt, bálba hívogató mondókát. Segítsenek jelmezük, maszkjuk

elkészítésében. Vegyenek részt a zsákbamacska kihúzásban, hívogassák társaikat a mulatságba. Vegyenek részt a táncban, az ügyességi játékokban, a csoportszoba feldíszítésében, átrendezésében. Téltemetés, Kiszézés.

Húsvét (az első tavaszi napéjegyenlőség utáni holdtöltére következő vasárnap) Locsolkodás, nyuszis, tojás-játékok.

2,5-3-4 évesek

Tanuljanak locsolóverset, fessenek tojást óvónőjük segítségével. Locsolkodjanak és vegyenek részt a tojás-játékokban. Tegyenek sétát az óvoda környékén.

4-5 évesek

Tanuljanak locsolóverset, fessenek, írjanak tojást viasszal, díszítsék csoportszobájukat. Tegyenek sétát a környéken. Vegyenek részt a húsvéti játékokban.

5-6-7 évesek

Díszítsék az ablakot festéssel. Tanuljanak mondókát locsoláshoz, húsvéthoz. A fiúk locsolják meg a lányokat és az óvónőket, a lányok készítsenek tojást a fiúknak festéssel vagy karcolással.

Komáljanak a barátok egymással, komáljanak választott csoporttal.

Anyák napja

2,5-3-4 évesek

Köszöntsék édesanyjukat rövid verssel, énekkel. Vegyenek részt az ajándékkészítésben.

4-5 évesek

Verssel, énekkel, énekes játékokkal köszöntsék édesanyjukat. Az óvónő segítségével készítsenek ajándékokat édesanyjuknak.

5-6-7 évesek

Verssel, énekkel, énekes játékkal készüljenek édesanyjuk köszöntésére. Készítsenek ajándékot, vegyenek részt a csoportszoba ünnepi díszítésében, átrendezésében.

A PROGRAM TEVÉKENYSÉGFORMÁI AZ ŐRBOTTYÁNI ÓVODÁBAN

10 JÁTÉK

A belülről indított és vezérelt játéktevékenység célja a gyermekek szabad képzettársításának elősegítése. Az intellektuális, mozgásos, szociális tapasztalatok többszöri átélésével a gyermekek egyéni vágyainak és ötleteinek kibontakoztatása. Továbbá célunk, hogy minél sokrétűbb, tájékozódó tevékenységgé váljon a játék és a játékos tevékenység szervezése.[5]

10.1 Feladatok

- A játékhoz szükséges feltételek biztosítása[6]
- A szűkebb és tágabb környezetből szerzett gyermeki benyomások feldolgozásának biztosítása a szabad játékban és a játékos tevékenység szervezése során.
- A 3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének gazdagítása, a gyermekek egyéni sajátosságainak figyelembevételével.
- A gyermekek beszédkészség fejlesztése a játékban.
- Az óvónő játéksegítő módszerei.

10.1.1 A játékhoz szükséges feltételek biztosítása

(légkör, hely, idő, eszközök, tapasztalatszerzés – élmények)

Alkotó kedvű légkört elsősorban olyan játék biztosításával érhet el az óvónő, ahol a gyermek szabadon dönthet abban, hogy kivel játszik, milyen játékot választ, milyen témát dolgoz fel, milyen eszközzel jeleníti meg azt, milyen helyet választ és mennyi ideig tart a játéka. Az óvónő teremtse meg mindezekhez a feltételeket. A játékos légkört segíti a sok új ötlet is, a kellő időben adott segítség, megerősítés.

A csoportban csak annyi szabályt vezessünk be, ami segíti a rugalmas, oldott légkör fenntartását, a szabad játékot, a sokféle manipulációt, az elképzelések valóra váltását.

A kreatív légkör segíti a gyerekek ötleteinek szabad áramlását, a másik gyermek meghallgatását, az alkotó együttműködés kialakulását.

A szabad játék során a gyermekek feszélyezettség nélkül tudjanak önállóan vagy társaikkal önfeledten játszani.

Az óvónő kezdeményezésére a gyerekek szívesen vesznek részt az énekes és mozgásos játékokban. A képességfejlesztő játékoknál a gyermek válasszon szabadon a felkínált szerepek, játékhelyzetek, társak között. Az óvónő az együtt játszás során teremtse meg a kezdeményezett játékhoz szükséges témát, eszközöket, szabályokat és a helyet. Az óvónő őszinte játéka mély átérzésre serkenti a gyermekeket. Az óvónő az oldott légkör érdekében bátran használjon humoros kifejezéseket és tréfás szavakat.

10.1.2 A különböző típusú játékokhoz szükséges hely biztosítása

A gyermekek a csoportszobában szükség szerint önállóan, vagy amíg erre nem képesek, az óvónő segítségével alakítsák ki játékuk számára megfelelő helyet. A csoportszobákban legyen helye a többféle állandó és variálható, vagy új elkülönített “kuckóknak”.

A programban jelentős szerepe miatt kiemelkedik a különösen esztétikus és meghitt mesesarok, amely egyúttal a dramatizálás, bábozás helye. Itt kap helyet az átváltozáshoz szükséges kellékek “kincses-ládája” is.

Az intellektuális érzelmeket kiváltó séták során összegyűjtött tárgyak, termések, növények, képek a kincseket őrző sarokban kapnak helyet, amit a gyermekek alakítanak ki és rendeznek különböző szempontok alapján. A rajzolásnak, festésnek, szövésnek, tárgykészítő népi játékoknak legyen meg az állandó helye. Az ehhez szükséges kellékek, anyagok, eszközök mindegyik játékidőben álljanak a gyerekek rendelkezésére.

A gyermekek játéktere lényegesen megnövekedik az udvaron, ezért ösztönözzük őket arra, hogy minél több nagymozgásos tevékenységet folytassanak. Az időjárás függvényében az óvónő segítse az udvari szerepjáték kibontakozását (pl. a népi játékok, mozgásos játékok, ügyességi és sportjátékok feltételének megteremtésével stb.)

10.1.3 A játékhoz szükséges idő

A játéktevékenység az óvoda kinyitásával elkezdődik. A gyermekek ettől kezdve szabadon választott játékkal játszhatnak. A játék folyamatosságát a folyamatos napirend jól biztosítja, így a gyermekek egybefüggően, a játékok elrakása nélkül játszhatnak több órán keresztül.

Óvodánkban a 2,5-3-4 éves gyermekek szinte egész nap játszanak, egyedül, egymás mellett, néha összeverődve, kivéve a tisztálkodás, alvás és étkezés idejét.

Az 5-6-7 éves gyermekek már összeszokott csoportokban játszanak. A csoportok kialakulásához, szerepek elosztásához több időre van szükség, mint a kisebbeknek. Ezért az óvónő kísérje figyelemmel a játékot és törekedjen arra, hogy csak akkor ajánljon más játékot, ha már a gyermekek játéka felbomlóban van, s ezt a körülmények miatt szükségesnek látja.

Az 5-6-7 éves gyermekeknek az óvónő biztosítsa a több napon keresztül tartó játékot. A napi életszervezésben az óvónő törekedjen arra, hogy a gyermekek minél több időt kapjanak az udvari játéktevékenységhez. A reggeli órák, a tízóraizás utáni idő, a legnagyobbak csúsztatott ebédeltetése, korábbi ébresztése növelje a kinn töltött időt.

10.1.4 A kreativitást segítő játékeszközök

A játékeszközök olyan tárgyai a cselekvésnek, amelyek kibontakoztatják és gazdagítják a gyermekek elképzeléseit. Az óvónő a játékhoz olyan eszközt biztosítson, mely ízléses, praktikus, egyszerű félkész játék, hogy sokféle ötlethez, játékfajtára ihlessen.

A 3-4 éves gyermekek játékához sok eszközre van szükség. Elsősorban a gyakorló játékhoz, amelyek fejlesztik a gyermekek pszichikus funkcióját, másodsorban hagyományos szerepjátékokhoz szükséges kellékek (papásmamás, fodrászos, orvosos stb.), amely ösztönzi a gyermekeket a szerepjátékra, harmadsorban az esztétikai neveléshez (vers, mese, ének, rajzolás) szükséges kellékek, csengő-bongó hangszerek.

Az óvónő a 4-5-6-7 éves korosztálynak bővítse az eszközválasztékát, elsősorban a szerepjátékokhoz kapcsolódó kellékekkel, félkész játékokkal, az azonosulást segítő ruhadarabokkal, másodsorban értelem és képességfejlesztő játékokkal, amit a gyermekek egyénileg vagy mikro-csoportban óvónővel vagy egyedül játszanak.

Az udvari játékok zömmel a gyerekek nagymozgását elégítik ki, de ha az időjárás megengedi, legyen mód kirakni a csoportszobai játékeszközöket, s ott is megteremteni a nyugodt kreatív játékot (barkácsolást, rajzolást, festést, konstruálást stb.).

10.1.5 A gyermekek tapasztalatainak gazdagítása, élmények szerepe

A gyermekek a környezetükből szerzett tapasztalatokkal a játék tartalmát gazdagítják. Az óvónő tegye lehetővé, hogy a családban, óvodában; tágabb természeti- és társadalmi környezetben szerzett tapasztalatokat a gyermekek újra és újra a játékidőben is átélhessék.

10.2 A 2,5-3-6-7 éves korban megjelenő játékfajták, s azok tartalmának, minőségének alakítása, a gyermekek egyéni sajátosságaihoz alkalmazkodva.

A gyermekek játékában keverednek a különböző játékfajták, folytatódik az a fajta manipulálás, amely a játékeszközök rakosgatásában érhető utol, vagyis a **gyakorló játék**

Ezért legyen módja a gyermekeknek megismerni az eszközök, tárgyak különböző tulajdonságait, így a véletlen cselekvéshez örömérzés társul. Ez az örömérzés ad alapot a cselekvés többszöri megismétléséhez, amely szinte ritmikusan jelentkezik. Az óvónő biztosítsa a gyakorló játékhoz szükséges eszközöket, s játékával adjon mintát a játékok helyes használatához, a játékok elrakásához. Ez a tevékenység jól fejleszti a szem-kéz koordinációt, kezesség, szemesség kialakulását, ha a laterális dominancia kialakulására.

Az óvónő kísérje érdeklődéssel a gyermekek halandzsázását. A többszöri ismétléssel elmondott szöveg ritmusa a gyermekekben pozitív érzelmet kelt. Az udvaron is biztosítsa az óvónő a gyakorló játék lehetőségét. Erre legalkalmasabb a homok, víz, kavics és olyan kisebb-nagyobb tárgy, melyet a gyermek saját szabályai szerint rakosgat.

Az óvónő segítse a gyermek játékát tovább fejlődni. Már a legkisebbeknél is megjelenik a **szerepjáték**. Az óvónő szervezzen és vállaljon szerepeket, hogy a különböző kapcsolatok kialakítása minta legyen a közös cselekvésekhez.

A kicsik játékában kapjon teret a papás-mamás játék, a fodrászos, orvosos, kalauzos játék, melyek egyszerű mozzanatokat jelenítenek meg együttlét, együtt mozgás formájában. A gyermekek vállaljanak el szerepeket, használjanak szimbólumokat a “mintha” helyzetek megteremtéséhez.

A rendszeres, többször ismétlődő meseélmény igazi táptalaja a dramatizálásnak, bábozásnak. Az egyszerű mesék megjelenítésében legyen résztvevő az óvónő, adjon modellt egy-egy szereplő megformálásához. Kezdetben használjanak minél több kelléket a képzeleti képek megjelenítéséhez, illetve a beleélő képesség, önkifejezés fokozása érdekében. A bábozás először

az óvónő előadásával jelenjen meg az óvodában. Legyen a csoportnak kedvenc bábja. Az óvónő a bábozáshoz, dramatizáláshoz szükséges kellékeket a gyermekekkel közösen készítse el.

A **konstrukciós játékhoz** kapcsolva jelenjen meg a barkácsolás, elsősorban az óvónő által barkácsolt kellékek készítésével, amit az óvónő a gyermek aktív bevonásával hoz létre. A gyermek konstrukciós játékára legyen jellemző a formagazdagság. A gyermek élje át az **"én készítettem"** alkotás örömét.

A gyermekek játsszanak olyan egyszerű szabályokhoz kötött **ügyességi- és szabályjátékokat**, amelyek könnyen betarthatók. Az óvónő tervezzen olyan szabályjátékokat, amelyek a gyermekek mozgásigényét is kielégíti. A nagyobb gyermekek játékában is megjelennek a különböző játékfajták. Gyakran előfordul a kutató manipuláció, ha ismeretlen mozdulatokat, fogásokat igénylő eszköz kerül a kezébe.

Dominánsan jelentkezik az érzelemmel telített szerepjáték, a "mintha" helyzet, amelyhez különösen erős képzelőerő társul. Az óvónő segítse a gyermekeket abban, hogy a beleélés kifejtett formája kialakulhasson, minél többféle szerepet megformálhasson és a szerepegyeztetésben sikeresek legyenek.

A gyermekek játékelgondolása fejlődjön. Jelenjen meg a többféle ötletből kialakított tartalmas játék, ami fejleszti a gyermekek kommunikációs képességét, szabálytanulási készségét, társakhoz való viszonyát, az együttes cselekvő képességet.

A jó példa nyomán a gyermekekben fokozódik a mesedramatizálás igénye. A gyermekek bábozzák, dramatizálják a meséket, hogy a meseélmény többoldalú örömszerzés legyen számukra. Az óvónő a szülők, gyermekek bevonásával barkácsoljon különböző típusú bábokat, hogy együttes, cselekvő megjelenítésre ösztönözze őket.

A szerepjátékot és a dramatizálást egészítse ki az építő, konstrukciós játék. Később legyenek képesek arra, hogy bonyolultabb formákat, tárgyakat, alkotásokat hozzanak létre. Használjanak különböző anyagokat, eszközöket. Az óvónő szerettesse meg a szabályjátékokat. A gyermekeknek adja meg az a lehetőséget, hogy ők is hozzanak létre szabályokat. Legyenek a játék vezetői maguk a gyermekek is.

10.2.1 A gyermekek beszédkészségének fejlesztése játék közben

A játék számtalan lehetőséget teremt a kommunikációra, a párbeszédek kialakítására. Az óvónő szerepvállalásai modellértékűek a szókapcsolatok, nonverbális jelzések (mimika, gesztus) hanglejtés, hangsúly, hangerő, hangszín tekintetében.

A hangszínnel, hangerővel bánni tudást a dramatikus játékok segítik elő. Az óvónő által kezdeményezett anyanyelvi játékok adjanak teret az artikuláció, szókincs, kifejezőkészség fejlesztéséhez (pl. hangutánzó játékok, fonémahallás fejlesztő játékok, légzési technikát segítő játékok, szinonimakereső játékok stb.).

10.3 Az óvónő játéksegítő módszerei

Az óvónő játéksegítő metódusai legyenek szituációtól függőek. A gyermekek nyugodt játéka esetén, vagy ha érezhető, hogy a gyermekek problémamegoldóak, az óvónő irányítása legyen játékot követő, szemlélő, hagyja a gyermekeket cselekedni.

A játék folyamatában az óvodapedagógus tudatos jelenléte biztosítja az élményszerű, elmélyült gyermeki játék kibontakozását. Mindezt az óvodapedagógus feltételteremtő tevékenysége mellett a szükség és igény szerinti együtt játszásával, támogató, serkentő, ösztönző magatartásával, indirekt reakcióival éri el.

A kiscsoportosok esetében – ha szükség van rá – az óvónő legyen játékkezdeményező, modellnyújtó játszótárs. Ebben a játékhelyzetben is legyen támogató, engedő és elfogadó.

Segítsen azok játékában, akik kevésbé kreatívak, ötletszegények.

Az óvónő avatkozzon be a játékba, ha a gyermekek durvák egymáshoz, vagy ha veszélyeztetik egymás épségét, játékát.

A kisgyermek első valódi játszótársa a családban, az óvodában is a felnőtt – a szülő és az óvodapedagógus.

Az óvodapedagógus utánozható mintát ad a játéktevékenységre, majd, amikor a szabad játékfolyamat már kialakult, bevonható társ marad, illetve segítővé, kezdeményezővé lesz, ha a játékfolyamat elakad. Az óvodapedagógus jelenléte teszi lehetővé a gyermekek közötti játékkapcsolatok kialakulását is.

10.4 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek képesek állhatatosan, több napon keresztül egy azon játéktémában együttesen részt venni.
- Játékukban dominánsan jelentkezik a szerepjáték.
- Az ismert meséket többször dramatizálják, bábozzák.
- Bonyolult építményeket képesek kreálni.
- Élvezik a szabályjátékokat, és képesek a normák betartására.
- Társas viselkedésükben megjelennek az óvoda által preferált viselkedési szabályok.
- Interakciójuk gazdag, kulturált és érthető.

11 JÁTÉKBA INTEGRÁLT TANULÁS ŐRBOTTYÁNI ÓVODÁBAN

Programunk szélesen értelmezi a tanulást. A gyermekek tevékenységeik során szerzett benyomások, tapasztalatok, élmények alapján tanulnak, s általa fejlődnek. A szociális és intellektuális tanulási képességek fejlődését az óvoda felerősíti. Ennek elsődleges terepe a játék és a teljes óvodai élet. Nem fér kétség ahhoz, hogy az óvodás gyermek értelmi képessége: érzékelése, észlelése, emlékezete, figyelme, képzelete, képszerű szemléletes gondolkodása leginkább a játékon keresztül fejlődik.

Ehhez társulnak olyan szervezett tanulási lehetőségek, mint az óvónő által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, ami a gyermek kérdéseire, válaszaira épülő ismeretszerzést is magában foglalja.

Az **utánzásos, minta- és modellkövetéses magatartás**- és viselkedéstanulás folyamatában mindvégig az óvónő a főszereplő. Később felerősödik a társak hatása is.

A gyermek az óvodáskor végén belép a lassú átmenetnek abba az állapotába, amelyben majd az iskolában, az óvodásból iskolássá szocializálódik.

Programunkban helyet kap az óvónő által kezdeményezett foglalkozásokon megvalósuló tanulás, amelyek számtalan probléma és feladatmegoldás lehetőségét adják a gyermekeknek.

A pedagógus, a játékba integrált fejlesztés során a lelki egészséget fejlesztő módszerek és a művészetek alkalmazásával segíti a tanulási eredményesség és a társas képességek fejlődését, továbbá csökkenti a hátrányokat, a lemorzsolódást.

Terápiás, vagy más kezelés szükségessége esetén a pedagógus a rászoruló gyermekeket tovább irányítja a **pedagógiai szakszolgálatokhoz**, vagy más **szakellátást biztosító intézményhez**. 20/2012. EMMI r.75§ (5.)

Programunk felfogása szerint a játékba integrált tanulás azt jelenti, hogy az óvónő által kezdeményezett tevékenységek a játékidőben zajlanak úgy, hogy nincs közben játékelrakás. A gyermekek a tevékenységek befejezése után igényük szerint visszatérhetnek eredeti játékukhoz vagy újat kezdhetnek.

Egyetlen egy napon borul fel ez az alapelv, amikor az óvónő szervezett mozgástevékenységet tart.

11.1 Javaslat a gyermekek heti rendjének elkészítéséhez

(Mindhárom korcsoportnak egyaránt alkalmas)

HÉTFŐ	KEDD	SZERDA	CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK
Verselés mesélés dramatikus játék A külső világ tevékeny megismerése	Verselés mesélés dramatikus játék A külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal	Verselés mesélés dramatikus játék Ének, zene, énekes játék, gyermektánc	Verselés mesélés dramatikus játék Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka	Verselés mesélés dramatikus játék Mozgás

11.2 A szervezett tanulás formái

(Mindhárom korcsoportnak egyaránt alkalmas

Kötelező	Mozgás Énekes játék (4-5-6-7 éveseknek)
Közvetve kötelező	Verselés, mesélés, dramatikus játék Munka jellegű tevékenységek
Kötetlen	Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka Ének-zenei képességfejlesztés Énekes játék (2,5-3-4 éveseknek) A külső világ tevékeny megismerése A külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal
Egyéni	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint

11.3 A szervezett tanulás munkaformái

Frontális	Mozgás Verselés – mesélés - dramatikus játék Mozgásos percek Énekes játék Séták a természetben
Mikro-csoportos	Ének-zenei képességfejlesztés Rajzolás, festés, mintázás, kézi munka A külső világ tevékeny megismerése A külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal
Egyéni	Részképességek fejlesztése egyéni igények szerint Munka jellegű tevékenységek

11.4 A szervezett tanulás időkeretei

Korcsoportonként

Életkor	Verselés mesélés-dramatikus játék	Ének, zene, énekes játék gyermektánc	Rajzolás, festés mintázás kézimunka	Mozgás	Mozgásos percek	A külső világ tevékeny megismerése	A külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal
2,5-3-4 évesek	naponta 5 – 10’ perc	heti 1x 10 – 15’ perc	heti 1x 10 – 15’	heti 1x 10 – 15’	Naponta 5’ perc	heti 1x 10 – 15’ perc	
4-5 évesek	10 – 15’ perc	15 – 20’ perc	15 – 20’	15 – 20’	8’	15 – 20’ perc	15 – 20’ perc
5-6-7 évesek	15 – 20’ perc	30 – 35’ perc	30 – 35’	30 – 35’	10’ perc	30 – 35’ perc	20 – 25’ perc

A **2,5-3-4 évesek** napi szervezett tanulási időkerete
max. 30’

A **4-5 évesek** napi szervezett tanulási időkerete
max. 43’

A **5-6-7 évesek** napi szervezett tanulási időkerete
max. 65’

A program megvalósításához szükséges tanulási módszerek

A módszerek megválasztását a gyermekek életkori sajátossága, testi-lelki állapota, érdeklődése, kíváncsisága befolyásolja. Az óvónő az eljárásait változatosan, mindenkor az adott szituációnak megfelelően kombinálja. A játékosság, a közvetlen tapasztalatszerzéshez kapcsolódó gyűjtögetés, elemezgetés, rendszerezés minél gyakrabban jelenjen meg a tevékenységekben.

Az óvónő törekedjen módszertani kultúrájának kiművelésére.

11.5 Alapelvek a tanulási folyamatok értékeléséhez

A gyermekek akkor tudnak önfeledten, boldogan tevékenykedni, ha sok buzdítást, dicséretet, pozitív megerősítést kapnak. Ezért az óvónő törekedjen arra, hogy mindegyik gyermek mindennap kapjon valamilyen pozitív megerősítést. Kerülje a sztereotip értékeléseket (ügyes vagy stb.), helyette a gyermekek konkrét, jó cselekedetét, tettét emelje ki. Az óvónő alkalmazza a differenciált, árnyalt értékelést.

Alkalmazza a jutalmazás sokféle módszerét: simítást, pillantást, testközelséget, gesztust, mimikát, szóbeli közlést, egyénileg, a csoport és a szülők előtt egyaránt.

Az óvónő tegyen meg mindent annak érdekében, hogy ne kerüljön sor az óvodában tárgyi jutalmazásra. (Kerülje a képek, pontok osztogatását).

A büntetés teljes mértékben kerülendő a tanulási folyamatban, mert a gyermekek kíváncsiságát, érdeklődését, motivációját visszaszorítja, lefékezi. Az óvónő a tanulási szokásokat alakítsa úgy, hogy egy gesztus, tekintet, egy átrendeződés, egy kérdés segítsen a nemkívánatos magatartás megszüntetésében.

A nagycsoportos óvodapedagógusok törekedjenek a tankötelezettség megkezdéséhez szükséges értelmi, testi, lelki és szociális érettség elérésére irányuló, az óvodai nevelés időkeretébe ágyazott célzott foglalkozások biztosítására a sikeres óvoda-iskola átmenet érdekében. Különös tekintettel a speciális ellátásra szoruló, vagy a tankötelezettségük megkezdésére halasztást kapott gyermekek tekintetében.

12 VERSELÉS, MESÉLÉS

A tevékenység célja: a gyermekek érzelmi- értelmi és etikai fejlődésének segítése, pozitív személyiségjegyeinek megalapozása a mágikussággal, a csodákkal, átváltozásokkal teli meseélmények segítségével és a versek zeneiségével, rímeinek csengésével.

12.1 Feladatok

- A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása
- A 3-6-7 éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosítása (mesélés, verselés, bábozás, dramatikus játékok)
- A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versekkel, mesékkel, dramatikus játékokkal.

12.1.1 A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása

A felhasznált irodalmi anyagok igényes összeállítása[10] az óvónők feladata. Csak a művészi értékű népi, klasszikus és kortárs irodalmi alkotások biztosítják az esztétikai élmény mélységét. Ezért a mű választásában érvényesüljön a pedagógiai, pszichológiai, módszertani tudatosság.

Az óvónő a **2,5-3-4 évesek** versanyagát népi mondókákból, rigmusokból, dúdolókból és a legismertebb költőink ritmikus, zenei hatású, játékos verseiből állítsa össze játékos mozgásokkal összekapcsolva. Olyan meséket válasszon, amelyek cselekménye egyszerű, érthető, ritmikus ismétlődések jellemzik. A 4-5 éves korú gyermekek meséi már lehetnek többfázisos szerkezetű állatmesék, népmesék, dramatikus népszokások, novellisztikus – realisztikus mesék. Kapjanak helyet a magyar klasszikusok és a mai magyar írók modern meséi is. Ebben a korban a népi mondókák, névcsúfolók, halandzsa szövegű kiolvasók alkotják a tervezett mondókázás anyagát. Szerepeljenek a vidám, humoros versek, klasszikusok és a mai magyar költők népköltészeti ihletésű, ritmusélményt nyújtó versei.

Az **5-6-7 éves** kor a mesehallgatás igazi ideje. Az állatmeséktől kezdve a cselekményesebb népmeséken, novellisztikus-realisztikus meséken át épüljenek be a klasszikus tündérmesék, a tréfás mesék és műmesék a gyermekek mesetárába. A gyermekek a meseregényeket is szívesen hallgatják, folytatásokban napokon keresztül izgatottan várják. A gyermekek versanyaga gazdagodjon a különböző típusú népi mondókákkal, kiolvasókkal. Ismerjenek meg olyan

közmondásokat, amelyeket a környezet gyakran hangoztat. Az óvónő **tervezzen** bátrabban lírai verseket, mert a gyermekek már ebben a korban is megérzik a költői képek érzelmét, kifejező erejét. A kiválasztott versek, mesék erősítsék meg a környezet megszerettetését, a néphagyomány ápolást, az évszakok szépségét.

12.1.2 A 2,5-3-6-7 éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosítása

Az óvodába kerülő **2,5-3-4 éves** gyermekek első igazi versélménye a mondókákhoz, ölbeli játékokhoz tapadnak. A népi mondókákhoz kapcsolódó mozdulatok, játékok felettébb nagy élvezetet jelentenek a gyermekeknek, mert a felnőtt ölében, testmelegében teljes biztonságérzetben hallgathatják. Ez a többször átélt fizikai kontaktus sokat jelent a gyermek és a felnőtt érzelmi egymásra találásában. Az óvónő teremtsen minél több lehetőséget a vidám rigmusok korai megkedveltetésére. A gyermekek az óvónővel együtt sokszor ismételjék az állathívogatókat, altatókat, kiolvasókat, de sohase keltse bennük ez a gyakorlás érzetét.

Az egyszerű állatmeséken keresztül fokozatosan szoktassuk rá a gyermekeket a mese figyelmes végighallgatására. A mese többszöri meghallgatása után legyenek élvezői a mese dramatikus feldolgozásának. Először az óvónők, a nagyobb gyermekek, majd a kicsik fokozatos bevonásával próbálják megjeleníteni az egyszerű meséket. Rövid, improvizált jelenetek bemutatásával a gyermekek ismerjék meg a bábokat. Az óvónő mutasson be párbeszéd formájában előadott rövid, ötletes jeleneteket. A bábok számát fokozatosan növelje.

Az óvónők és a nagycsoportos korú gyermekek bábozzanak, dramatizáljanak minél több alkalommal a kisebbeknek. Legyen ez egyben színfoltja az óvodai ünnepeknek, rendezvényeknek.

A kiscsoportos korú gyermekek 10-12 mondókát és 10-14 új mesét ismerjenek meg.

A **4-5 éves** gyermekekben kialakul a mese, a vers szeretete. Igénylik, izgatottan várják az óvónő meséit. A gyermekek arcán megjelenik a megfeledkező áhítat, figyelő ámulat. Játékukban mind gyakrabban előfordul a mesélés, bábozás és az ismert mondókák, halandzsa szövegű kiolvasók ismételgetése. Az új versek kapcsolódjanak a gyermekek élményeihez, tapasztalataihoz, hangulatához.

Az óvónő segítségével jelenítsék meg a meséket, a gyermekek élményeit. Rögtönözzenek bábjátékot. Az óvónő segítségével fejezzék be a gyermekek megkezdett mese- vagy bábjátékát.

A 4-5 éves gyermekek 4-5 mondókát, 5-6 rövid verset és 10-14 új mesét ismerjenek meg.

5-6-7 éves korban is minden adandó alkalmat használjon fel az óvónő a kiolvasók, rigmusok ismételgetésére. 4-5 kiolvasóval gazdagodjon a nagycsoportok mondókarepertoárja. A gyermekek ismételgessék az előző években tanult verseket. Az új versek (10-12) bemutatása kapcsolódjon a gyermekek élményeihez. Az óvónő a gyermekeket lehetőleg ne szavaltassa kórusban. Kerülje az éneklő hanglejtést. Ügyeljen a szavak gondos, tiszta ejtésére, az értelemszerű hangsúlyozásra.

A hallott egyszerű meséket önállóan tudják dramatizálni, bábozni.

Az óvónő – főleg a délutáni pihenés alatt – olvasson a gyermekeknek folytatásos mesét. A gyermekek próbálják meg a mese önálló befejezését, új mesék kitalálását. A közösen kitalált meséket nevezzék el a **"mi mesénk"** -nek. A gyermekek fejezzék ki a mese cselekményét mozgással, mimetikus játékkal.[11] A gyermekek készítsenek albumot a tanult versekről, mesékről. A hallott élményhez társuló vizuális élmény lehetőséget ad az ismétlésre, az élmények felelevenítésére. A nagyobb gyermekek halljanak 15-18 új mesét a nevelési év folyamán.

E tevékenység mindennap megjelenik az óvodában. Az óvónő a gyerekeket zenei szignállal, mesepárnák elkészítésével a meseszobában (sarokban) várja. Amikor minden gyermek megérkezett, csak akkor kezdi el a mesét, gyertyafénynél vagy lámpagyújtás után.

Egy héten keresztül ugyanazt a mesét hallják a gyermekek, hogy a rákövetkező héten eljátszhassák, megjeleníthessék különbözőképpen a mesealakokat.

A tevékenység befejezését a gyertya elfújása vagy az óvónő éneke jelzi, ami stílusosan kapcsolódik a meséhez.

12.1.3 A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a versekkel, mesékkel, dramatikus játékokkal

A nyelvi képességek fejlesztésének leghatásosabb eszköze a mese, vers, bábozás és a dramatikus játékok. Ezeken keresztül a gyermekek elsajátítják a helyes ejtést, a tiszta beszédhallást és a nyelvtanilag helyes beszédet. A nép mondókák segítségével tisztítható a magán- és mássalhangzók helyes ejtése, megfelelő artikulációja, a hangkapcsolatok törvényszerűségei. A gyermekek a mesékből, versekből sok új fogalmat ismerhetnek meg. A bábjátékban, dramatikus játékban a gyermekek kibontakoztathatják a szabad önkifejezésüket.

A dramatikus helyzetek lehetőséget adnak a társalgási kedv fokozására, önálló versmondásra.

12.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek szívesen ismételgetik a verseket, rigmusokat.
- Várják, igénylik a mesehallgatást
- Szívesen mesélnek, báboznak, dramatizálnak az óvoda kiscsoportosainak és maguk szórakoztatására is.
- Megjegyeznek 10-14 gyermekmondókát, 6-8 verset és 15-20 mesét.
- Tudnak meséket, történeteket kitalálni, s azt mozgással megjeleníteni, kifejezni.
- Egyénenként vállalkoznak mesék, versek, mondókák elmondására

13 ÉNEK, ZENE, ÉNEKES JÁTÉK, GYERMEKTÁNC

A zenei nevelés célja: a közös éneklés, a közös játék örömének megéreztetése, ami felkelti, fejleszti a gyermekek zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. A gyermekek jussanak minél több olyan zenei élményhez, ami megalapozhatja zenei anyanyelvüket.[12]

13.1 Feladatok

- A felhasznált zenei anyagok igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása
- A 3-6-7 éves korban tervezhető jellegzetes tartalmak biztosítása
- A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása
- A gyermekek nyelvi képességeinek fejlesztése mondókákkal, gyermekdalokkal és a zenei képességfejlesztő játékokkal

13.1.1 A felhasznált zenei anyag igényes, életkornak és az adott csoport képességszintjének megfelelő válogatása

Az óvodai zenei nevelés során a gyermekek mondókákat, énekes játékokat, komponált gyermekdalokat ismerjenek meg. A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok megismerését, továbblépését segítik. A mondókák, énekes játékok a zenei anyanyelvünk művészi értékei.

A **2,5-3-4 éves** korú gyermekek ismerjenek meg elsősorban olyan ölbeli játékokat, amelyeket a felnőttekkel közösen játszhatnak. Legyen ezek között arc-, kéz-, ujj-lovagoltató játék. A szeretet-kapcsolat, a biztonságérzet kialakításának egy láncszeme a tapintásos kontaktussal összekapcsolt zenei élmény. A kicsik egyszerű 4-5 hangból álló olyan énekes játékokat ismerjenek meg, amelyek játéka álló helyzetben, játékos mozdulatokkal eljátszható. A gyermekek mindössze egy-két komponált gyermekdalt tanuljanak meg az ünnepek köszöntésére.

A **4-5 éves** gyermekek tanuljanak mondókákat és még mindig játsszon velük az óvónő ölbeli játékokat. Ők már képesek arra, hogy dúr hexachord hangkészletű énekes játékokat énekeljenek, amelyekkel mozgásuk is jól fejleszthető. Ismerjék meg a csigavonal, hullámvonal, szerepcserére épülő játékokat. A nyolcad, negyed ritmusképeken túl megjelenhet már a szinkópa is.

Az óvónő az alkalmi dalokat úgy válassza ki, hogy azokhoz utánzó mozdulatokat, játékokat lehessen kitalálni.

Az **5-6-7 éves** gyermekek legyenek "anyáskodóak", játsszanak minél több ölbeli játékot a kisebbekkel. Ezek egyik játékos lehetősége a kiolvasó, amit különböző játékhelyzetben is alkalmaznak a gyerekek.

A zenehallgatáshoz olyan műveket gyűjtsön az óvónő, amit maga tud előadni és amelyek felkeltik a gyermekek érdeklődését az értékes zene iránt[13]. Az óvónő érzelmi hatású dalokat, népdalokat énekeljen, de jelenjenek meg a zenei anyagában a rokon-, és más népek dalai, valamint a magyar komponált műzene, altatódalok és a klasszikus műzene is.

13.1.2 A 2.5-3-6-7 éves korban megjelenő jellegzetes tartalmak biztosítása

A **2,5-3-4 éves** gyermekek tanuljanak meg 6-8 mondókát, ölbeli játékot és 10-15 énekes játékot.

A rövid mondókák, dalok 2/4-es üteműek, amelyekben negyed és páros nyolcad ritmusok legyenek. E kor legjellegzetesebb játéka az ölbeli játék.

A gyermekek a jóízű játékok közben közvetve szerzik meg a zenei készségeket, és ismerik meg az alapfogalmakat. Tudjanak halkabban, hangosabban beszélni, mondókát mondani és énekelni. Figyeljék meg csendet, a környezet hangjait, egymás hangját és a dallamjátszó hangszerek hangszínét. Érzékeljék különböző mozdulatokkal az egyenletes lüktetést. Az óvónő énekelgesse a gyermekek nevét, csalogassa őket énekelve a közös játékba, tevékenységbe.

Az óvónő keltse fel a gyermekek érdeklődését a zenehallgatás iránt. Minél több zenei élményt közvetítsen, elsősorban énekes előadásával. A mindennapok során a különböző tevékenységekhez minél gyakrabban kapcsoljon zenehallgatási élményt. A gyermekeknek legyen lehetősége 2-5 percig tartó hangszeres zenét, kórusmuzsikát videofelvételen kisebb csoportban megtekinteni.

A **4-5 éves** gyermekek énekelgessenek 4-8 motívumból álló énekes játékokat, műdalokat. A 45 új mondóka és a 12-15 új gyermekdal megtanulása mellett ismételgessék a 2,5-3-4 éves korban tanult dalokat is. Az európai és így a magyar gyermekdalok hangterjedelme is dúr hexachord maradjon.

Az énekes körjátékok közül az óvónő már nehezebbeket is válogathat, pl. szerepcserés, párválasztó, sorgyarapító játékok stb.

A tiszta éneklés érdekében a gyermekek minél gyakrabban énekeljenek önállóan. Énekeljenek egyénileg, kisebb csoportban halkabban és hangosabban, magasabban és mélyebben, gyorsabban – lassabban. Mutassák meg lelassított éneklés közben az énekek dallamvonalát.

A gyermekek játsszanak kérdés-felelet játékot, változatos szövegekkel és ritmusmotívumokkal.

Érezzék az egyenletes lüktetést, a motívumok hangsúlyát és a mondókák, dalok ritmusát. Használjanak többféle népi ritmuseszközt a ritmusérzék fejlesztése érdekében. Ezeket a "ritmus-hangszereket" készítsék el közösen az óvónőkkel, hogy együtt tudjanak mondókázgatni, énekelgetni a kis "ritmuszenekar" kíséretével.

A zenei élmény legyen mindennapos lehetőség az óvodában, kapcsolódjon minél többféle tevékenységhez.

Az **5-6-7 éves** gyermekek tanuljanak meg 4-7 új mondókát, 15-18 új énekes játékot és 3-4 alkalomhoz illő műdalt. Az óvónő válogasson olyan dalokból, melyben már szünet, szinkópa is előfordul. A legidősebb óvodások szabálytartó képessége megengedi, hogy az óvónő bonyolultabb párcsere, kapus, hidas, sorgyarapító-fogyó játékokat is tervezzen, ami e korosztály néptáncának is tekinthetünk.

Az óvónő a gyermekekkel együtt variálja az énekes játékok mozgás-anyagát olyan egyszerű táncos lépésekkel, amit a felnőtti minta utánzásával követni tudnak (lásd. a táncház).

Az óvónő a gyermekek tiszta éneklését a minél gyakoribb egyéni énekléssel segítse elő.[14] A hallásfejlesztést segítő fogalompárokat, pl. a halkabb-hangosabb éneklést kapcsolják össze a tempó változtatással vagy dallambújtatással. A ritmusfejlesztés eredménye, hogy a gyermekek meg tudják különböztetni az egyenletes lüktetést és a dalok ritmusát. A gyermekek játsszanak minél gyakrabban zenei formaérzék-fejlesztő játékokat, hogy különböző mozgással megérezzék a motívumok hosszát. Az óvónő fejlessze a gyermekek alkotókészségét, teremtsen arra lehetőséget, hogy egy-egy zenei feladatot többféleképpen lehessen megoldani. Az ügyesebb 5-6-7 éves gyermekeknek adjon az óvónő lehetőséget, hogy metallofonon is játszhassanak.

13.1.3 A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása

A zenei nevelés szervezeti formája is kötetlen és kötött jellegű. A zenei képességfejlesztő játékokat kötetlen jelleggel mikro-csoportos formában szervezze meg az óvónő. Ezzel a munkaformával az óvónő a gyermek egyéni képességeit figyelembe véve eredményesebben tud fejleszteni. A kötött, szervezett énekes játékokat úgy tervezze meg az óvónő, hogy semmi se szakítsa meg az önfeledt, élményteli játékot.

13.1.4 A gyermekek nyelvi képességének fejlesztése a mondókákkal, gyermekdalokkal és a zenei készségfejlesztő játékokkal

A gyermekek lassabban énekelnek, mint ahogyan beszélnek. A lelassított mondókák, énekek ismételgetése segítse a helyes artikulációt, a szavak szép, pontos kiejtését. A mondókák, énekek szövegének hanglejtése, hangsúlya, ritmusa éreztesse meg a nyelv kifejező erejét, szépségét. Az éneklési készség fejlesztését szolgáló hangutánzó szavak éneklése segítse a magán és mássalhangzók pontos képzését, kiejtését. A sokféle énekes játékok adjanak alkalmat a szókincs bővítésére.

13.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek élvezettel játszanak énekes játékokat.
- A gyermekek gátlások nélkül egyedül is tudnak énekelni.
- Tudnak élvezettel figyelni a zenehallgatásra.
- Megkülönböztetik a zenei fogalompárokat.
- Tudnak ritmust, mozgást, dallamot rögtönözni.
- Érzik az egyenletes lüktetést és a dalok ritmusát.

14 RAJZOLÁS, FESTÉS, MINTÁZÁS, KÉZI MUNKA

A tevékenység célja: a gyermekek élmény- és fantáziavilágának képi, szabad önkifejezése. A gyermekek tér-forma-szín képzetének gazdagítása, képi gondolkodásuk, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítása.

14.1 Feladatok

- A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése
- A 3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító tevékenységek tartalmának, minőségének fejlesztése
- A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása

14.1.1 A gyermeki alkotó-alakító tevékenység feltételeinek megteremtése

Az alkotó tevékenységhez méretben, minőségben megfelelő eszközök szükségesek. Az eszközök kiválasztásában a praktikum, a célszerűség és az esztétikum dominálj on. Az alkotóalakító tevékenységekhez a megfelelő hely olyan tér legyen, ahol a mozgó gyermekektől védett az alkotók köre.

Az óvónő a munkaasztalt úgy alakítsa ki, hogy maximum 8 gyermek egyszerre kényelmesen elférjen. Az alkotó tevékenységhez olyan légkör szükséges, amelyben a gyermekek szívesen kapcsolódnak be az alkotó munkába, az elrontott, sikertelen lépéseket javíthatják.[15] Ismertesse meg a gyermekeket a technikai alapelemekkel, eljárásokkal.

Az óvónő a tevékenységhez biztosítson elegendő időt is, hogy a gyermekek lehetőleg addig alkossanak, ameddig kedvük tartja. A különböző méretű anyagok elhelyezéséhez tárolóeszközökre van szükség. Az eszközök biztonságos kezelését az óvónő egyenként tanítsa meg a gyermekeknek. A rajzoláshoz, festéshez, mintázás-anyagformáláshoz, szövés-fonáshoz, batikoláshoz, origamihoz, építéshez és műalkotással való ismerkedéshez az óvónő gondolja végig a feltételeket, s teremtse meg a mindennapi szabad játékban is.

14.1.2 A 2,5-3-6-7 éves korban tervezhető alkotó, alakító tevékenységek, s azok tartalmának, minőségének fejlesztése

Az óvónő az óvodába kerülő **2,5-3-4** éveseknek tegye lehetővé, hogy játszva ismerkedhessenek az anyagokkal, eszközökkel és a technikai kivitelezés lehetőségeivel. Kezdődjön el az esztétikum iránti érzékenység és értékelő képesség kialakítása – észrevétetve, együttesen gyönyörködve a saját alkotásokban, a mű- és népművészeti szépségekben. A tevékenységek a képalakítás, a plasztikai munkák és az építés köré rendelhetők. Ezek ne különüljenek el élesen egymástól.

Az óvónő tervezze meg a képalakító tevékenységek[16] technikáját, eszközeit. Nem tervezhető a szándéktalan firka, és a látszólag szándékos forma-firka időszakában a téma. A gyermekeknek legyen lehetősége az élményeiknek, érdeklődésüknek megfelelő szabad témaválasztásra.

A képalakítás jelenjen meg festéssel, zsírkrétával, papírragasztással, anyagba, homokba karcolással, nyomattal. Az óvónő segítse a gyermekek képalakító készségeknek megindulását a szórt elrendezéstől a képelemek, részformák elemeinek egymáshoz rendelésével.

A gyermekek tetszés szerint vegyenek részt a **plasztikai alakításban.** Ismerjék meg az anyagok alakíthatóságát nyomkodva, ütögetve, gyurkálva, gömbölyítve, simítva, sodorva, mélyítve, tépegetve, karcolva stb. A gyermekeknek legyen biztosítva a mindennapi gyurmázás - mintázás. A 2,5-3-4 éves gyermekek ismerkedjenek az építés során a különböző tárgyak formáival, alakzataival. Tudjanak beszélni az alkotásukról, s örüljenek a létrehozott produktumnak.

Az óvónő alakítson ki olyan képtároló lehetőséget, hogy a gyermekek sokáig tudjanak gyönyörködni alkotásaikban.

Az óvónő a **4-5** éves gyermekek alkotó-alakító tevékenységét bővítse. A gyermekeknél megjelenő szándékos **képalakító** tevékenységet segítse élményeikhez kapcsolódó témákkal, s azokhoz megfelelően illeszkedő technikával. Jelenjen meg a gyermekek rajzában az emberábrázolás, környezet, tárgyak, cselekmények saját elképzelés alapján történő megjelenítése. A gyermekek gyönyörködjenek a gazdag formákban, a színkeveréssel alkotott színárnyalatokban. Használjanak ceruzát, krétát, filc- és rostironokat, fapálcákat, különböző vastagságú ecseteket a rajzok finomabb kidolgozásához. A gyermekek alakítsanak képeket spárgából, fonalakból, textilből, termésekből.

A plasztikai munkák során legyenek képesek a formák tagolására. Tudjanak játékukhoz kellékeket, valamint alkalmi ajándéktárgyakat készíteni. Használjanak különböző formájú textilt, bőrdarabot, gallyakat, terméseket a plasztikus formák létrehozásához.

Az építés során variálják a teret, az építés lehetőségeinek részletezését. Használjanak ehhez pl. nagyobb méretű dobozokat, takarókat, berendezési tárgyakat.

A gyermekek segítsenek az eszközök előkészítésében, elrakásában, tisztántartásában.

Az **5-6-7** éves gyermekek alkotó-együttműködési készségét figyelembe véve az óvónő segítse a képi, plasztikai és a környezetalakításból eredő aktív tárgykészítés bővülését.

A képalakítás során a gyermekek minél többször alkossanak közös kompozíciót.

A saját élményeken alapuló cselekményes témákban jelenjenek meg a mesék, versek, énekes játékok, ünnepek eseményábrázolásai is. A gyermekek használjanak a képalakításhoz minél eredetibb megoldásokat, jelenítsék meg a formákat, színeket egyéni módon.

A gyermekek **plasztikai munkájában** is jelenjen meg közös térbeli többalakos kompozíció, egy-egy mesejelenet, énekes játék stb.

Az óvoda "legidősebbjeinek" legyen igénye az ajándékkészítés – elsősorban ünnepekhez kötötten – szüleik részére, de gondoljanak az óvoda legkisebbjeire és felnőttjeire is. Éljék át minél gyakrabban az ajándékozás örömét.

Az óvónő segítse a gyermekeket a játékok, bábok, játékkellékek készítésében. Szülők segítségével gyűjtsék az alkotó-alakító munkához szükséges anyagokat. Legyenek megtervezői a környezetalakító, díszítő munkának. Vonják be szüleiket az óvoda szépítésébe.

Az óvónő segítse a gyermekeket abban, hogy az építés során nagyobb méretű elemekből, térben állítsanak össze pl. búvóhelyeket, mobil színpadot stb. A térbeli tapasztalat segítse az eredeti megoldások kivitelezését is.

A gyermekek lehetőleg teljesen önállóan készítsenek elő minden anyagot, eszközt az alkotó tevékenységhez. Az óvónő több napon keresztül tartó építés lehetőségét is biztosítsa.

14.1.3 A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása

Az alkotó-alakító tevékenységek a mindennapi játékba integrálódnak. Az óvónő egy héten egyszer tudatosan irányított mikro-csoportos, kötetlen formájú tevékenységet szervezzen. Az egyéni segítségnyújtás érdekében egyszerre csak 6-8 gyermek vegyen részt a tevékenységben. A gyermekeknek ajánljon 1 témán belül alternatív lehetőséget.

Az óvónő teremtse meg annak lehetőségét, hogy minden gyermek ilyen formában megalkothassa az ajánlott eszközfeltételekkel képi-plasztikai elképzelését. A gyermekek jelenítsék

meg személyiségük kivetített darabját, amelyben érzelmeik, vágyaik, szorongásaik, fantázia- és élményviláguk mutatkozik meg.

14.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- Képalkotásban egyéni módon jelenítik meg élményeiket, elképzeléseiket.
- A gyermekek alkotására jellemző a részletező formagazdagság, a színek egyéni alkalmazása.
- Örül alkotásának és a közösen elkészített kompozíciónak.
- Plasztikai munkáik egyéniek, részletezőek.
- Téralakításban, építésben bátrak, ötletesek, együttműködőek.
- Rácsodálkoznak a szép látványra, tudnak gyönyörködni benne.
- Megfogalmazzák értékítéletüket, beszélgetni tudnak az alkotásokról.

15 MOZGÁS

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszicho motoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztató- és finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlási formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

A tevékenység célja: a gyermekek természetes, harmonikus mozgásának, testi képességeinek fejlesztése játékos formában.

Cél továbbá a gyermekek tájékozódásának, alkalmazkodó képességének, valamint a személyiség akarati tényezőinek fejlesztése úgy, hogy megmaradjon a gyermekek szabad mozgáskedve.

15.1 Feladatok

- A 2,5-3-6-7 éves korban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása
- A különböző szervezeti formák megteremtése a gyermekek mozgásszükségletének kielégítése érdekében Jó levegőjű, tiszta környezet biztosítása.

15.1.1 A 2,5-3-6-7 éves korban tervezhető mozgásfejlesztő játékok összeállítása

A gyermekek nagymozgása (járás, futás, kúszás, mászás) jól fejleszthető az óvoda udvarán, ahol tér, mozgásfejlesztő eszközök állnak a rendelkezésükre. A szabad mozgás zavartalan gyakorlási lehetőséget az irányított mozgástevékenység alatt megismert mozgásformák többszöri ismétlésére. A mozgásos tevékenységet, s azok eszközeit az óvónő mindenkor a gyermekek életkorához, fejlettségi szintjéhez és a csoportok összetételéhez méretezze.

Az óvónő a **2,5-3-4** éves gyermekek irányított mozgásos tevékenysége során a nagymozgások fejlesztésére helyezze a hangsúlyt.

Ismerkedjenek meg a **futásgyakorlatokkal**[19] (pl. futás különböző irányban, futás feladattal, különböző futásformák gyakorlása). Játsszanak **ugrásgyakorlatokat** (pl. szökdelések, sorozatugrások, rövid nekifutásból fellépés, majd leugrás). Ismerkedjenek a dobásgyakorlatokkal,

labdagyakorlatokkal (pl. hajítás helyből távolba, hajítás helyből célba, labda feldobás – elkapás, labda leütés – elkapás stb.) A mozgásos játékok adjanak teret a támaszgyakorlatok gyakorlására is (pl. csúszások, kúszások, mászások).

A **talajtorna eleme** is jelenjen meg a játékokban. (gurulás a test hossztengelye körül). A gyermekek játsszanak minél több **egyensúlyozó játék**ot. Az óvónő alkalmazzon többféle kéziszert a különböző típusú mozgásos játékokhoz. A mozgásfejlesztő játékok ne legyenek se túl könnyűek, se túl nehezek. Késztesse a gyermekeket elvárható erőkifejtésre.

Az óvónő rendszerint mutassa meg a helyes mintát, és igényelje a mozdulatok pontos, esztétikus gyakorlását. A csoportteremben legyen mozgásra késztető eszköz (pl.: bordásfal, labda, karika, szivacs-szőnyeg stb.). Az óvónő ezeket az eszközöket cserélgesse a gyermekek érdeklődésének megfelelően.

A **4-5 éves** gyermekek természetes mozgásában még mindig a nagymozgások fejlesztésére kerüljön a hangsúly. Az irányított mozgásos játékban jelenjenek meg a futásgyakorlatok (pl. fussanak három, négy akadályon át, fel- és lelépéssel, átbújással, tárgyhordozással stb.). Az óvónő szervezzen ugrásgyakorlatokat (pl. egy lábon, páros lábon, szökdelésekből, valamint felugrás két lábra és leugrás két lábra, játékos helyből távolugró verseny). A dobásgyakorlatok során próbálgassák a célbadobást egykezes felső dobással, babzsák távolba hajításával, haránterpeszállásból. Minél gyakrabban játsszanak labdagyakorlatokat, annál jobban tudják a labdát feldobni és elkapni, különböző testhelyzetben gurítani.

Az irányított mozgásos játékok során gyakorolják a támasz-gyakorlatokat (pl. csúszást, kúszást, talajon és szereken).

A **talajtorna** anyagaként jelenjen meg a gurulóátfordulás és a kézen-állás előgyakorlata “a csikórugdalózás”. Kapjon kiemelt szerepet az egyensúlyérzék fejlesztése, a szem-kéz, szem-láb koordináció differenciálódása. A gyermekek játsszanak egyensúlyozó játékokat 5 cm széles vonalon, vízszintes és rézsútos szereken. Az óvónő tervezzen lábboltozat erősítő speciális járás- és gimnasztikai gyakorlatokat. A csoportteremben legyen alkalma a gyermekeknek szabadidőben is ismételgetni a szervezett foglalkozáson megismert mozgáselemeket.

Az **5-6-7 éves** gyermekek mozgása már összerendezettebb, harmonikus ritmusú. Sokféle mozgáselemet ismernek, amit játékos formában szívesen ismételnek. Hangsúlyt kap ennél a korcsoportnál az észlelés, az alaklátás, formaállandóság mozgás közbeni fejlesztése, a finommotorika alakítása és a szabályjáték gyakorlati alkalmazása. Az óvónő minél gyakrabban tervezzen kisebb testrészekkel végzett mozgásokat.

Használjanak különböző kéziszereket, pl. szalagokat, rövidebb-hosszabb botokat, kisebb-nagyobb labdákat és kendőket. A különböző típusú **futógyakorlatokat** sorverseny, váltóverseny, versenyfutás közben gyakorolják a gyermekek. Ismerjék meg a fokozódó futást, a gyorsfutást és a lassú futást.

Végezzenek **ugrásgyakorlatokat.** Szökdeljenek páros és egy lábon haladással. Végezzenek sorozat-ugrásokat, különböző magasságú és különböző távolságban elhelyezett tárgyakon át. Néhány lépéses nekifutással gyakorolják a magas- és távolugrásokat.

Játsszanak **dobásgyakorlatokat.** Dobjanak egykezes, kétkezes, alsó- és felső dobással célba, 2 m magas kötél felett. A gyermekek játsszanak labdagyakorlatokat. Vezessék a labdát járás, futás közben. A gyermekek tudjanak párokban labdázni.

Végezzenek **támasz**gyakorlatokat[20] (pl. pók, rákjárás, talicskázás). Ismételjék az óvodában tanult talajtorna elemeket: guruló-átfordulást, a test hossztengelye körüli gurulást és a lépő láb magasra lendítésével a kézenállást. Egyensúlyozzanak padon járással, fej-, kar- és lábmozgásokkal összekötve. Lehetőség van a szülőkkel együtt sportprogramok szervezésére.

15.1.2 A különböző szervezeti formák megteremtése a gyermekek mozgásszükségletének kielégítése érdekében

Az óvónő a gyermekek szabad mozgását a délelőtti és a délutáni udvari játék és séta során biztosítja.

Az irányított mozgásos játékokat mindhárom korosztálynak az óvónő heti egy alkalommal szervezze meg, különböző időkerettel. A mindennapi testedzés: napi mozgásos percekben jelenik meg minden korosztályban.

Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás és az egészséges életmódra nevelés hatásait.

Az utánzáson alapuló mozgás anyagát az óvónő gimnasztikai elemekből építse fel (pl. kartartások, testhelyzetek kar-, törzs-, térd- és lábmozgások, valamint különböző irányú járásgyakorlatok). A szabadban szervezett énekes játékok is jól szolgálják a gyermekek mozgás-szükségleteinek kielégítését.

15.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek szeretnek mozogni, kitartóak a mozgásos játékokban.
- A gyermekek nagymozgása, finommozgása, egyensúlyészlelése, összerendezett mozgása kialakult.
- Ismerik az irányokat, tudnak a térben tájékozódni.
- Betartják a szabályokat a különböző versenyjátékok, ügyességi játékok játszásakor.
- Tudnak ütemtartással járni, gimnasztikai gyakorlatokat esztétikusan végezni.
- Szeretnek futni, képesek 50-100 métert kocogni.
- Tudnak helyben labdát vezetni.

16 A KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE

A tevékenység célja: a közvetlen és tágabb környezet felfedezése során a gyermekek pozitív érzelmi viszonyának kialakítása a **természeti- emberi- tárgyi világ értékei iránt**. A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek.

Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a **hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások**, a közösséghez való tartozás élményét, a **nemzeti, családi és a tárgyi kultúra értékeit**, megtanulja ezek szeretetét, védelmét. Helyezzünk hangsúlyt a környezettudatos magatartás formálás alapozására, alakítására.

Alakuljon a gyermekek önálló véleményalkotása, döntési képességeinek fejlődése, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a **fenntartható fejlődés** érdekében helyezzen hangsúlyt a **környezettudatos magatartásformálás** alapozására, alakítására.

A környezet megismerése közben a gyermekek jussanak **matematikai tartalmú tapasztalatokhoz, ismeretekhez,** melyben alakuljon mennyiségi, alaki, nagyságbeli, tér- és síkbeli szemléletük. A gyermekek elemi ismerete alakuljon ki önmagukról és közvetlen környezetükről.

16.1. Feladatok

- A 3-6-7 éves korban tervezhető jellegzetes tartalmak biztosítása.
- A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása.
- A gyermekek kommunikációs készségének fejlesztése a közvetlen tapasztalat- és ismeretszerzés során.

16.1.1 A 2,5-3-6-7 éves korban tervezhető jellegzetes tartalmak biztosítása

A gyermekek a közvetlen környezetükben érzékeljék a környezet esztétikumát: hangokat, színeket, illatokat, formákat, az élet ritmikusságát.

A **2,5-3-4 éves** gyermekek az óvoda elfogadása, megszerettetése után ismerkedjenek az óvoda közvetlen környezetével.

Figyeljék meg az évszakok szépségét, színeit, jelenségeit, időjárását, növényeit. Gyűjtsenek terméseket, leveleket, kavicsokat, tollakat, évszakokra jellemző képeket. Látogassák meg a közelben lakó csoporttársaikat, beszélgessenek a család tagjairól. Ismerjék meg az óvoda utcáját,

boltokat, fodrászüzletet, az ott található intézményeket, az utcában élő állatokat, növényeket, ha vannak, esztétikai alkotásokat is.

Beszélgessenek a környezetben látható formákról, nagyságbeli, mennyiségi jellemzőkről.

Az óvónő a téli időszakban tegye lehetővé, hogy a gyermekek max. 5-10 perces vadállatokról készült videofelvételt megnézhessenek.

Az óvónő a **4-5 éves** gyermekek tapasztalat- és élményszerző sétáit az óvoda utcáján túl, az óvoda közvetlen környezetében szervezze meg. Az óvónő törekedjen a megfigyelések, gyűjtőmunkák gazdagítására, differenciálására.

Figyeljék meg az évszakok jelenségeit, szépségét az időjárás változását. Ismerkedjenek meg az évszakok jellegzetes zöldségeivel, gyümölcseivel.

Tudjanak gyönyörködni az évszakok növényeiben. Keressenek összefüggéseket az időjárás és az emberek tevékenysége között. Gyűjtsenek terméseket, s azokat hasznosítsák az óvónő segítségével. Végezzenek rügyeztetést, magvak csíráztatását, hajtatást. Látogassanak el a családokhoz, nézegessenek képeket. A gyermekek tudják bemutatni a család tagjait, otthonukat.

A gyermekek látogassanak el az óvoda közvetlen környezetében lévő orvosi rendelőbe, szolgáltató üzletekbe, intézményekbe. Ismerkedjenek a testükkel, érzékszerveikkel, ismerjék meg az orvos gyógyító munkáját. Gyakorolják a gyalogos közlekedés szabályait. Ismerjék meg a személy- és teherszállító járműveket.

Az óvoda környezetében élő háziállatokat, madarakat, bogarakat ismerjék meg. A téli időszakban az óvónő tegye lehetővé, hogy a gyermekek 10-15 perces vadállatokról szóló videofelvételeket megtekinthessenek.

Az **5-6-7 éves** gyermekek ismerjék meg az óvoda tágabb környezetét. Figyeljék meg az évszakok szépségét, a színeik árnyalatát, a környezet szennyeződéseit (víz, levegő, föld), a növények fejlődési feltételeit. Az időjárás változásait az évszakokat hasonlítsák össze. Őszi gyümölcsök – tavaszi gyümölcsök.

Csíráztassanak, ültessenek növényeket. Szaporítsanak tőosztással növényeket. A gyermekek ismerjék meg a környezetünkben lévő gyógyfüveket, mezei virágokat, vadon termő ismertebb növényeket.

A gyermekek végezzenek egyszerű kísérletet a növényekkel, állatokkal, vízzel, levegővel és a talajjal (pl. földi giliszta farm, katicabogár altatása).

A gyermekek ismerjék meg a felnőttek munkáját, látogassanak el többféle munkahelyre, ahol szüleik dolgoznak. Beszélgessenek a családról, család – családtagok neve, lakásuk címe.

A természet kincseit őrző sarokba a gyermekek osztályozzák az összegyűjtött anyagokat, s amit lehet, hasznosítsanak. Az évszakokat bemutató tábla legyen. Látogassanak el a középületekbe: múzeumba, színházba, kiállító termekbe, építkezésekhez, óvodába, iskolába, vasútállomásra.

Gyakorolják a helyes gyalogos közlekedést. Legyen sok ismeretük a szárazföldi, vízi, légi közlekedésről.

Látogassák meg környezetük háziállatait, figyeljék meg, hol élnek. Hasonlítsák össze az ismert állatok környezetét, életmódját.

Az óvónő mutassa be videofelvételen keresztül a vadon élő állatok környezetét, életmódját.

Ismerjék meg a költöző madarainkat. / Téli madáretetés. /

A gyermekeknek legyen lehetősége – érdeklődésük szerint – többször megnézni az állatokról szóló videofelvételeket.

16.1.2 A tevékenység szervezeti formáinak biztosítása

A gyermekek fejlesztése mindhárom korosztály esetében közvetlen tapasztalat- és élményszerző udvari megfigyelések és séták alkalmával. Az óvónő hetente egy természetiemberi-tárgyi környezeti téma megfigyelését tervezze. A délutános óvónő megérkezése után közösen megfigyelteti a tervezett témát.

Az élmények egyeztetésére, az ismeretek rendezésére az ebéd előtti öltözködés, a gyűjtemények közvetlen ad lehetőséget. A mindennapokban a szelektív hulladékgyűjtéssel, komposztálással pedig folyamatosan alapozzuk meg a környezettudatos magatartást.

A 4-5 éves gyermekek két félnapot tartózkodnak a természetben.

Az 5-6-7 éves gyermekek két teljes napot is kinn tölthetünk, ahol az egészséges életmódjuk biztosításához adottak a feltételek. (Az időkeretek csak ajánlások, az óvónő a helyi körülményeknek megfelelően tervezze meg az erdei programokat.)

16.1.3 A gyermekek kommunikációs készségének fejlesztése a közvetlen tapasztalat- és ismeretszerzés során

A mikro-csoportos tapasztalatszerzés lehetőséget ad a gyermek-óvónő személyes beszélgetéseire. Az óvónő minden gyermekre oda tud figyelni, minden kérdésre meg tud válaszolni. Ez a szervezeti forma kiválóan segíti a gyermekek szókincsének, nyelvi kifejezőkészségének fejlesztését. A valós élethelyzetek természetes módon teszik lehetővé, hogy

a gyermekek alkalmazzák a helyes köszönést, bemutatkozást, megszólítást, véleménynyilvánítást, a szándékok kifejezését, mint a kérés, tudakozódás, üzenetközvetítés.

A gyermekek között erősödjön a tapasztalatok közzététele, a látottak folyamatos elbeszélése. Az óvónő tegye lehetővé, hogy a gyermekek értelmesen, összefüggően kifejezhessék gondolataikat, érzelmeiket, kívánságaikat, észrevételeiket.

16.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek tudják lakcímüket, szüleik pontos nevét, foglalkozását, munkahelyét, óvodájuk nevét.
- Tudják saját születési helyüket és idejüket.
- Különbséget tudnak tenni az évszakok között, gyönyörködni tudnak szépségében.
- A gyermekek ismerik a környezetükben lévő intézményeket, szolgáltató üzleteket, esztétikai alkotásokat.
- Ismerik a háziállatokat, vadállatokat, madarakat, bogarakat.
- Ismerik környezetük növényeit, s azok gondozását.
- Gyakorlottak az elemi közlekedési szabályok betartásában. Ismerik a közlekedési eszközöket.
- Kialakult a beszédhelyzethez és az anyanyelvi szabályokhoz illeszkedő, jól érthető beszéd.
- Felismeri a napszakokat.
- Ismerik az alapvető viselkedés szabályait, kialakulóban vannak azok a magatartási formák, szokások, amelyek a természeti és társadalmi környezet megbecsüléséhez, megóvásához szükségesek.

16.3 Környezetünk védelmére nevelés, a környezettudatos magatartásformálás megalapozása

Egészségünket és az óvodai életünk minőségét nagymértékben meghatározza a minket körülvevő természeti és társadalmi környezet minősége. Közösségünk szemléletformáló erejét kihasználva közvetíthetünk új értékeket és célokat, hogy ezen javítani, változtatni tudjunk.

Célunk:

- Olyan pedagógiai szemléletet közvetíteni, amely elősegíti, hogy a gyermekek szeressék és tiszteljék az életet, a kulturális és természeti értékeket, valamint őrizzék a hagyományokat.
- Viszonyuljanak pozitívan a bennünket körülvevő élő és élettelen, természeti és társadalmi környezet iránt.
- Váljon szokásukká a környezetre figyelő, azt megóvó, a harmonikus együttélésre törekvő magatartás.
- Törekedjünk arra, hogy családok életvitele is környezettudatossá váljon a gyermekek szokásai, viselkedése, ismeretei pozitív hozadékaként.

Feladataink:

- A gyerekeket életkori sajátosságaikra építve, arra ösztönözzük Őket, hogy környezetüket egységben szemléljék (Holisztikus nevelés).
- Az óvoda modell értékű példamutatásával, kihasználjuk az óvoda és a környezet által nyújtott lehetőségeket, ezzel mintát adva gyermekeinknek a természet védelmére.
- A csoportszobákban élősarkot alakítunk ki, és azok gondozásába a gyermekeket aktívan bevonjuk.
- Alkalmazzuk Programunk nevelési területeiben a tevékenységformák közti komplexitást.

A környezettudatos nevelés hatékonyságának érdekében különböző tevékenységi formákat építünk be az óvodai nevelés mindennapjaiba, annak érdekében, hogy a **korszerű személetmód** és viselkedés gyermekeink magatartásának részévé váljon.

- Hulladékgazdálkodás terén: (szelektív gyűjtés, komposztáló működtetése, esővízgyűjtő használata)
- Energia takarékosság: (elektromos áram, fűtés, víz)
- Kulturált, higiénikus környezet kialakítása és megőrzése
- Az óvoda „madárbarát” kertjének gondozása, továbbfejlesztése
- Az egészséges étkezés igényének alakítása (gyümölcs-, és zöldségnapok, egészséghét szervezése)
- Újrahasznosított eszközök használata a foglalkozások során

- Továbbra is megünnepeljük az úgy nevezett „Zöld” jeles napokat (múzeumba látogatunk, tematikus kirándulásokat szervezünk)
- A családokat is bevonjuk tevékenységeinkbe (elemgyűjtés, óvoda szépítése a Föld napján, társadalmi munkák)

A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek szeretik, óvják és tisztelik környezetüket.
- Odafigyelnek a szelektív hulladékgyűjtésre, komposztálásra.
- Takarékoskodnak a vízzel, nem folyatják fölöslegesen.
- Részt vesznek a madarak etetésében, növények gondozásában.
- Rácsodálkoznak, és felfedezik a természeti és kulturális értékeket.
- Örömmel vesznek részt a hagyományőrző tevékenységekben.
- A „Zöld” Jeles Napok programjaiban érdeklődéssel, aktívan vesznek.

17 KÜLSŐ VILÁG TEVÉKENY MEGISMERÉSE MATEMATIKAI TARTALOMMAL

A tevékenység célja: megteremteni annak lehetőségét, hogy tevékenykedések, cselekvések során a gyermekek matematikai képességei fejlődjenek, alakuljon ki bennük pozitív viszony a későbbi matematikához úgy, hogy közben többször megélhetik, átérezhetik a felfedezés, a rátalálás, felismerés, a tudás örömét.

17.1 Feladatok

- A gyermekek matematikai érdeklődésének felkeltése, az elemi ok-okozati összefüggések felismertetése, megtapasztalása.
- A gyermekek problémafelismerő és problémamegoldó képességének fejlesztésével a logikus gondolkodás megalapozása.
- A feladatok megoldásával az önállóság és a szóbeli kifejezőképesség fejlesztése.

Az óvodás gyermek életkori sajátosságainak figyelembevételével a matematikai ismereteket a lehetőségekhez mérten mindig játékosan, mikro-csoportos formában valósítjuk meg, szem előtt tartva az egyéni különbségeket és a differenciált fejlesztést.

Az óvodai matematikai foglalkozások során a gyermekek a környező világ azon tárgyainak tulajdonságaival ismerkedhetnek meg, melyekkel nap-mint nap kapcsolatba kerülnek. Tevékenykedések, cselekvések során képességeik fejlődnek, miközben átérezhetik a felfedezés, a rátalálás és a tudás örömét.

A **4-5 éves** gyermekek személyek és tárgyak összehasonlítását, szétválasztását végezhetik meghatározott szempontok szerint. Sokféle tulajdonság kaphat szerepet a válogatásban, melyet a gyermek maga is észrevesz.

Tárgyak, személyek halmazokba rendezését végezhetik mennyiségi tulajdonságok alapján, majd rendezési szempontok szerint. Irányított összehasonlításokat végezhetnek különböző kérdések alapján. 6-os számkörökben számfogalmakat alakíthatunk ki a játékosság alapelvének figyelembevételével, számlálást, párosítást, összemérési feladatokat oldhatunk meg.

A térbeli tájékozódást az ellentétpárok megismerésével is gyakorolhatjuk.

5-6-7 éves korban tárgyak, személyek, halmazok összehasonlítását végezzék társaik rendezési elvei alapján.

Megnevezett mennyiségi tulajdonságok alapján alkossanak halmazokat és sorozatokat. Ismerjék fel a változásokat és nevezzék meg azokat környezetükben a matematikai fogalmak alkalmazásával.

A több, kevesebb, ugyanannyi, semmi fogalmának mélyítése párosítás segítségével.

15-20-ig számlálással, halmazok összemérésével, 6-10 számkörben matematikai műveletekkel legyenek tisztában.

Sajátítsák el a sorszámokat, mint a sorba rendezett elemek helyét a sorban. Tájékozódás a térben és a síkban ábrázolt világban. Megkülönbözetik a jobbra-balra irányokat, értik a helyeket kifejező névutókat és a relációkat pld. Alá, fölé, mellé stb.

Végezzenek méréseket különböző egységekkel pld. Magasság, szélesség, hosszúság, tömeg, terület stb. A különböző elemekből készült építményeket hasonlítsák össze geometriai tulajdonságaik alapján. Síkmértani formákból, mozaiklapokból készítsenek síkbeli alkotásokat az elemek megnevezésével.

17.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végére

- A gyermekek olyan matematikai ismeretek birtokába jussanak, amely segíti őket a környezet matematikai viszonyai közötti eligazodásban.
- Alakuljon ki készségük a számlálással és méréssel kapcsolatban.
- Tudjanak matematikai műveleteket játékos cselekvés közben elvégezni.
- A gyermekek váljanak képessé egyszerű problémák meglátására és megoldására
- Megfelelő biztonsággal tájékozódjanak a térben és a síkban.

18 MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

A tevékenység célja: a gyermeki munka megszerettetésén keresztül olyan készségek, tulajdonságok kialakítása, melyek pozitívan befolyásolják a gyermekek közösségi kapcsolatát, kötelességteljesítését, a gyermekek együttműködésének, szervező képességének fejlesztése.

18.1 Feladatok

- A különböző típusú, munkajellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételeinek biztosítása

- A munkaeszközök használatának megtanítása

18.1.1 A különböző típusú munkajellegű tevékenységek tervezése, s azok feltételének biztosítása

Az óvodások munkajellegű tevékenysége a játékból bontakozik ki, elsősorban önmagukért és a közösségért végzik. Kezdetben az óvónő segítségével, később teljesen önállóan, öntevékenyen végezzenek munkajellegű tevékenységet. Az óvónő mindegyik munkafajtánál adjon mintát az eszközök használatához és a munkafázisok sorrendiségének megismeréséhez. Úgy segítsen a gyermekeknek, hogy minél többször át tudják élni a munka örömét, a célért vállalt erőfeszítés szépségét, nehézségét. Az óvónő értékelése legyen buzdító, megerősítő, hogy a gyermekekben pozitív viszony alakuljon ki a rendszeres munkavégzéshez. Mindhárom korcsoportnál nagy jelentőségű az önkiszolgálás – testápolás, öltözködés, étkezés, környezetgondozás. (Lásd az egészséges életmód alakítás c. fejezet, mely részletezi e tevékenység tartalmát.)

A **2,5-3-4 éves** gyermekek az óvónőt figyelve vegyenek részt a növények, madarak gondozásában, etetésében. A kerti munkában figyeljék meg a veteményezést, a növények locsolását. Segítsenek a termések, falevelek elszállításában, a veteményezésben, a növények locsolásában, az érett gyümölcsök összeszedésében stb.

Az óvónő a legkisebb óvodásokat is vonja be az alkalomszerű munkába, ami lehet esetleges, de lehet szabályosan ismétlődő. A szabályosan ismétlődő mindennapi munka a rend fenntartásáért végzett tevékenységek (pl. a játékok elrakása, mosása, tisztítása, a terem díszítésében segítségnyújtás)

A **4-5 éves** gyermekek közösségi kapcsolatát jól fejleszti a naposi munka, amit akkor célszerű bevezetni, ha a gyermekek készségszinten ismerik a munkafolyamat menetét, fogásait. (Az önkiszolgáló tevékenység ezt jól előkészíti.)

Programunk megerősíti a naposi munka fontosságát, amit az étkezési feladatok elvégzéséhez ajánl. Az óvónő és a dajka közös megállapodás alapján gondolja végig a naposi munkát és alakítsa ki a gyermekek összehangolt cselekvésláncát.

Alkalomszerű ismétlődő munka a játékok helyére rakása, a csoportterem átrendezése, a tevékenységekhez használt eszközök kiosztása, összeszedése, az öltöző és a mosdó rendjének megőrzése.

Ezeket a munkákat a gyermekek együtt végezzék a felnőttek átgondolt, konstruktív vezetésével. Az óvónő tervezze meg az egyéni megbízások lehetőségeit (pl. információk közvetítése, kisebbek segítése az öltözködésben, ajándékkészítés a kicsiknek, az óvoda dolgozóinak, a jeles napok előkészítése stb.).

Az óvónő tervezze meg – a lehetőségeknek megfelelően – a gyermekek növénygondozását. A gyermekek működjenek közre az élősarok gondozásában, a szobanövények átültetésében, a virágoskert megtervezésében és ápolásában, az óvodaudvar tisztántartásában, (fű gondozása, avar gyűjtése, öntözés) a veteményeskert megtervezésében.

Az óvónő segítségével a gyermekeknek legyen lehetősége gondozni a madáretetőt.

Az óvónő irányításával készítsék el a kisállatok, madarak étkeit.

Az **5-6-7 éves** óvodások önállóan végzik a naposi munkát. Közösen eldöntik a munka megosztását. Ízlésesen, esztétikusan tálalják fel az ételeket. Étkezés után szokásrendnek megfelelően mindent a helyére tesznek. Felseprik a morzsákat, feltörölik az asztal környékét.

Az alkalomszerű munkákat a gyermekek önálló vállalkozás alapján végezzék, soha ne alkalmazzon az óvónő kényszerítő eljárásokat.

A gyakori dicséret, elismerés hatásával érje el, hogy a gyermekek szívesen vegyenek részt a munkában.

Végezzenek önállóan környezetszépítő munkát, játékok tisztítását, mosását, szárítását, egyszerű javításokat, polcok lemosását, sütés nélküli édességek, vitaminsaláták készítését.

Segítsenek a kisebbek öltöztetésében. Az óvónő úgy alakítsa a növénygondozást, hogy a gyermekek minél több műveletet tudjanak önállóan végezni. A kerti szerszámokat önállóan használják, gondozzák.

Minden évszakban segítsenek a járdák, utak tisztításában. A növények gondozását a magvetéstől a termések összegyűjtéséig együtt tervezzék és végezzék a felnőttekkel.

Az óvónő minden munka jellegű tevékenység bevezetésekor ismertesse a gyermekeknek, hogy az eszközökkel hogyan kell bánni. Minden munka jellegű tevékenységnek alakítsuk ki a szokásrendjét. Az óvodapedagógus hívja fel a gyermekek figyelmét a munkaeszközzel okozható balesetek forrására!

18.2 A fejlődés eredménye az óvodáskor végén

- A gyermekek szeretnek közösen dolgozni.
- Örülnek, ha a kötelességüket teljesítik.
- Az öltözőket rendeltetésszerűen használják.
- Önállóan, igényesen végzik a naposi munkát.
- Szívesen vállalkoznak egyéni megbízatások elvégzésére.
- Szívesen közreműködnek a növények- és madarak gondozásában.
- Örömmel segítenek a kisebbeknek.

19. INKLUZIV NEVELÉS, A KIEMELT FIGYELMET IGÉNYLŐ GYERMEKEK INTEGRÁLT NEVELÉSE

Az **inklúzió** (befogadás) azt jelenti, hogy a befogadott kiemelt figyelmet igénylő gyermek nem csak jelen van, hanem befogadjuk, ezáltal a közösség szerves részévé válik.
Az **integráció** azt jelenti, hogy a kiemelt figyelmet igénylő gyermeket beillesztjük a közösségbe.

Évről-évre egyre több gyermek szorul megsegítésre születési rendellenességük, hátrányos helyzetük, beilleszkedési-, tanulási-, magatartási -és részképesség zavaraik miatt, vagy éppen tehetségük okán.
Intézményünk elsődleges feladata, hogy ezeket a **hátrányokat kompenzálja**, kiegyenlítse, a **tehetség ígéreteket feltérképezze, gondozza**. A pozitív szemlélettel, a személyiséget megerősítő attitűddel elősegítjük azoknak a kiemelkedő képességeknek a feltárását, további megerősítését, melyek kibontakoztatása a fejlődés, érés során **tehetség**gé alakulhatnak.

Fontosnak tartjuk továbbá, hogy kiemelt figyelmet igénylő gyermekeink gátlások és szorongások nélkül, felszabadultan vegyenek részt az óvoda mindennapi életében. Az integrációt az egész nevelőtestület vállalja, emellett a nevelést, oktatást közvetlenül segítő kollégákkal együttműködve biztosítja a nyugodt érzelmi támaszt nyújtó légkör megteremtését.
A kiemelt figyelmet igénylő kisgyermekek együttnevelése során **alkalmazzuk az egyéni differenciálás pedagógiáját**, amely elősegíti a különböző képességű, adottságú, szociális helyzetű gyermekeknek a saját érési, fejlődési tempójában egy magasabb szintre való eljuttatását.

19.1 Hátránykompenzáció

A pedagógus, a **játékba integrált fejlesztés** során a lelki egészséget fejlesztő módszerek és **a művészetek alkalmazásával** segíti a tanulási eredményesség és a társas képességek fejlődését, továbbá **csökkenti a hátrányokat, a lemorzsolódást**
Terápiás, vagy más kezelés szükségessége esetén a pedagógus a rászoruló gyermekeket tovább irányítja a Pedagógiai Szakszolgálatokhoz, vagy más szakellátást biztosító intézményhez.
20/2012. EMMI r.75§ (5.)

Intézményünkben vállaljuk annak az **Sajátos Nevelési Igényű** (SNI) gyermeknek az integrációját, (Pl. hallássérült, látássérült, mozgássérült, enyhe értelmi fogyatékos, beszédfogyatékos, gyermekkori autizmussal, vagy valamiféle viselkedési zavarral küzd,).

Célunk:

. A társadalmi leszakadás megakadályozása, az általánosan elfogadott emberi értékek megszilárdítása.

A sajátos nevelési igényű gyermekek fejlesztése a többi gyermekkel együtt integráltan, azonos óvodai csoportban, a programban meghatározott elvek és célok szerint, biztosítva részükre a speciális fejlesztés lehetőségét.

A gyermekek személyiségének, egyéni sajátosságainak, terhelhetőségének figyelembevételével, a pozitívumokra támaszkodás elvét valló, a gyermekek erősségeire építő, eredményeiket elismerő és értékelő környezet megteremtése. A gyermekek önállósulásának segítése Inkluzív nevelés, az esélyegyenlőség biztosítása.

A családi nevelés hiányosságaiból eredő hátrányok csökkentése, hatékony segítség nyújtása a rászoruló családoknak. A családok tiszteletben tartása, a családi nevelés erősítése, segítése, a személyesség, a kölcsönös bizalom megteremtése A segítségre szoruló családok problémáit a titoktartási kötelezettség szem előtt tartásával, a gyermekvédelmi felelős bevonásával, nagyfokú tapintattal kezeljük.

Feladataink:

- Gyermekek megfigyelése – az **anamnézis** ismeretében (Pl. koraszülött, terhesség és szülés alatti sérülések, ikerterhesség, kisgyermekkori sérülések, betegségek, magas láz,), vagy - pszichikus okok miatt (Pl. szülő-gyermek kapcsolat nehézségei, lelki trauma: válás, haláleset) - fejlettségük, **fejlődésük nyomon követésével** (a személyiséglap vezetésével).
- A gyermeki képességek kibontakoztatása, a tanulás iránti érdeklődés felkeltése.
- Az egyéni igényekhez igazodó foglalkoztatás megvalósulás érdekében rugalmas szervezeti kereteket alakítunk ki.
- A habilitációs, rehabilitációs tevékenységünket team-munkában kialakított és szervezett folyamatban valósítjuk meg, a gyógypedagógus, a gyermeket nevelő óvónők és dajkák részvételével.
- Az elfogadás szemléletét úgy alakítjuk, hogy tartózkodunk mindazon viselkedésminták adásától, amely az átlagtól eltérő gyermekek különbözőségét hangsúlyozza.

Egyéni fejlesztési terv készítése. /Amennyiben a szakértői és rehabilitációs Bizottság szakvéleménye alapján **a diagnózis BNO kóddal szerepel**. A fejlesztési tervet a gyógypedagógus készíti el a jogszabályban előírt formanyomtatvány alkalmazásával. Amennyiben BNO kód besorolás nem szerepel a diagnózisban az egyéni fejlesztési tervet az óvodapedagógusok, készítik el.

Az integrálás feltételei:

- Az illetékes szakértői bizottság véleménye alapján részt vehetnek óvodai nevelésben.
- Társak között nevelhetőek, önmagukra, illetve társaikra nem jelentenek veszélyt.
- Közös tevékenységbe részben vagy teljesen bevonhatóak
- Kommunikációs kapcsolatot tudnak teremteni az óvodapedagógusokkal, társaikkal, illetve kontaktust lehet teremteni velük
- Szükségleteiket képesek jelezni a társak és az óvodapedagógusok felé
- Elemi szinten, óvodapedagógusi segítséggel el tudják látni magukat
- Beszédértés, szájról olvasás, hallási figyelem, emlékezet, érthető kiejtés kialakítása
- Nyelvi kommunikáció megindítása, szókincsbővítés, konkrét megnyilvánulást segítő egyéb eszközrendszer használata gyógypedagógus segítségével

Feladataink a Sajátos nevelési igényű gyermekek esetében:

- **Az esélyegyenlőség, fejlesztés biztosítása** gyógypedagógus, illetve fejlesztő pedagógus szakember segítségével az illetékes **Szakértői Bizottság szakvéleménye alapján**
- **A kiemelkedő képességek erősítése**, ezáltal a hiányzó vagy sérült funkciók helyreállítására való törekvés.

Beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek (BTMN)

Célunk:

Hogy a különböző tanulási vagy magatartási nehézséggel küzdő gyermekeink a szakemberek és a pedagógusok segítségével, **saját képességhez mérten** fejlődjenek, és váljanak alkalmassá az iskolai élet megkezdésére.

Az a gyermek nevezhető tanulási nehézséggel küzdő gyermeknek, akit a szakértői vélemény alapján képességbeli, illetve részképességbeli hátrányossággal diagnosztizáltak, minősítettek.

19.2 Kiemelt figyelmet, különleges bánásmódot igénylő gyermekek:

- sajátos nevelési igényű gyermekek
- beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek (BTMN)
- kiemelten tehetséges gyermekek
- hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek

19.3. Tehetséggondozás

Vállaljuk a **tehetségek felismerésének**, beazonosításának feladatát, majd szakemberek bevonásával a kiemelt képességű gyermekek támogatását, segítését. A tehetségazonosítás során feltérképezzük a gyermekekben az adottságokat, képességeket, kreatív gondolkodásuk jellemzőit.

Célunk:
A tehetségígéretes gyermekek kiemelkedő képességeinek felismerése, speciális szükségleteik kielégítése, fejlődésük biztosítása.

Feladatunk:

- A tehetséges gyermekek megismerése, a tehetség keresése, azonosítása folyamatos megfigyeléssel, konzultációval,
- A kiemelkedő képességű gyermek saját erősségeinek fejlesztése, számukra differenciált, komplex kihívások teremtése
- Az adott gyermek különleges tehetségének felismerésével biztosítsanak minél több alkalmat képességeinek megmutatására
- A tehetséggel összefüggő gyengeségeinek kiegyenlítése, harmonizálása,
- Az átlagos képességek, az egész személyiség optimális támogatása,
- Elfogadó, szeretetteljes légkör megteremtése,
- Az esélyegyenlőség biztosítása.
- szülők tájékoztatása, szakemberek segítségével speciális területek külön fejlesztési lehetőségek felkutatása

19.4 Kommunikáció a kiemelt figyelmet igénylő, SNI gyermekek szüleivel:

A sajátos nevelési igényű gyermek családjával speciális kapcsolatot igyekszünk kialakítani, mely fontos alapja az együttműködésnek. A családokkal való kommunikáció alapelvei fokozatosan kell, hogy érvényesüljenek. Az empátia, az elfogadás, a befogadás fontos eleme a kapcsolatnak.

A családokat segítenünk kell azon az úton, melynek különböző fázisain keresztül jut el arra a pontra, hogy gyermekét elfogadja és mindent megtegyen annak érdekében, hogy fejlődjön önmagához képest. Ösztönözzük a sérült gyermek szüleit, hogy a többi szülő közeledését elfogadják, közös programokban ők is részt vegyenek. A szülők segítése azáltal, hogy külön foglalkozások, fejlesztési lehetőségek ajánlására, feltérképezésére törekszünk.

20. A GYERMEKEK EGYÉNI KÉPESSÉGEINEK MÉRÉSE, NYOMON KÖVETÉSE

20.1 A gyermekek mérése

A mérések a következő területekre irányulnak:

- A gyermek testi fejlettségére,
- nagymozgások fejlettségére
- finommotoros koordinációra
- szociális fejlettségre
- érzelmi, akarati képességekre
- kognitív, értelmi képességekre
- nyelvi, kommunikációs képességekre

A mérés eredményeit felhasználva a csoport óvodapedagógusai félévente szöveges értékelést készítenek a gyermek aktuális fejlettségéről, majd tájékoztatja a szülőket a gyermek aktuális állapotáról.
Mérési időpontok: január és május. A tájékoztatás szöveges értékelésről a 20/2012. (VIII.31) EMMI rendelet és a 2011. évi CXC törvény a nemzeti köznevelésről alapján történik. A szülőknek igény szerint lehetőséget nyújtunk a szöveges értékelés fogadóórán történő megbeszélésére.

20.2 A gyermekek fejlettségének nyomon követése

Tartalma:

A gyermek anamnézise, az egyéni fejlesztés nyomon követése, (munkanapló az ellátásról) A beszoktatás tapasztalatai, családlátogatás feljegyzései, a szülői tájékoztatás rögzítése.

Feladataink:

A gyermekek fejlődését folyamatosan nyomon követjük, megfigyelésen alapuló tapasztalatainkat írásban rögzítjük. A gyermekek egyéni képességeinek mérése, nyomon követése tudatos írásbeli munkát igényelnek. Szükség esetén a gyermek megfelelő fejlesztése érdekében speciális szakemberek (gyógypedagógus, logopédus, pszichológus) segítségét, illetve szakvizsgálatokat kérünk, melyhez pedagógiai véleményt írunk.

Az óvodás gyermek fejlődéséről a szülőket folyamatosan tájékoztatjuk, **évente** legalább **2 alkalommal** kötelezően, illetve szükség esetén többször is lehetőségünk van rá, elsősorban személyes konzultáció, fogadóóra keretében, az OviKRÉTA felületén keresztül már online módon is. A gyermek fejlődéséről és a fejlődési napló tartalmáról - a gyermek óvodapedagógusain kívül - csak az óvoda igazgatója részére adhatunk ki tájékoztatást, illetve - indokolt esetben – az igazgató engedélyével és a szülők beleegyezésével más személynek is (Pl. speciális szakemberek részére, vizsgálatokhoz).

Az óvodapedagógusok egyik kiemelt feladata, hogy az **egyéni képességfejlesztés** minden területen érvényesüljön.

A FEJLESZTÉS TARTALMA A KISNÉMEDI TAGÓVODÁBAN

Meggyőződésünk, hogy a tevékenységek által nevelődő gyermek felnőve aktív részese lesz saját természeti és társadalmi környezete kialakításának. Éppen ezért a tevékenységközpontú óvodai nevelés tartalma a tevékenységeken keresztül jut érvényre és a nevelési folyamat négyes feladatrendszerén keresztül valósul meg. A négyes feladatrendszer elemeit a nevelés foglalja keretbe. A feladatrendszer elemei a gyakorlatban nem különülnek el egymástól.

A feladatrendszer elemei:

1. Játék és a tevékenységben megvalósuló tanulás
2. Társas és közösségi tevékenység
3. Munka jellegű tevékenységek
4. Szabadidős tevékenység

A feladatrendszer elemei egymást átszőve érvényesülnek és valamennyien együtt jelentik az óvodáskorú gyermek nevelésének tartalmát. Ezt azért is szükséges hangsúlyozni, mert a gyermek életmegnyilvánulásaiban sohasem különülnek el a különböző tevékenységek, azok komplex módon, egymást kiegészítve jelennek meg. Természetes tehát, hogy a feladatrendszer elemei mereven nem választhatók el egymástól, mint ahogy a tevékenységek is összefüggenek egymással. A gyermek számára egy adott tevékenység, mint pl. a sepregetés éppúgy lehet játék és munka is, mint ahogy beletartozhat a közösségi tevékenységek körébe, hiszen másokért, másokkal együttműködve végezheti. Pontosan ez az oka annak, hogy a nevelés tervezésekor nem szedhetjük szét a feladatrendszer elemeit, hanem egységben gondolkodva a tervezett tevékenységekből kiindulva kell a tervezést átgondolnunk. Miután a tanulást a nevelés részének tekintjük, ezért a nevelés és a tanulás tervezésében is a komplex gondolkodásmód, az egymáshoz való kapcsolódás és nem a nevelési területek szétdarabolásának szándéka vezeti gondolatainkat.

21 JÁTÉK ÉS A TEVÉKENYSÉGBEN MEGVALÓSULÓ TANULÁS

A játék a **2,5-3-7** éves korú gyermek alapvető, mindennapjait átszövő tevékenysége. A játék nemcsak azért kitűnő talaja a fejlesztésnek, mert általa szinte észrevétlenül tanul a gyermek, hanem azért is, mert a játékban kiélheti, kipróbálhatja, feldolgozhatja és gyakorolhatja az életben előforduló szituációkat, az őt érő élményeket. Ugyanakkor megoldási módokat kaphat bizonyos élethelyzetekben való viselkedésre, megnyugodhat, kiélheti szorongásait, problémáit és újra élheti kellemes élményeit. A környező világról, sőt a világegyetem egészéről is a játékon keresztül közvetíthetjük a legtöbb ismeretet a kisgyermek felé.

A játék tehát olyan komplex tevékenységforrás, melyet az óvodapedagógusnak tudatosan kell felhasználnia a nevelés folyamatában céljai eléréséhez. Az óvodapedagógus tudatossága természetesen sohasem irányulhat a gyermekre, hiszen kitalált és erőltetett úgynevezett "játékos módszerekkel" nem helyettesíthető a gyermeki tevékenység. A gyermeki tevékenységet - különösen a játékban - nem szabad szűken értelmeznünk.

A játéktevékenység tág értelmezése lehetővé teszi, hogy nemcsak a tárgyi, manuális, vagy mozgáshoz kapcsolt tevékenységeket ismerjük el, hanem a "szellemi alkotást" is tevékenységként fogjuk fel a játék során. A gyermek gondolatban megalkotja, kitalálja a játék szereplőit és bármilyen eszközzel vagy tárggyal helyettesíti azokat. Minden gyermeki tevékenység - beleértve a játékot is - feloszthatóspontán és az óvodapedagógus által irányított tevékenységre. Nagyon fontosnak tartjuk olyan hangulatok, ingerek tárgyi lehetőségek megteremtését, melyeknek hatására a gyermekek spontán játéka, tevékenysége önmagától beindul. Ez természetesen nem jelenti azt, hogy nincs szükség a pedagógus által kezdeményezett vagy irányított játéktevékenységre, hiszen köztudott, hogy 3 éves kor táján még kifejezetten igényli a gyermek a felnőttel való együttjátszást. Csupán a helyes arányok megtalálására kívánjuk a figyelmet felhívni. A nevelési folyamat intenzív képességtermelő jellege ugyanis alapvetően attól függ, hogy milyen szélességben és mélységben képes az óvoda a gyermeki öntevékenység rendszerét kiépíteni.

A játékon belül meghatározott eredmény elérését célzó öntevékenység a legfőbb biztosíték arra nézve, hogy az öntevékenység az önfejlődés, az önfejlesztés motívumait, képességeit és készségeit is létrehozza.

Jót és jól játszani - ez a gyermek dolga az óvodában. Az óvodapedagógus feladata megfigyelni a gyermek játékát, felhasználni azt saját nevelési céljai elérése érdekében és szükség esetén,

indirekt módon befolyásolni. A játék kicsiben maga az élet; az amit, a kisgyermek felfog, és rekonstruálni képes az őt körülvevő világból. Éppen ezért az életre nevelés is a játékból indul ki és a játék segítségével teljesedhet ki.

A tevékenységközpontú program alapelve, hogy minél több időt, alkalmat és lehetőséget biztosítsunk a gyermekeknek az elmélyült játékra. A játéktevékenységhez szükséges feltételeket, ötleteket és eszközöket azonban az óvodapedagógusnak kell biztosítania. Külön szót érdemel az élmények szerepe a gyermek játékában. Az élmény, legyen az a gyermek egyéni élménye, melyet a családból a környezetéből hoz az óvodás, vagy legyen az óvodai társakkal átélt élmény, rendkívüli jelentőséggel bír az életre való felkészítés folyamatában. A különböző szituációk megteremtése, az élménynyújtás, az óvónő tudatos, átgondolt munkáját feltételezi. Indirekt módon így lehet a gyermeki világot befolyásolni. Természetesen a gyermek spontán élményszerzése éppen olyan fontos, mint a pedagógus által irányított, megtervezett. A lényeg, hogy a gyermekek élményeiket tevékenységekben éljék meg. Általában a gyermek spontán szerzett élményei és tapasztalatai nem kapnak kellő figyelmet. A legjobb esetben meghallgatják a felnőttek ezeket az élményeket, de nem számolnak a továbbiakban vele. A tevékenységközpontú óvodai nevelés nemcsak feltételezi, hanem el is várja az óvodapedagógus ilyen irányú figyelmét, érzékeny reagáló készségét. Ilyen pedagógiai alaphelyzetben már valóban nem lesz mesterkélt és erőltetett a gyermekek képességeire építve, azt alapul véve fejleszteni az egyént éppúgy, mint a csoportot.

A játék tehát, mint az óvodáskorú gyermek alaptevékenysége olyan lehetőséget jelent az óvodapedagógus számára, amit tudatosan felhasználhat a gyermekek fejlesztése érdekében. Legfőbb célkitűzéseinket szem előtt tartva olyan tulajdonságok fejlődhetnek ki a gyermekben a játék folyamatában, ami később a társadalomba való beilleszkedését nagymértékben elősegítheti. Gondoljunk például a társakkal való együttjátszás kialakulására, vagy a játékon belüli önállóságra, a másik gyermek játékának tiszteletben tartására, a kezdeményezőkészség kibontakoztatásának lehetőségeire, vagy olyan tulajdonságok szükségességére, mint a mások mozgósításának képessége vagy az alá – fölérendeltségi viszonyok önkéntes kialakítására egyegy játékszituációban. Beszélhetünk azokról a nagyon is demokratikusan, a gyermekközösség elfogadott belső törvényszerűségei szerint kialakított játékon belüli szerepelosztásokról is, melyek a szerepjátékot a társadalmi gyakorlatban tapasztalható szituációk előzményeivé avatják.

21.1 Az óvodapedagógus feladatai a játékkal kapcsolatban

- Nyugodt légkör biztosítása, az elmélyült játék feltételeinek megteremtése
- A napirenden belül elegendő idő és hely biztosítása a játék számára
- A játékhoz szükséges eszközök folyamatos biztosítása
- Ötletek, lehetőségek, helyzetek teremtése a sokszínű játék kialakulásához
- Az egyéni élményeken túl, közös élményszerzési lehetőségek kihasználása a játék fejlesztése érdekében
- A gyermeki játék önállóságának tiszteletben tartása
- Szükség esetén bekapcsolódás a játékba, együttjátszás a gyermekekkel

A játék és a tanulás teljes mértékben összekapcsolódik óvodáskorban. A gyermek esetében a tevékenységi vágy ösztönöz a tapasztalatszerzésre, a cselekvésre és közben minden pillanatban újabb és újabb felfedezéseket tesz, azaz tanul a kisgyermek. Játék közben, játékosan szinte észrevétlenül tanul, tehát a játék az óvodai tanulás egyik legfontosabb színtere, de nem kizárólagosan az. A játékon belül a motoros, a szociális és a verbális tanulás összefonódik, komplex formában jelenik meg. Az óvodai tanulás azonban szélesebb értelmű annál, hogy csupán a játékkal való összefüggésein keresztül értelmezzük. A nevelési folyamat egésze, azaz valamennyi pillanata alkalmas arra, hogy erőltetés nélkül spontán vagy irányított módon tanuljon a kisgyermek. A tanulás természetesen csupán része a nevelési folyamat egészének.

Legfőbb célkitűzésünk, hogy egyszerre, egy időben kevesebbet, de minőségben és használhatóságában mégis több ismeretet kapjanak a gyermekek. A több érzékszervet igénybe vevő tapasztalás és a sokoldalú cselekedtetés mindennél fontosabb a 3-7 éves korú gyermek fejlődésének szempontjából. Ezt nem lehet kiváltani, vagy helyettesíteni az egyoldalú intellektuális fejlesztéssel, aminek jelentőségét elismerjük, ám mértéke és hatása alatta marad a tevékenységek általi fejlesztésnek. A közvetlen környezet folyamatos megismerése, az érzékelés és a többoldalú tapasztalatszerzés azért központi kérdése a tanulási folyamatnak, mert szerintünk kevesebbet, de azt jobban, alaposabban, több oldalról megközelítve kell a gyerekek számára közvetítenünk és velük együtt átélnünk. Miután a gyermek a világot komplex módon érzékeli, észleli és éli meg, ezért a tanulás során is ebből kívánunk kiindulni. Ez az oka annak, hogy komplex foglalkozások rendszerén keresztül jut el a gyermekhez az, ami számára a világból megismerhető, befogadható ismeretet, tapasztalatot jelent. Egyáltalán nem mellékes az a szempont sem, hogy

azok a tanulási tapasztalatok, melyeket óvodáskorban szereznek a gyermekek, hatással lehetnek az iskolai tanuláshoz való viszonyukra is. Nem mindegy milyen érdekeltség fejlődik ki a gyermekben a tanulással kapcsolatban, hiszen már kialakulnak annak csírái, hogy később örömmel tanul-e a gyermek. Képes lesz-e saját motiváltságból kiinduló erőfeszítésre a tanulás során. Ennek a belső motiváltságnak a kialakítását kezdjük meg az óvodában.

A tanulási tevékenység esetén is azt szeretnénk elérni, hogy **örömmel** és **önként** vegyen részt ebben a folyamatban a gyermek, ne csupán külső motiváció (jutalom) késztesse erre. A cél az, hogy megfelelő színvonalú feladatok elé állítsuk a gyermeket. Természetesen minden gyermek esetében képességeinek megfelelő feladatokról van szó. A követelményeket az egyéni teljesítőképességhez kell mérni. A sikerélmények erősítik a gyermek önbizalmát és bátorságot adnak neki az újabb, nehezebb problémák megoldásához. A sorozatos kudarcok ellentétes hatást váltanak ki. A gyermek bátortalanná, félőssé, visszahúzódóvá válik, alulértékeli önmagát és alatta marad saját teljesítőképességének. Az óvodapedagógus szerepe tehát itt is kiemelkedő abban, hogy milyen feladat elé állítja az egyes gyermekeket, mennyire képes megismerni és fejleszteni a gyermeket egyéni adottságainak figyelembevételével. A program keretjellege biztosítja az óvodapedagógusok számára a gyermek igényeihez, egyéniségéhez, teherbíró képességéhez igazodó tanulási kereteket és formákat. A nevelés egészén belül megvalósuló tanulás kötött és kötetlen kezdeményezések, foglalkozások, beszélgetések, tapasztalatszerző séták stb. formájában egyaránt megoldhatók a napi élet bármely mozzanatában. Ez teljes egészében az óvodapedagógus kompetenciájába tartozó kérdés. Bár úgy gondoljuk, hogy a feladatrendszer elemeinek gyakorlati megvalósulását a vegyes életkorú csoportokban lehet a legnagyobb hatékonysággal elvárni, mégis azt valljuk, hogy az óvoda és az óvodapedagógusok hatásköre annak eldöntése, hogy vegyes, részben osztott vagy osztott életkorú csoportban nevelik a gyermekeket.

21.2 Az óvodapedagógus feladatai a tanulással kapcsolatban

- Értelmi képességek fejlesztése (érzékelés, észlelés, figyelem, emlékezet, képzelet, gondolkodás)
- A gyermek megismerési vágyának, kíváncsiságának sokoldalú érdeklődésének kielégítése
- Lehetőséget kínálni a gyermek számára olyan szituációk átélésére, ahol megismerhetik a felfedezés, a kutatás örömeit
- A gyermekek egyéni érdeklődésének megfelelő tevékenységek biztosítása

- A gyermekek önállóságának, figyelmének, kitartásának, pontosságának, feladattudatának fejlesztése
- Olyan tapasztalatok szerzéséhez nyújtson segítséget gyermeknek, amelyben saját teljesítőképességét is megismerheti
- A pedagógus, a játékba integrált fejlesztés során a lelki egészséget fejlesztő módszerek és a művészetek alkalmazásával segíti a tanulási eredményesség és a társas képességek fejlődését, továbbá csökkenti a hátrányokat, a lemorzsolódást.
- Terápiás, vagy más kezelés szükségessége esetén a pedagógus a rászoruló gyermekeket tovább irányítja a pedagógiai szakszolgálatokhoz, vagy más szakellátást biztosító intézményhez. 20/2012. EMMI r. 75.§ (5.).

22 TÁRSAS, KÖZÖSSÉGI TEVÉKENYSÉG

A gyermekkel szemben támasztott két fő követelmény: tanuljon meg másokkal érintkezni és együttműködni. A kooperációs és kommunikációs képességek pedagógiai szempontból sikeres formálásnak legfontosabb feltétele, hogy a tevékenység - társadalmi és egyéni - értéktartalma és hasznossága nyilvánvaló, felismerhető, tudatosítható, átélhető legyen. Az együttműködési és érintkezési képességek jellegét, tartalmát, színvonalát, hatékonyságát stb. mindenekelőtt, az alapul szolgáló tevékenységek társadalmisága (közhasznú volta, kulturális színvonala, relációgazdagsága stb.) határozza meg.

Pedagógiai programunk négyes feladatrendszere megfelelő bázist nyújt a kooperációs és kommunikációs képességek kifejlesztéséhez. A társas és közösségi tevékenységek állandó gyakorlás által történő kifejlesztése rendkívüli fontossággal bír a társadalmi gyakorlatra való általános felkészítés, azaz az életre nevelés szempontjából. Pedagógiai programunk a gyakorlat szükségleteiből kiindulva vezeti le a társadalmi követelmények rendszerét. A tulajdonságok, a képességek, a készségek, a szükségletek olyan rendszerét kívánja formálni, amelynek segítségével a gyermekek részvétele a napi életben (társadalmi gyakorlatban) egyszerűbbé, könnyebbé, gyorsabbá válik. A társadalom élete, a társadalmi gyakorlat pedig jórészt a társas és közösségi kapcsolatok keretén belül zajlik.

Nagyon fontos feladat tehát már az óvodában tudatosan törekedni a közösségben zajló folyamatok, a társas kapcsolatok és a közös tevékenység kibontakoztatására. Mindez természetesen nem jelenti az egyén fejlesztésének mellőzését. A jó közösséget mindig egyéniségek alkotják, mégpedig olyanok, akik egyéni akaratukat, ambícióikat, vágyaikat képesek a közösség keretein belül is megvalósítani. Az élet is ilyen. Bizonyos korlátok között kiélhetjük magunkat, azaz nekünk éppen úgy szükséges alkalmazkodnunk másokhoz, ahogyan mások is alkalmazkodnak hozzánk.

A cél az, hogy az adott lehetőségek között a legtöbbet legyünk képesek egyéniségünkből kihozni, ezzel is gazdagítva a közösséget. Minden gyermek egyéniség, akinek lehetőséget kell biztosítani személyisége pozitív és széleskörű kifejlődéséhez. A társas és közösségi kapcsolatok kialakítása a tevékenység bázisára támaszkodva a teljes nevelési folyamatot átfogja. Az óvodai csoport, az óvodai közösség sikeres formálása esetén a társadalom számára igen hasznos közösségi érzés, közösségi tudat és magatartás mellett mások megbecsülése, a közös szokások kialakulása, a hagyományok tiszteletben tartása, sőt a csoport közvéleménye is kialakul. A csoportban elfogadott normák befolyásolják a gyermekek cselekedeteit. Ha mindehhez még nyitott légkör,

demokratikus és szeretetteljes irányítás társul, akkor tág teret nyitunk a gyermekek önállósága, tenni akarása és döntési képességének kibontakoztatása irányában. A nevelőközösség szerepe ebben a folyamatban meghatározó. A nevelőközösség belső tartása, gyermekszeretete, kivívott tekintélye és világos, pontos, tudatos, célirányos nevelő tevékenysége nélkül az elképzelt gyermekközösség kialakítása nem sikerülhet. Az óvodai gyermekközösség kialakítása a tevékenységek rendszerén keresztül valósítható meg.

Az óvodában minden tevékenységnek a gyermek egyéni örömén túl a közös élményt is kell erősítenie. **A társas kapcsolatok**, a közös munka, az együttjátszás és a komplex foglalkozások rendszere is az együvé tartozás érzését erősíthetik, ha tudatosan igyekszünk ezt létrehozni. A lényeg, hogy a tevékenykedtetés sokszínű, változatos legyen, és a **tevékenykedtetésen** legyen a hangsúly. Mindent kipróbálhasson a gyermek, kivételt csak a testi és szellemi épségét veszélyeztető tevékenységek képeznek. A közösségi szokások kialakítása pedig a tevékenységek végzését segítse, a gyermekek cselekedeteit irányítsa. A szokások tegyék lehetővé, hogy az egyik gyerek ne zavarja a másikat a tevékenység végzése közben, a szokásrendszer tegye lehetővé a gyermekek közötti jobb együttműködést, egymás tevékenységére figyelést, vagy a közös tevékenység során kialakuló viták lerendezését stb. Nem fegyelmezni, hanem tevékenységgel és az ehhez szükséges hellyel, eszközzel kell segíteni a gyermekeket abban, hogy minél nagyobb önállóságra tegyenek szert óvodai életük során.

A helyes szociális viselkedés megtanulásának színtere az óvodai csoportközösség. A felnőtt és gyermek között nem a feltétel nélküli szófogadás, hanem a demokratikus partnerviszony kialakítása a cél. Az óvodapedagógus ugyanúgy vegye figyelembe a gyermek jogos kívánságait és igényeit, mint ahogy a gyermektől is elvárja a szokások, szabályok betartását. A gyermekek egymás közötti és a felnőttel való kapcsolatában egyaránt a szabadságra, a nyíltságra és az őszinteségre kell építeni. A közösség lehetőséget teremt az önálló kapcsolatok kialakítására, a különböző nézőpontok megismerésére, a konfliktusok kezelésére és megoldására. Ezek a folyamatok pedig a másokkal szembeni tolerancia kialakulásához vezetnek. A társas és közösségi tevékenységek a nevelőmunka egészét átszövik. Ebben a folyamatban talán a legfontosabb időpont az, amikor a gyermek először ismerkedik az óvodával, az óvodai csoporttal. A megszokottól eltérő környezet, a szülőktől való elszakadás, az új helyzet sokszor nehéz feladat elé állítja a szülőket és az óvodapedagógust egyaránt. Az óvodapedagógus feladata, hogy végtelen türelemmel és szeretettel forduljon az újonnan óvodába kerülő gyermek felé. Adjon elegendő időt a beszoktatásra. Biztosítson fokozatos átmenetet és tegye lehetővé a szülővel együtt történő beszoktatást.

Az óvoda nyitottsága nemcsak a beszoktatás ideje alatt, hanem óvodáskor végéig biztosítsa a szülőknek a nevelőmunkába történő közvetlen betekintést. Ez mindkét fél számára (szülőóvodapedagógus) megnyugtató és biztonságot jelentő lehetőség, amit a gyermek érdekében kétoldalúan lehet hasznosítani. Az óvodapedagógusnak éppúgy szüksége van a nevelőmunkában a szülőktől érkező információkra, javaslatokra, mint fordítva. Az óvoda nyitottsága, hagyományok teremtésével, nyilvános, közös programok, ünnepek segítségével tovább növelhető.

22.1 Az óvodapedagógus feladatai a társas, közösségi tevékenységgel kapcsolatban

- Biztonságos, nyugodt, félelemmentes óvodai mindennapok biztosítása, amiben lehetőség kínálkozik a gyermekek közötti, valamint a gyermekek és felnőttek közötti minél gyakoribb kontaktusfelvételre.
- A felnőttekkel és a társakkal kapcsolatos viselkedési szokások kialakítása és gyakorlása természetes szituációkban.
- A gyermekcsoporton belül az együttműködés, az együttjátszás, együttdolgozás képességének kialakítása és gyakorlása.
- A konfliktusok kezelése.
- A társakért, a csoportért érzett felelősségérzet alakítása.
- A demokratikus szabályok betartásának gyakorlása.
- Arra nevelni a gyermekeket, hogy megértést és toleranciát tanúsítsanak a társaik irányában

23 MUNKA JELLEGŰ TEVÉKENYSÉGEK

Az életre való felkészítés nem nélkülözheti a munkatevékenység lehetőségeinek kiaknázását. A munka az óvodás gyermek számára játékos jellegű, aktív tevékenység. A munkatevékenység fejlesztő hatását nem vonhatjuk kétségbe. Az értékteremtő munka pedagógiai funkciója nem a szakismeretek gyakoroltatása, hanem a gyermek értékteremtő együttműködési képességeinek fejlesztése. Éppen ez az a terület, ahol az erőfeszítés és az eredmény kapcsolata közvetlenül érzékelhető, belátható, átélhető a gyermek számára. Ez a folytonos visszajelzés a legnagyobb motiváló erő, ösztönző, megerősítő tényező. Nem elsősorban a munka tárgya, hanem megszervezésének módja fejti ki a már említett nevelő - fejlesztő hatást. Itt is érvényes, amit a tevékenységről általánosságban elmondtunk: alapvető követelmény az önállóság, az öntevékenység lehetőségeinek megteremtése.

A különböző munkafajták: önkiszolgálás, naposság, a gyermekek saját személyiségével kapcsolatos munkák, a csoport érdekében elvégzett munkák vagy a kerti munka közös vonásaként azt kell kiemelni, hogy mindez tényleges munkavégzést, azaz tevékenykedtetést jelentsen az óvodában. Minden olyan munkát elvégezhetnek a gyerekek, amihez kedvük van és testi épségük veszélyeztetése nélkül képesek azt megvalósítani. A gyermek önkéntességét, nyitottságát, megismerési vágyát, aktivitását, érdeklődését tudatosan igyekezzünk felhasználni nevelési céljaink megvalósítása érdekében. A gyermek éppúgy élvezi a munkatevékenységeket, mint a játékot, ha tiltásokkal vagy túl nehéz feladatokkal nem szegjük kedvét. A munka az életre való felkészítést, a társadalmi gyakorlat megismerését éppúgy szolgálja, mint a személyiség fejlesztését, és ha mindez pozitív élmények átélésének forrása lehet, akkor a gyermekek szívvel, lélekkel fogják végezni.

Az első feladat olyan munkalehetőségek biztosítása, ami a gyermek számára elfogadható. Ezen kívül igen nagy fontosságú, hogy a munkavégzés során biztosítsuk a teljes **önállóságot**. A munkatevékenység a felkínált lehetőségek közül önállóan választható és sohasem a gyermekre kényszerített feladat legyen. Váljon a csoport számára magától érthetődővé és természetes dologgá, hogy mindenki dolgozik, amikor szükséges és mindenki a kedvének, egyéniségének, képességének megfelelő munkát végezheti. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a munkavégzés ne időszakonkénti, hanem **rendszeres, folyamatos** tevékenység legyen, ami beépül az óvodai mindennapokba. A munkafajták közül ki kell emelnünk az önkiszolgálást, aminek óvodáskor kezdetétől fogva igen nagy a jelentősége.

A gyermekek magukkal kapcsolatban minden teendőt - testápolás, öltözködés, étkezés, környezetük rendben tartása - a lehető legkorábbi időtől kezdve próbáljanak önállóan elvégezni. Azt felesleges meghatározni, hogy melyek azok az önkiszolgálással kapcsolatos tevékenységek, amelyeket 3-5 vagy 7 éves korban végezhet el a gyermek. Hagyjuk, hogy a gyerekek saját képességeik szerint, koruktól függetlenül akkor végezzék el az önkiszolgálással kapcsolatos teendőiket, amikor képesek rá, vagy kedvük van hozzá.

A munka megosztása során fontos feladatnak tartjuk, hogy a gyerekek megtanuljanak **önállóan dönteni**, feladataikat egymás között megosztani. Pontosan olyan módon, mint amikor a szerepjáték megkezdése előtt elosztják egymás között a szerepeket. A nagyfokú önállóság és a döntési helyzetek, döntési képességek gyakorlásának lehetőségei együtt szolgálják a gyermekek életre való felkészítését. A munka konkrét tartalmát nem tartjuk szükségesnek körülhatárolni, hiszen attól függ, hol és milyen körülmények között működik az óvoda. Községben és falun nyilván több lehetőség adódik az óvoda udvarán kertet létesíteni, kisállatokat, halakat, növényeket gondozni, gesztenyét vagy más terméseket gyűjteni stb. Városban is megteremthetők ezek a feltételek, de ott egészen más körülmények és adottságok között. Arra azonban mindenütt van lehetőség, hogy a gyermekek tisztán tartsák saját környezetüket, közösen megjavítsák, megtisztítsák játékaikat, hogy maguk rendezzék be a csoportszobákat, maguk díszítsék fel a termet stb.

A munkára nevelés általános értelemben magában foglalja a termelést, a gazdálkodást is, azaz a valódi értékteremtő képességek fejlesztését. Nekünk az óvodában ennél kevesebbel kell megelégednünk, azonban ez nem jelenti azt, hogy ne tudnánk megismertetni a gyerekeket a munka társadalmi értékével. Vegyük például azt, amikor a gyerekek a szülők segítségével papírt gyűjtenek és a pénzből kirándulni vagy fagylaltozni viszik az óvodásokat. Sok óvodában a gyermekek névnapjukon süteménnyel, szörppel vendégelik meg társaikat. Év végén az összegyűlt üvegeket visszaváltják, és a csoportra költik a pénzt, játékot vagy mesekönyvet vásárolnak belőle. Egyes óvodákban gyakori a vadgesztenye összegyűjtése és értékesítése. Ezekben az esetekben ritkán tudatosul még magukban az óvodapedagógusokban is, hogy mindez pedagógiai céllal is megvalósítható.

A gyerekek képesek felfogni, hogy munkájuk eredményeként (pl. papír, gesztenyegyűjtés) kirándulni mehetnek, játékot, meséskönyvet vásárolhatnak. Ez értékteremtés, ami alatt itt anyagi értéket értünk, de felfogásunkban az érték nemcsak materiális, hanem szellemi, erkölcsi, esztétikai stb. értéket egyaránt jelent. Véleményünk szerint a kerti munka az a terület, ahol ez az értékteremtő képesség még tisztábban megmutatható.

Fontosnak tartjuk tehát az óvodában az **élősarok** kialakítását és a kerti munka megvalósítását, mert a nevelésben játszott szerepén túl a természet, a környezet és az ember kölcsönhatásának megtapasztalására igen nagy lehetőséget nyújt a gyermekcsoport valamennyi tagjának. Tavasztól - őszig lehet tevékenykedni a kertben és közben rengeteg tapasztalatot, ismeretet szereznek a gyermekek. Óvodai kert alatt valódi, nagy kertet értünk, ahol a zöldségek és a virágok mellett gyümölcsfák is vannak. Ilyen kertből a termést akár értékesíteni is lehet, de amennyiben az óvoda maga használja fel a termést, a gyerekek megérezhetik, megérthetik annak valódi értékét.

Nagyon fontos, hogy a munkavégzéshez elegendő mennyiségben és megfelelő minőségben legyen a gyermekcsoport felszerelve a szükséges eszközökkel, szerszámokkal és azok bármikor hozzáférhető módon, szabadon a gyermekek rendelkezésére álljanak.

23.1 Az óvodapedagógus feladatai a munka jellegű tevékenységgel kapcsolatban

- Minden gyermeknek biztosítson lehetőséget arra, hogy önkéntesen, önállóan, kedve és képessége szerint elvégezhesse az önmagával kapcsolatos önkiszolgáló tevékenységet, illetve a társai érdekében végzett munkatevékenységet.
- A gyermek saját magához mérten fejlesztő értékelést kapjon
- Folyamatosan biztosítsa, bővítse a munkatevékenységhez szükséges, gyermekek számára megfelelő munkaeszközöket.
- A munkaeszközök számára biztosítson olyan helyet, ahol a gyermekek bármikor elérhetik és használhatják a szükséges eszközöket.
- Adjon lehetőséget a gyermekeknek bármilyen őket érdeklő munkatevékenység elvégzéséhez, még akkor is, ha a gyermek tevékenységi vágya és képességei nincsenek teljesen összhangban.
- Arra törekedjen, hogy minden munkatevékenység örömöt jelentsen a gyermekeknek és teljes önállósággal végezhessék azokat.

24 SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉG

A szabadidő igazi tartalma: a termékeny idő felhasználási lehetőségek közötti **szabad választás**. Ez is öntevékenység, ez is döntés. Különösen a kisgyermek számára az, aki eleinte a felkínált sokfajta tevékenység közül igazából nem, vagy csak nagyon nehezen tud választani. Egyszerre szeretne mindenütt ott lenni, mindennel játszani, mindent megfigyelni. A szabad, autonóm egyéniség által determinált öntevékenység egyenlő a döntéssel. Ennek közelébe kell eljuttatni a gyermeket. Az ilyen döntést ugyanis már nem befolyásolják természeti szükségességek, társadalmi kötelességek.

A szabadidős foglalkozásoknak azért kell a saját, semmivel sem helyettesíthető helyüket és szerepüket kivívniuk a nevelési intézményekben, mert másképpen a gyermek sohasem tanulhatja meg, hogyan gazdálkodjon az önmaga számára felszabaduló, rendelkezésre álló idővel. Ebben a tevékenységi szférában sem képzelhető el, hogy a hosszú ideig szorosan irányított gyermek egyszer csak öntörvényei szerint cselekvő önálló egyéniséggé válik. A kívülről irányított ember, különösen, ha hozzászoktatták tartósan önállótlan helyzetéhez, nem lesz képes belülről, önmaga által irányított emberré válni.

Az alapvető társadalmi tevékenységeket és az individuális tevékenységi formákat ötvöző nevelési rendszer nem képzelhető el anélkül, hogy a társadalom tagjai elsajátítsák a társadalmi és egyéni lét fenntartásához és gyakorlásához szükséges képességeket. Ezeknek a képességeknek a sokrétűsége, elméleti és tapasztalati megalapozottsága, egymást erősítő és kiegészítő jellege az egyike azoknak a nagy horderejű feladatoknak, melyeknek megvalósítását az óvodában lehet elkezdeni. Az óvodában persze sajátosan - az iskoláétól eltérő módon - értelmezzük a szabadidős tevékenységet. Ennek oka elsősorban az, hogy az óvodások egész nap az intézményben tartózkodnak, önállóan és a lehetőségekhez mérten szabadon tevékenykedhetnek.

Elsősorban a délutáni időszakban jut idő arra, hogy a gyermekek az óvónők által felkínált lehetőségek közül (pl. bábozás, festés, rajzolás, zene-tánc, játéktanulás, sakk, társasjáték, filmvetítés, mese-vers, barkácsolás stb.) közül szabadon választhassanak. A döntést nehezíti, hogy a szabad választási lehetőség az egyik csoportból a másik csoportba való átlépést is lehetővé teszi. Természetesen nemcsak az épületen belül, hanem azon kívül az udvaron is megvalósítható az a sokfajta választási lehetőség, ami döntésre és természetesen újabb és újabb gyakorlásra készteti a gyermeket. Amelyik óvodában az adottságok azt lehetővé teszik, hogy bent a teremben és kint a teraszon vagy az udvaron egyszerre és egyidőben tevékenykedhetnek a gyerekek, ezt a lehetőséget a szabadidős tevékenységek minél szélesebb skálájának nyújtásával feltétlenül ki kell használni.

Az óvodások napi életének ilyen formában való szervezésével nemcsak változatos, minden gyermek érdeklődésére igényt tartó keretet teremtünk, hanem a csoportnál nagyobb közösség megismerésére, sőt kialakítására is lehetőséget biztosítunk.

A csoportok elszigeteltségének megszüntetésével kitágítjuk a gyermek élet és mozgásterét, ami maga után vonja a gyermeki önállóság, kezdeményezőkészség és döntési képesség kifejlődését. Ugyanakkor mindezek mellett az egyéni képességek megmutatására, kibontakoztatására is igen hatásos eszköz ez a nevelési mód, hiszen még nagyobb lehetőséget nyújt az azonos érdeklődésű gyermekek kiscsoportos foglalkoztatásához.

24.1 Az óvodapedagógus feladatai a szabadidős tevékenységek megszervezésében

- Törekedjen a zárt csoportszoba tereinek kiszélesítésére. Keresse a lehetőséget arra, hogyan biztosíthatna nagyobb mozgás és tevékenységi teret a gyermekeknek.
- A választásra felkínált tevékenységek listáját bővítse, időszakonként gondolja át a változtatások lehetőségét.
- Egyszerű, saját maga és a gyermekek alkotta eszközökkel segítse elő a gyermekek fantáziájának fejlődését.
- Pihenőidőben és a délután folyamán keressen és kínáljon lehetőséget az egyéni képességek fejlesztésére, a differenciált gyakorlásra, a gyermekek egyéni kéréseinek teljesítésére.

25 A KOMPLEX FOGLALKOZÁSOK RENDSZERE KISNÉMEDI TAGÓVODÁBAN

A komplex foglalkozások lényege:

a. Komplex rendszereket, folyamatokat értelmeznek az óvodás gyermek szintjén
b. A foglalkozásokat probléma centrikusság és egy-egy vezető szempont megléte jellemzi
c. A foglalkozásokon tudatosan és tervszerűen integráljuk az adott problémához tartozó ismereteket

26 A társadalmi érintkezést megalapozó komplex foglalkozások

26.1 Anyanyelvi nevelés

Az anyanyelv a legfontosabb eszköze a szociális kapcsolatok kiépítésének és az emberek közötti kommunikációnak. A beszéd és a gondolkodás egymással szoros kapcsolatban áll. Ha tehát az anyanyelvi nevelés feladatait fontosnak tartjuk és a gyermeket nyelvi fejlesztésben részesítjük, nemcsak tisztábban és jobban fog beszélni, hanem a gondolkodása is fejlődik.

Az óvodai anyanyelvi nevelés **komplex** folyamat, ami a nevelési folyamat egészében jelen van. Minden feladatot, minden tevékenységet áthatva segíti a gyermek önbizalmának kifejlődését, szociális kapcsolatainak kialakítását és elősegíti a gyermek zökkenőmentes iskolai tanulásának megkezdését. A rossz kifejezőképességgel rendelkező, beszédében gátolt gyermek, gondolkodási képességét nem tudja megfelelően használni.

Ugyanakkor egy kevésbé intelligens gyermek jó kifejezőképesség birtokában jobb teljesítményt képes felmutatni. Ezért fordul elő gyakran, hogy a fejletlen beszédképességű gyermeket gyakran teljesítménye alatt értékelik. Minden gyermek beszédét meghatározza az otthoni nyelvi környezet. Az óvoda fejlesztési feladatainak tehát a család, a környezet megismeréséből kell kiindulni és a gyermek egyéni képességeinek megismerésén keresztül kell hatást kifejteni. A fejlesztésnek a gyermek élményeihez kapcsolódva és tapasztalatszerzéssel egybekötve lehet értelme. Az óvodapedagógusnak arra kell lehetőséget biztosítani, hogy nyugodt légkörben, életszerű helyzetekben minden gyermek beszélhessen arról, ami érdekli, ami foglalkoztatja. Semmiféle türelmetlenség, vagy a gyermek korlátozása nem megengedhető az anyanyelvi nevelés során.

Az óvoda tevékenységgel gazdag élete, a kellemes, nyugodt légkör alapvetően meghatározza az anyanyelvi nevelés fejlesztését. Ilyen körülmények között a gyermekek szívesen és gyakran

beszélnek. A nap folyamán bármikor adódhat lehetőség a beszélgetésre, de célszerű a hétfői napokon erre külön is tekintettel lenni, hiszen ilyenkor otthonról és a külső környezetből hozott rengeteg élményt és tapasztalatot mondják el a gyermekek.

A környezet **példamutató, tiszta és szép beszéde** mintát nyújt, ösztönzést ad a kisgyermeknek a beszédre. Különösen fontos, hogy az óvodapedagógus ügyeljen beszédének stílusára, a hanglejtés, a dinamika, a hangsúly megfelelő alkalmazására. Beszéde legyen érthető, egyszerű és világos. Figyeljen arra, hogy a gyermekek mindig választ kapjanak kérdéseikre. Ne vegye el a gyermekek kedvét állandó javítással és figyelmeztetéssel a folyamatos beszédtől. Dicsérje és biztassa a bátortalanabb gyermekeket, serkentve őket a beszédre. A gyermekek anyanyelvi fejlettségét folyamatosan kísérje figyelemmel. Figyeljen arra a gyermekre, amelyik beszédhibával, beszédgátlásossággal, beszéd béli elmaradással küzd. Szükség esetén kérje szakember segítségét.

26.1.1 Az óvodapedagógus feladatai az anyanyelvi nevelés fejlesztésében

- Beszélgetésre alkalmas nyugodt, kiegyensúlyozott légkör megvalósítása
- A beszédöröm biztosítása: arra nevelni a gyermekeket, hogy bátran nyilatkozzanak meg, mondják el élményeiket
- Lehetőséget teremteni minden gyermeknek a folyamatos beszéd gyakorlására
- Képessé tenni a gyermekeket arra, hogy tudjanak másokat is meghallgatni
- A gyermekek szókincsének folyamatos bővítése
- A beszédszínvonal emelése olyan formában, hogy a gyermekek képesek legyenek a nyelvi kifejezés eszközeit variálni
- Beszédmegértés fejlesztése
- Beszédtechnika fejlesztése, a helyes kiejtés gyakorlása
- A gyermeki kérdések inspirálása, megválaszolása
- A beszédhibák megfelelő módszerekkel történő javítása

26.2 Külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal

Programunk az ismerettartalmak komplex kezelésére a komplex óvodai foglalkozások keretén belül megvalósuló fejlesztésre kívánja a hangsúlyt helyezni. Felfogásunk azonban a matematikai nevelés önállóságát is hangsúlyozza. Ez nem jelenti természetesen azt, hogy a matematikai nevelés

nem komplex formában a gyermek észlelésére, érzékelésére és megismerési vágyára épülve valósulna meg.

Az óvodában a gyermek életkori sajátosságait figyelembe véve a **matematikai tanulás** több formája valósulhat meg:

- utánzásos, minta - modell követő,
- spontán játékos tapasztalatszerzésre, az óvodapedagógus által irányított megfigyelésre épülő tapasztalatszerzés
- gyakorlati problémafelvetés és feladatmegoldás, - a gyermeki kérdésekre, válaszokra adott magyarázatok,
- az óvónő által kezdeményezett foglalkozások.

A gyermek már az óvodába kerülés előtt felfigyel a dolgok mennyiségi és minőségi összetevőire. Érdeklődéssel fordul a matematikai információk felé. Az óvodai nevelés építhet ezekre a korai tapasztalatokra, még akkor is, ha azok pontossága csak a gyermek számára fontos, érzelmileg hangsúlyos helyzetekben megbízható. Az óvodáskort jellemző gondolkodási sajátosságokkal (invariancia, állandóság hiánya) a matematikai nevelés folyamán is számolni kell.

Fontosnak tartjuk, hogy a kisgyermekkorban a család által nyújtott matematikai ösztönzéseket időben kövesse a tudatosabb óvodai nevelés, a gyermek egyenletes fejlődését biztosító módszerekkel.

Az óvodáskort jellemző fejlődés béli egyenetlenség, a korai családi fejlesztés eltérései azt sugallják, hogy a matematikai nevelés terén két életkori szintet jelöljünk meg:

- **Az első szint:** bevezetés a matematikába, általában a gyermek **5. életévéig tart**.

Feladata: a matematikai **kíváncsiság és érdeklődés** kibontakoztatásának segítése, a matematikai beállítódás, szemlélet megalapozása.

- **A második szint:** az intenzív fejlesztés szakasza, az **5-6-7** életévben.

Feladata: az iskolai alkalmassághoz szükséges **tapasztalatok** megszereztetése, **részképességek**, **gondolkodási műveletek, szokások** elsajátítása. Eligazodás a gyakorlati életben, a tevékeny élet megkedveltetése.

A tevékenységek végzése, a **folyamatos cselekedtetés** rengeteg olyan szituációt hoz felszínre, ahol természetes környezetben folyhat a matematikai tapasztalatok szerzése. A perceptuális, a

motoros, a verbális és a szociális tevékenységek aktív átélése együttesen nyújt lehetőséget a matematikai ismeretek és összefüggések megláttatására.

A **komplex foglalkozások** alkalmat adnak arra, hogy a korábban mozaikszerűen megszerzett benyomásokat rendszerezzük, a megfigyelések, tapasztalatok körét szélesítsük és mélyítsük, a spontán tanultakat rögzítsük. Bármilyen gyakori is a játékban és egyéb tevékenységekben szerzett, belső érdeklődésből fakadó tanulás, a gyermek negyedik életéve után egyre gyakrabban igényli és képes is kisebb-nagyobb csoportban az óvodapedagógus által irányított formában a mélyebb és sokoldalúbb összefüggések feltárására. Az óvodapedagógus és a társak jelenléte mobilizálja a gyermek tanulási teljesítményét, tudását, viselkedésének és magatartásának tartalékait. Azt, hogy a matematikai nevelés tartalmából melyiknél elégedhetünk meg a játékidőben szerzett benyomásokkal, vagy mely matematikai összefüggést dolgozzuk fel foglalkozáson, az óvodapedagógus dönti el.

A matematikai nevelés tartalmának szoros kapcsolatban kell lennie az életre neveléssel. A gyermeket körülvevő környező valóság mennyiségi és térbeli viszonyai, formái természetes napi szituációkban megfigyelhetők. Tevékenykedés közben a megismerő képességek (érzékelés, észlelés, megfigyelés, emlékezés, tapasztalás, megértés, problémalátás, problémamegoldás) fejlesztése szinte észrevétlenül megvalósítható. Játék és szabadidőben folyamatosan létrejöhetnek olyan szituációk, melyek alkalmasak matematikai tartalmak közvetítésére akkor, ha az óvodapedagógus képes az adódó lehetőségek felismerésére és kihasználására.

26.2.1 Az óvodapedagógus feladatai a matematikai nevelés terén

- Az óvodapedagógus feladata olyan eszközök, és tevékenységek biztosítása, ami felkelti a gyermekek érdeklődését és természetes élethelyzetekben teszi lehetővé számukra matematikai tapasztalatok és ismeretek megszerzését.
- A komplex matematikafoglalkozásoknak, vagy kötetlen kezdeményezéseknek minden esetben támaszkodnia kell a gyermekek ötleteire, igényeire, aktuális élményeire.
- A matematikai képességek fejlesztését játékosan, játékba építetten szükséges megvalósítani.

27 A TÁRSADALMI GYAKORLAT BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEIT TÜKRÖZŐ KOMPLEX FOGLALKOZÁSOK

27.1 Külső világ tevékeny megismerése

Ez a komplex foglalkozás, mint elnevezéséből is kitűnik, szeretné egységben megmutatni és érzékeltetni azt, ami a valóságban is teljes egységben érzékelhető. Nem vagyunk hívei a szétszabdalt, szeletelt foglalkozásoknak, mert azok nem képesek az életben megmutatkozó sokszínűség mellett az összefüggések feltárására. Az óvodai foglalkozások rendszerének hagyományos felosztása az iskolától átvett szempontok alapján jött létre. Ez a felosztás a tudományok rendszerét és nem a valóságot modellezi és így már az óvodában megkezdődik a világról a gyermek felé áradó észlelések, tapasztalatok, ismeretek szétaprózódása, ezért okoz nehézséget az összefüggések meglátása és megértése a gyermek számára.

A tevékenységközpontú program célja az, hogy a gyermeknek segítséget nyújtson ahhoz, hogy a világot megismerje és megértse a maga egészében. A gyermeket körülvevő világ megismerésében a közvetlen megfigyelésre és a tapasztalatszerzésre építünk. A természet szeretetére kívánjuk nevelni a gyermekeket, természet közeli élettel, a természet, a környezet szeretetének bizonyításával, példát mutatva a gyermek számára. Azt kell benne megerősíteni, hogy mennyire összefügg mindez egymással és milyen nagy az ember felelőssége a természeti és társadalmi környezet megóvása szempontjából. A tapasztalatszerzés mindig a valódi környezetben történik, ezért a komplex foglalkozások legtöbb esetben a szabad természetben vagy az óvoda környezetében, udvarán zajlanak.

Legfontosabb feladat megismertetni a gyermeket azzal a természeti környezettel, amelyben él, felhívni a figyelmet annak értékeire és szépségeire. Ez képezi majd az alapját a később kialakuló természetszeretetnek. A fák, a virágok, az apró kis állatok megannyi ismeretet, feladatot jelentenek a kisgyermekeknek. A séták, kirándulások, az óvoda udvarán és kertjében vagy az élősarokban végzett tevékenységek tanulási, tapasztalási lehetőséget kínálnak a gyermeknek. A komplex foglalkozás tehát csak átvitt értelemben nevezhető valódi foglalkozásnak. Inkább komplex tapasztalatszerzési lehetőségről van szó. Az önálló és csoportos megfigyelések révén értékes tapasztalatokhoz juthat a természetben végbemenő folyamatokról és összefüggésekről. Már az óvodában fel lehet és fel kell készíteni a gyermeket arra, hogy társadalomban élünk, ami a közvetlen környezetünkön keresztül hat ránk. A gyermeket demokratikus társadalmi rendben való

élésre készítjük fel, amelyben különböző vélemények, értékítéletek lehetnek egymás mellett. Meg lehet éreztetni a gyermekekkel, hogy mindenkinek lehetősége van saját lelkiismeretének megfelelően dönteni. A tolerancia, mások véleményének, érzéseinek és gondolatainak tiszteletben tartása arra neveli a gyermeket, hogy képes legyen elfogadni másokat. Mindez pedig a társadalomban való harmonikus, kiegyensúlyozott élethez feltétlenül szükséges.

Természetesen idetartozik a mások (idősebbek, felnőttek, társak) tisztelete és szeretete is. Ilyen pedagógiai légkörben fejlődik a gyermek ítélőképessége és természetes viselkedési formájává válik a más felfogásokkal szembeni tolerancia. Ugyanakkor lehetőséget kap az önálló véleménynyilvánításra, önbizalmának növelésére. A komplex foglalkozás keretén belül egészen odáig mehetünk el, hogy az óvodás gyermek számára megtapasztalható és ez által megérthető társadalmi folyamatok között még a gazdasági kérdések is felszínre kerülhetnek. Ennek egyik nagyon egyszerű és kézzelfogható példája a tényleges vásárlás a boltban. Nem szükséges tehát elvont, tág fogalmakban gondolkodnunk, hanem a gyermeket körülvevő valós természeti és társadalmi környezetből megismertetni mindazt, ami megérthető és hasznosítható a gyermek számára.

A környezetvédelem vagy a problémák erőszakmentes megoldásának kérdése már az óvodás gyermek szintjén is felvethető és beépíthető a komplex foglalkozások rendszerébe. A természet – társadalom - ember egymástól függő, egymást feltételező, egymást kiegészítő fogalmak rendszere, melynek lényege a kisgyermek szintjén már óvodáskorban is megérthető, megéreztethető.

27.1.1 Születéstől - felnőttkorig

A természet – társadalom - ember fogalomkörhöz szorosan kapcsolódnak és a nevelés egészében jelen vannak azok a mozzanatok, amikor a gyermekek újra játsszák életüket. Újra élik az óvodában mindazt, amit a mindennapokban, a családban, az óvodában vagy tágabb környezetükben tapasztalnak, látnak, hallanak. A környezettel való szoros kapcsolat az életfolyamatok újra játszása nemcsak arra ad lehetőséget a gyermeknek, hogy a benne lévő feszültségek feloldódjanak, hanem elősegíti számára a társadalomba való későbbi bekapcsolódást, szocializálódást.

A születéstől-felnőttkorig címmel megfogalmazott komplex foglalkozások magukban foglalják a testápolástól, a közlekedésig, a családtól a helyes viselkedésig mindazt, ami a gyermekeknek támpontot nyújthat a környezetében meglévő szabályok megismeréséhez és gyakorlásához. A szokások elsajátítása, a társadalomban való beilleszkedéshez szükséges

magatartásformák kialakítása valósulhat meg játékosan, a gyermek érdeklődésének és igényeinek figyelembevételével. Ez a komplex foglalkozás hagyományos értelemben nem is nevezhető foglalkozásnak, hiszen játékidőben, szabadidőben, vagy a nap bármely időszakában megvalósíthatók az itt jelentkező feladatok.

27.1.2 Az óvodapedagógus feladatai a foglalkozások megszervezésében

- Olyan feltételek megteremtése, amely lehetővé teszi minél több tapasztalat szerzését a természetben
- Tudatosan törekedjen az óvodapedagógus arra, hogy minél több élményt gyűjtsenek a gyerekek saját természeti és társadalmi környezetükből
- Biztosítani minden eszközt és lehetőséget a gyermekeknek természetben való folyamatos tevékenykedtetéshez
- A foglalkozásokat lehetőség szerint a szabad természetben szervezzük meg
- Biztosítsuk a feltételeit annak, hogy az óvodában élősarok, konyha és/vagy virágoskert működjék, ha lehetőségünk adott, próbálkozzunk kisállatok tartásával is.

27.1.3 Művészeti tevékenységek

A művészet ismerete, szeretete, esetleg valamely művészeti ág művelése az egyetemes emberi kultúra megismerése már óvodáskorban elkezdődhet. **Az esztétikum** már nagyon korai életkorban hat a kisgyermekre. Az óvodapedagógus mindennapi feladatai közé tartozik megismertetni a kicsiket a világ szépségeivel. Megcsodálni egy madár énekét, megvizsgálni az őszi falevél színeit, a virágzó fákat vagy egy szép színes mesekönyvet kezünkbe venni ugyanazt az esztétikai élményt jelentheti.

Nagyon fontos a művészeti nevelés szempontjából az, hogy esztétikus, egyszerű, átlátható, nyugalmat árasztó környezet vegye körül a gyermeket. A szépen berendezett csoportszoba, az óvoda esztétikussága és harmóniája komoly hatást gyakorol a gyermekre. Nem lehet elégszer elmondani azt sem, hogy egy kellemes benyomást keltő, jó ízlésű óvodapedagógus mennyit tud tenni szinte észrevétlenül, saját példájával a művészeti nevelés érdekében.

A művészet nem más, mint a világ megismerése sajátos nézőpontból, ő egyéni szűrőn keresztül. Mindez azt jelenti, hogy a művészeti nevelés mindenekelőtt az egyéniség színeinek kibontakoztatását jelenti. Ezért sohasem célszerű sémákat, felnőtt által kigondolt elképzeléseket megvalósíttatni a gyerekekkel.

Mindig arra törekedjünk, hogy õ maga találja ki és valósítsa meg elképzeléseit, csupán akkor nyújtsunk ehhez segítséget, ha azt a gyermek maga kéri és igényli. **A kreativitás** az alkotó gondolkodás és cselekvés kialakítása a művészeti tevékenységek legfontosabb feladata. Akinek van fantáziája, vannak ötletei, aki problémák megoldásán dolgozik, aki gondolatait és érzéseit ki tudja fejezni, aki önmagát új, másfajta módon éli meg, az kreatív ember. Az újat alkotás, a változások elindítása, az önálló egyéniség kifejezése szintén a kreatív emberek sajátossága.

Az óvodáskorban hihetetlenül nagy lehetőségei vannak a **kreatív képességek** kibontakoztatásának. Az óvodában a gyermekek kreativitásának megnyilvánulását elsősorban az oldott légkör, a nagy mozgás és szabadságtér, valamint a megfelelő eszközök biztosítása segíti elő. Minél több alkalmat kell adni arra, hogy a gyermekek érzéseiket, gondolataikat, ötleteiket a játékban, az ének-zenében, a bábozásban, a rajzolásban stb., kifejezésre juttassák. A tapasztalatszerzés itt is alapvető fontosságú feladat. Minél több eszközzel ismerkednek meg a gyermekek, minél biztosabban kezelik azokat, annál több lehetőségük adódik önmaguk kifejezésére. Az óvodapedagógus felelőssége igen nagy, hiszen a gyermek fogékony mindenre, mindent befogad, minden érdekli, mindent utánoz, mindent válogatás nélkül kedvel. Az óvodapedagógus véleményét - különösen akkor, ha szeretetteljes kapcsolatban van vele - szinte fenntartás nélkül elfogadja. Amit az óvónéni szépnek lát, az neki is tetszeni fog. Ezért fontos, hogy jó ízlésű, művészetet kedvelő ember foglalkozzon a kisgyermekkel.

A művészeti tevékenységek fogalom rendkívül sokrétű, összetett és komplex jellegű. Ebbe a fogalomkörbe a mese-vers, az ének-zene, a bábozás, a tánc, a játék, a dramatizálás, a festés, az agyagozás, a rajzolás, a barkácsolás éppúgy beletartozik, mint a környezet esztétikája. A művészeti tevékenységek tehát nem egy foglalkozást jelölnek, hanem olyan tevékenységeket, melyeket játékidőben vagy a szabadidőben éppúgy gyakorolhatnak a gyermekek, mint a nap folyamán bármikor.

A komplexitás itt nem jelent mást, mint az életben egyébként előforduló jelenségek megörökítését valamilyen formában. Az ősszel lehulló falevelet színezhetjük, festhetjük, lerajzolhatjuk, énekelhetünk és mesét, verset mondhatunk róla, bábokat készíthetünk belőle. Ez így együtt jelentkezik a valóságban is és ennek kell visszatükröződnie a foglalkozásokon is. Ismételten le kell szögezni azonban, hogy foglalkozásoknak tekintjük a szabad természetben lezajló bármilyen megfigyelést, sétát, tehát foglalkozás alatt nem kell feltétlenül a klasszikus értelemben vett foglalkozásokra gondolni.

27.2 Verselés, mesélés

Nem szükséges foglalkozási kereteken belül maradni, hiszen mesélni **minden nap** szükséges az óvodában. Nem teszünk különbséget a kezdeményezés vagy az elalvás előtti mese között. Mindkettő fontos a maga helyén és idején. A lényeg csupán az, hogy minden nap meséljünk vagy verseljünk valamilyen formában, reggel vagy délben, elalvás előtt vagy délután.

A mese, vers kezdeményezések anyaga változatos legyen, gerincét a magyar népmesekincs megismertetése adja. Teremtsünk lehetőséget a gyermekek önálló szöveg és mesemondásához. Segítsük elő, hogy megfelelő eszközökkel el is játszhassák a gyermekek a nekik tetsző meséket. A gyakori ismétlést, a mese többszöri feldolgozását kedvelik az óvodások, erre legyünk tekintettel. Kedvelt tevékenysége az óvodásoknak a bábozás és a dramatizálás. Mindkettő szorosan kapcsolódik a meséléshez, mondókázáshoz, verseléshez. Az irodalmi élmények feldolgozását segítsük elő különböző eszközök, anyagok, barkácsolási lehetőségek biztosításával.

27.3 Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

(gyurmázás, agyagozás, rajzolás, festés, batikolás, vágás, ragasztás, varrás, barkácsolás):

Ezek a tevékenységek a gyermekek kedvencei közé tartoznak. A feladat elsősorban az, hogy biztosítsuk a zavartalan és sokrétű tevékenykedés külső feltételeit. A gyermekek számára megszokott és elérhető helyen mindig álljon rendelkezésre mindenféle anyag és eszköz, amivel a gyermek fantáziájának megfelelően dolgozhat, alkothat.

Nagyon célszerű a vizuális tevékenységek és a munkatevékenységek összehangolása, hiszen a szabad, önálló tevékenykedés gyakran jár együtt viszonylagos rendetlenséggel. Szokás kérdése, mennyire képesek a gyermekek környezetüket ilyen széles skálájú tevékenységrendszer mellett is rendben tartani. A tevékenységek megszervezéséhez kitűnő pedagógiai alapot adnak az évszakok változásai, a természet szépségei, a gyermek által megérthető világ tárgyai és eseményei. Ugyancsak kitűnően hasznosíthatók a vizuális tevékenységek számára az ünnepek, melyek érzelmileg is közel állnak a gyermekekhez és megmozgatják a fantáziájukat. Ahhoz, hogy kibontakozhasson a gyermekek alkotókedve, teljes önállóság szükséges. Az ötlettől a megvalósításig főként bátorítást, útmutatást és dicséretet várnak a gyermekek. Nem szükséges, sőt káros, ha uniformizáló nevelési módszerekkel elvesszük a gyermek bátorságát az egyéni kifejezésmódoktól.

Az óvodában legyen lehetőségük a gyermekeknek arra, hogy bármikor kipróbálhassák képességeiket. Amennyiben megoldható, minden csoportszobában célszerű egy kis sarkot vagy szekrényt biztosítani, ahol a barkácsoláshoz szükséges eszközöket, felszereléseket, anyagokat tárolhatjuk. Nagy hasznát veszik ennek a gyermekek, hiszen például a nagyobbak szerepjátékához bármikor kiegészítő eszközök készülhetnek és a kisebbek is örömmel ismerkednek meg a különböző szerszámokkal.

27.4 Ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Az óvodai ének - zene nevelésnek jelentős hagyományai vannak. A magyar népdalok, mondókák, gyermekdalok világa ma is élő és felhasználható hagyomány. Szinte valamennyi ünnepünkhöz kapcsolódik olyan dalanyag, melyet megismertethetünk a gyerekekkel. A néphagyományőrzés mellett a **Kodály alkotta módszer** is folyamatosan megújulva megtartotta kapcsolatát az életre neveléssel. Az ének-zene és az ehhez kapcsolódó mozgás ugyanúgy az óvodai mindennapok része, mint a napi mesélés vagy séták és kirándulások.

Tehát ez a feladat sem korlátozható csupán a foglalkozások időtartamára. Napközben bármikor adódhat lehetőség éneklésre, mondókázásra vagy körjátékok játszására. A komplex foglalkozások inkább összefoglalják, elmélyítik a gyermekek ismereteit és alkalmat adnak a képességek fejlesztésére. (egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás)

Az élményt nyújtó közös éneklés, a körjáték vagy a mondókázás a művészeti és az esztétikai nevelés szempontjából is kitüntetett helyet kap. A Kodály Zoltán útmutatásai alapján Forrai Katalin által kidolgozott óvodai ének-zenei nevelés alapjaira épülő fejlesztés a tevékenységközpontú óvodai nevelésen belül hatékonyan megvalósítható. Ezzel biztosítható a gyermekek ének-zenei kultúrájának megalapozása, a néphagyományőrzés és az ének-zenei nevelés színvonalának megőrzése.

27.5 Az óvodapedagógus feladatai a művészeti tevékenységek megszervezésében

- Úgy alakítsa ki a gyerekek bevonásával a csoportszobát, hogy ott a különböző tevékenységet kereső gyermekek nyugodtan, kényelmesen dolgozhassanak
- Biztosítson minél több eszközt, időt és helyet a művészeti tevékenységek gyakorlásához, ezzel is ötletet adva a gyermeki fantáziának
- Nyújtson lehetőséget a vizuális és kommunikációs tevékenységek összekapcsolására

- Segítse elő a gyermekek önálló elképzeléseinek megvalósítását
- Adjon lehetőséget a gyermekeknek arra, hogy minél több élményt átélve megvalósíthassák elképzeléseiket
- Az óvodapedagógus a mindennapi mesélés, verselés, mondókázás biztosításakor ügyeljen a gyermekkel való szoros érzelmi kapcsolat, a meghitt légkör megteremtésére.

28 AZ EGYÉN TÁRSADALMI FELADATAIT TUDATOSÍTÓ, KÉPESSÉGEIT FEJLESZTŐ ISMERETEK, TEVÉKENYSÉGEK

28.1 Mozgás

A tevékenységközpontú óvodai nevelés lényeges eleme a testi fejlesztés. A 2,5-3-7 éves gyermekek egészséges testi fejlődésének biztosítása nem képzelhető el a rendszeres, játékban gazdag, az egyéni képességeket messzemenően figyelembe vevő, kellő aktivitást és terhelést biztosító mindennapi testnevelés nélkül. Ismert tény, hogy a mozgásöröm és a szellemi fejlődés egymással szoros kapcsolatban áll. A mozgásfejlesztéshez tehát hozzátartozik, hogy maximálisan biztosítsuk a spontán mozgáslehetőséget, mégpedig az egyéni sajátosságok figyelembevételével. Ajánlatos tehát minden adódó lehetőséget kihasználni a nap folyamán a mozgásra.

Rendkívül fontos a szabad levegőn való tartózkodás minél hosszabb idejű biztosítása. A gyermekek napirendjét úgy célszerű összeállítani, hogy azzal elkerüljük az egyoldalú terhelést és lehetőleg felváltva biztosítsuk a mozgást és az üléssel együtt járó tevékenységeket. A mozgás és pihenés egyensúlyának biztosításával sikerülhet a gyermekek egyoldalú igénybevételét elkerülnünk.

Az egészséges életmód szokásainak megalapozását óvodáskorban kell elkezdenünk. A mozgás megszerettetése, a mozgásigény kielégítése az óvodai testi nevelés fontos feladata, amit csak a helyesen megválasztott mozgásanyag változatos gyakoroltatásával érhetünk el. A megfelelő intenzitású, derűs légkörű testmozgás biztosítja a motoros képességek fejlődését, melynek egyre magasabb szintje előfeltétele a bonyolultabb mozgások eredményes végrehajtásának, ezáltal a mozgás-műveltség fejlődésének. A természet erőivel - napfény, levegő, víz - történő edzés kedvező hatását sem szabad figyelmen kívül hagyni, ezért a mindennapi testnevelést lehetőleg a szabadban célszerű tartani. Az intenzív, változatos gyakorláshoz megfelelő helyre és eszközre van szükségünk.

A jó eredmény eléréséhez az **optimális tárgyi feltételek** biztosításán túl azonban az óvodapedagógus és a **gyermekek aktív együttműködése** is elengedhetetlen. A nyugodt, derűs légkörű, játékban gazdag, kellő intenzitású napi 20-30 perces testmozgás nem csak a kondicionális és koordinációs képességek fejlődését biztosítja, hanem hozzájárul a gyermeki személyiség differenciált fejlesztéséhez is. A mindennapi testnevelés hatásának maximális kifejtéséhez

szükségesek olyan objektív és szubjektív feltételek, melyek lehetőség szerint valamennyi óvodában megvalósíthatók, és amelyek megsokszorozzák az egyébként elérhető eredményeket.

28.1.1 A mozgás objektív feltételei

Elsősorban a megfelelő hely biztosításáról kell szólni. Mivel a foglalkozásokat döntő mértékben a szabadban valósítjuk meg, ezért célszerű füves területen különböző pályákat kialakítani. Ehhez csupán mozgatható kis kapuk szükségesek. Nagyon jó lehetőséget nyújt a különböző mozgások gyakorlására a mesterségesen kialakított domb, ami télen szánkózásra, csúszkálásra, síelésre használható, nyáron viszont gyakorolható itt a gurulás, mászás, kúszás, felfelé történő futás, szökdelés stb. A füves, sík és dombos terület mellett feltétlenül szükséges az aszfaltos, kavicsos terület. A fák között érintő magasságban kifeszített kötélen függhetnek a gyerekek. Az udvar különböző részein - különösebb megmunkálás nélkül – lefektetett és lazán rögzített farönkök kiválóan alkalmasak az egyensúlyérzék fejlesztésére. A megfelelő távolságban rögzített mászókák az óvodaudvarok fontos kellékei. Az állványokon felfüggesztett mászókötél és gyűrű a vállöv erősítését szolgálja. A megfelelő méretű pancsoló vagy úszómedence a vízzel történő edzésen túl az úszásoktatást is elősegítheti. Az úszás és korcsolyázás, ahol lehetőség van rá, szervezetten is megvalósítható. Hosszabb sétát, sőt túrát tehetünk a gyerekekkel a szabadban, ha lehetőségünk adódik, használhatjuk a közeli iskola vagy tornatermét, vagy füves pályáit. Némi ötletességgel és szakemberek bevonásával tovább fokozható tehát a mindennapi testnevelés hatása. Minden, ami az óvoda udvarán található (fák, bokrok, homokozó, pancsoló medence, játékeszközök stb.) felhasználhatók a mindennapi testnevelés feladatainak megvalósításához. Ugyanez mondható el az épületen belül szervezett mindennapi testnevelésre is.

Mindenkor nagy gondot kell fordítani az alkalmazásra kerülő **kézi és tornaszerek,** berendezési tárgyak épségére, tisztaságára, valamint arra, hogy könnyen elérhetők legyenek, megfelelő számban álljanak rendelkezésre. Az eszközök előkészítése az óvodapedagógus, a gyermekcsoport és a dajka aktív együttműködésére ad lehetőséget.

28.1.2 A mozgás szubjektív feltételei

Az óvodapedagógus személyisége, testi neveléshez való viszonya nagymértékben meghatározza a gyermekcsoportban folyó mindennapi testnevelés eredményességét. A testgyakorlatok mintaszerű végzésével, a játékba való aktív bekapcsolódással kedvezően

motiválhatja a gyermekeket, építve utánzási hajlamukra, segítve a rendszeres testmozgáshoz való pozitív viszonyuk kialakulását.

Az örömmel, derűs légkörben, együttesen végzett gyakorlás hozzájárul az egészséges életmód szokásainak megalapozásához is, ezért nagyon lényeges, hogy az óvodapedagógus minden megnyilvánulásán tükröződjön az, hogy szívesen mozog együtt a gyermekekkel és örül a gyermekek mozgásban elért sikereinek.

A mindennapi testnevelés tartalmát döntő mértékben a természetes mozgások, gyakorlatok képezik (járások, futások, ugrások, függések, egyensúlygyakorlatok). Ezeket kiegészíti néhány talajtorna elem, valamint a kézi szerekkel végezhetőgyakorlatok. Természetesen ide tartoznak a testnevelési játékok is. A lényeg, hogy minden mozgásforma, amit a gyermekek képesek elvégezni, a mindennapi testnevelés keretébe beépíthető. Az ódapedagógus dönti el, hogy a mindennapi testnevelés 20-30 perce alatt testnevelés foglalkozást tart vagy egy-egy mozgáscsoport gyakorlásával, esetleg testnevelési játékokkal tölti ki az időt.

28.2 A mozgásfejlesztés feladatai

- Legyen lehetőségük a gyermekeknek saját testük mozgását átélni.
- Sokoldalú mozgástapasztalatokat szerezzenek a gyermekek az alapvető mozgásformák gyakorlása által.
- Folyamatosan fejlődjön a gyermekek mozgása és egyensúlyérzéke, teherbíróképessége
- A kéz finommozgásainak fejlesztésére nyújtsunk változatos lehetőségeket.
- Segítsük elő a gyermekek harmonikus, összerendezett mozgásának kialakulását
- Helyes testtartás fejlesztése
- Kondicionális képesség, erő és állóképesség fejlődése

28.2.1 Az óvodapedagógus feladatai a mozgás megszervezésében

- Legfontosabb feladat, hogy minden nap adjon lehetőséget a gyermekeknek minél hosszabb időtartamon keresztül a szabad levegőn való tartózkodásra.
- Biztosítsa a gyermekek szabad mozgásgyakorlásának a feltételeit.

- Adjon ötleteket, irányítsa a gyerekek figyelmét a szabadban és az épületen belül is a legoptimálisabb terhelést biztosító napi mozgáshoz.
- Változatos eszközök és a gyermekek önálló, szabad mozgásának biztosításával tegye lehetővé, hogy a mindennapi testnevelés örömet jelentsen a gyermekek számára.

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységekkel.

29 A NEVELÉS TERVEZÉSE ÉS IDŐKERETEI

A tevékenységközpontú óvodai nevelés céljának és feladatainak ismeretében a pedagógiai ráhatások rendszerét a gyermekek egyéni adottságaihoz igazodva tervezzük meg. Az óvodapedagógus számára alapvetően fontos feladat a teljes nevelési folyamat tudatos átgondolása még akkor is, ha jelentős mértékben építünk a spontán, gyermeki ötletekre, tapasztalatokra.

A tervezésben tudatosan vegyük számításba, hogy az egyes gyermekek fejlődési üteme különböző és a gyermek fejlődését tekintve is különböző szinteken lehet egyik vagy másik képességét illetően. A fejlődés dinamikája tehát egy-egy gyermek esetében a különböző területeken más és más lehet. A nevelés és tanulás tervezése egy tömbben, egymással szoros kölcsönhatásban valósítható meg. A tervezés során mindig a 4-es feladatrendszerből kiindulva tervezzük meg a gyermeki tevékenységeket és ezen keresztül a szükséges fejlesztéseket.

A cél és a feladatok ismeretében a fejlesztést hosszú távon, éves, féléves periódusokban gondoljuk át, ám konkrét formában tervezni inkább **egy vagy kéthetes periódusokban** célszerű, hiszen csakis ez esetben nyílhat lehetőségünk a gyermekek spontán ötleteinek és tapasztalatainak begyűjtésére és a nevelőmunkában való felhasználására. A gyermeket foglalkoztató élmények és tapasztalatok éppen olyan részei a nevelésnek, mint az óvodapedagógus által előzetesen átgondolt és megtervezett feladatok.

A gyermeki személyiség fejlesztése, az életre való felkészítés feltételezi a gyermek szűkebb és tágabb környezetében megszerzett, átélt élményeinek és tapasztalatainak, ötleteinek, aktuális tevékenységeinek beépítését a nevelőmunka egészébe. Ezért a tervezés során külön is biztosítani szükséges a gyermeki tapasztalatok előre nem tervezhető tartalmának megjelenítését a tervező és megvalósító munkában. A gyermekek folyamatos megfigyelése, az óvodások élményeinek meghallgatása és közös élmények nyújtása a tervezés előkészítő folyamatához tartozik. A rövid időszakot átfogó tervezés ugyanakkor lehetővé teszi olyan nevelési alaphelyzet kialakulását, amiben a gyermek és az óvodapedagógus aktív egymásra hatása képes a nevelési, tervezési folyamatot befolyásolni. Alapvetően a tevékenységek megtervezéséből kiindulva a neveléstanulás komplex egymásra hatását figyelembe véve szükséges tervezni. A tervezésnél ne az ismeretanyag növelésére, hanem a több alkalommal, sokoldalúan, különböző nézőpontokból való megközelítésre helyezzük a hangsúlyt. Kevesebbet, de azt alaposabban, többoldalú tapasztalatszerzés és tevékenykedtetés segítségével tervezzünk meg.

A heti ütemterv megírása egyben a napi vázlatot is megadja az óvónő számára, ezért nem szükséges a külön vázlatírás. Ennél fontosabb azonban, hogy feljegyzéseket vezessünk a

gyermekek fejlődési üteméről, hogy konkrét megfigyelések adjanak alapot az egyéni, differenciált fejlesztés megtervezéséhez. A gyermekek ötleteinek, javaslatainak feljegyzése, összegyűjtése a tevékenységek sokszínűségének megtervezéséhez nyújt segítséget.

29.1 A fejlesztés módszere

A fejlesztés módszere az egyénre szabott differenciált fejlesztés a csoport keretein belül. A tevékenységközpontú nevelési program megvalósítása leghatékonyabban vegyes csoportban képzelhető el, de az óvodában létrejövő adott lehetőségek döntik el, milyen csoportszervezési formát alkalmaznak. Részben osztott és osztatlan csoportban is megvalósíthatók a kitűzött nevelési célok és feladatok. Az óvodapedagógus dönti el, hogy adott esetben kötetlen kezdeményezés vagy kötött foglalkozás keretein belül kívánja elképzeléseit megvalósítani.

A fejlesztés, a foglalkozás formáját ne a gyermekek életkora, hanem fejlettségi szintje határozza meg. A gyermekek önállóan, spontán szerzett tapasztalatai nagyon jó kiindulópontot jelentenek az óvodapedagógus számára a tudatos, irányított tapasztalás megszervezéséhez. A világban eligazodni készülő gyermek felkészítése az életre feltételezi olyan szituációk megélését, ahol szabadon alkothat, dönthet, gondolkodhat, cselekedhet.

A lényeg mindig az legyen, hogy cselekvés közben, cselekvések sorozatában való aktív közreműködéssel érzékeljen, tapasztaljon, tanuljon a gyermek és valódi, a környezetben meglévő problémával foglalkozzon.

Az óvoda feladatai közé tartozik a **kiemelkedő képességekkel rendelkező gyermekek** felismerése és fejlesztése. A szellemi fejlesztés legfőbb célja abban nyilvánul meg, hogy a gyermeket aktivitásra, a problémák meglátására és kifejtésére bátorítjuk és képessé tesszük azok megoldására. Kreatív problémamegoldásra ösztönözzük a gyermeket. Ennek kialakításához mindenekelőtt az szükséges, hogy az óvodában legyen elegendő idő a tevékenykedésre és a tapasztalatszerzés-re.

A nevelőmunka elemzése és értékelése az óvodapedagógus folyamatos feladata, az értékelés tapasztalatai adnak támpontokat a nevelőmunka tervezésének irányvonalairól.

29.2 A fejlesztés kerete

- A teljes nevelési folyamat, amely vegyes, részben osztott vagy osztott csoportokon belül a gyermeki tevékenységre, önállóságra, döntési helyzetekre és sokoldalú tapasztalatszerzésre épül.
- A nevelési folyamatba szervesen illeszkedő tanulási folyamat, melynek részei:
    - önálló és irányított tapasztalatszerzés,
    - komplex foglalkozások rendszere,
    - kötetlen és kötött kezdeményezések és foglalkozások

29.3 A nevelés időkeretei

A nevelés céltudatos megtervezése során alakítjuk ki a gyermekek óvodai életrendjét, időbeosztását. **A hetirend és a napirend** az a szervezeti keret, ami biztosítja a gyermek számára a nyugodt, kiegyensúlyozott, kiszámítható óvodai környezet megteremtését. A gyermek egészséges fejlődéséhez szükséges a mozgásos tevékenységek és a pihenés váltakozó biztosítása.

A napirend lehetővé teszi a szabad levegőn való hosszú idejű tartózkodást, a szokásrendszer kialakítását, a gyermeki tevékenységek szabad kibontakozását. A napirenden belül a legtöbb időt a gyermekek legfontosabb tevékenysége, a játék kapja. A szabad levegőn való tartózkodás, a gyermekek gondozásával kapcsolatos teendők (étkezés, tisztálkodás, alvás) ugyancsak beilleszthetők a játéktevékenység egész napos folyamatába. Reggel, különösen tavasszal és nyáron a szabad levegőn való tartózkodás természetes része a gyermekek napi életének. A hűvösebb idő beköszöntével is szükséges a szabad levegőn való mindennapi tartózkodás, csupán annak időtartamát csökkentjük.

A napirend biztonságot, támpontot ad és állandóságot jelent a gyermek számára. A napirenden belül rugalmasan figyelembe vehető az egyes tevékenységek időigénye. A napirend ezen kívül annak megfelelően, ahogy az évszakok váltakoznak vagy a gyermeki tevékenységek fejlődése ezt indokolttá teszi, változtatható, módosítható. A napirend a gyermekek nyugodt napi életét biztosítja, figyelembe veszi a fejlődés közben bekövetkezett változásokat. A gyermekek szokásrendszerének kialakításával biztosítjuk a napirenden belül megvalósuló tevékenységek végzésének zavartalanságát.

29.4 A napirend általános időkeretei 8 és 10 órás óvodai nyitvatartás esetén

Tevékenység	8 óra nyitvatartás esetén	**10 óra nyitvatartás esetén**
Játék és szabadidős tevékenység	4 óra	5 óra
Étkezés, pihenés	2.5 óra	3 óra
Öltözködés, tisztálkodási tevékenység	1 óra	1.5 óra
Komplex foglalkozások naponta	35 perc	35 perc

A napirendben az egyes tevékenységekre fordítható idő rugalmasan változtatható a körülmények, az évszakok, a váratlan események stb. hatására.

29.5 Hetirend

A hetirend a napirendhez hasonlóan a folyamatosságot, a rendszerességet, a nyugalmat segíti elő az óvodai csoportban és lehetőséget nyújt a szokásrendszer segítségével az óvodások napi életének megszervezéséhez.

A hetirend, különösen a nevelési év elején teljesen másképp alakulhat, mint a nevelési év végén. Különösen a beszoktatás idején figyeljünk arra, hogy minél lazább, rugalmasabb és alkalmazkodóbb hetirendet állítsunk össze. Később, az iskolára való felkészítés feladatai a hetirend és a napirend pontosabb betartását helyezik előtérbe.

A hetirend összeállításánál arra kell figyelni, hogy jusson elegendő idő a gyermeki tevékenységek, kezdeményezések, ötletek és javaslatok meghallgatására, kipróbálására vagy közös megvitatására. A rugalmasság, a helyzethez való alkalmazkodás elősegíti, hogy a hetirend a gyermek életének észre-vétlen szabályozója legyen.

A hetirend általános tartalma és maximális időkeretei:

Naponta 20-30 perc Naponta 30-35 perc

HÉTFŐ	KEDD	SZERDA	CSÜTÖRTÖK	PÉNTEK
	Mindennapi mozgás	Mindennapi mozgás	Mindennapi mozgás	Mindennapi mozgás
Mozgás	Külső világ tevékeny megismerése	Rajzolás, festés, mintázás, kézimunka	Külső világ tevékeny megismerése matematikai tartalommal	Ének, zene, énekes játék, gyermektánc
Verselés, mesélés	Verselés, mesélés	Verselés, mesélés	Verselés, mesélés	Verselés, mesélés

A hetirend kialakítása természetesen az óvodapedagógus feladata, tehát az itt megjelölt hetirend csupán általánosságban és egyetlen lehetséges módon foglalja össze a megvalósítandó feladatokat. Számtalan variációval az adott óvodai csoport és a gyermekek igényeinek, képességeinek figyelembevételével nemcsak a komplex foglalkozások helyei, de az időkeretek is megváltoztathatók.

Az óvodapedagógus feladatai a nevelőmunka dokumentálásával kapcsolatban:

- Heti, kétheti, havi nevelési-tanulási tervkészítés
- Hetirend és napirend összeállítása
- A gyermek fejlődésének megfigyelését szolgáló feljegyzések vezetése
- A nevelőmunka folyamatos értékelése

30 A PROGRAM KAPCSOLATRENDSZERE

30.1 Az óvoda és a család

Az óvoda a családdal együtt, azt kiegészítve szolgálja a gyermekek fejlődését. A család és az óvoda között szimmetrikus kapcsolat van. A szülő tud legtöbbet a gyermekéről, ő ismeri legjobban gyermeke igényeit, szükségleteit, viszont az óvónőnek van olyan szaktudása és olyan korosztályi tapasztalata, mely alapján hathatós segítséget tud nyújtani a gyermekek fejlesztéséhez. Korrekt, partneri együttműködésük elengedhetetlen a gyermekek harmonikus fejlesztése érdekében.

Az óvoda körültekintően szervezze meg az együttműködés formáit, mely az információk áramoltatását, a szemléletformálást, az óvoda tartalmi munkájának szakszerű megismertetését, a gyermekek egyéni fejlődésének jellemzőit hivatott közvetíteni.

30.1.1 A kapcsolattartás formái

- A családlátogatás (még az óvodába kerülés előtt), anyás beszoktatás (kiválóan alkalmas arra, hogy a szülő megismerje az óvodai életet, szokásokat, s mintát kapjon gyermeke neveléséhez),
- A napi kapcsolattartás elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő teljes mértékben tájékozott legyen a gyermekével történt napi lényeges eseményekről,
- Szülői értekezletek, nyílt napok, fogadónapok a szülőkkel együtt szervezett rendezvények, ünnepek, kiállítások, hangversenyek, kirándulások. Az óvoda szervezze meg a szülők érdekegyeztető, érdekérvényesítő fórumait.
- Az igény és elégedettségi vizsgálatok, (Az óvoda négy évenként mérje fel a szülők igényeit, elégedettségét, elégedetlenségét. Az eredményeket hozza nyilvánosságra. Az elégedetlenségek közül néhány feladat megoldását vállalja fel, készítsen intézkedési tervet. Az óvoda szabályozza a panaszkezelési rendszerét.)

30.2 Az óvoda és a családsegítő és gyermekjóléti szolgálat - gyermekvédelem

Az óvodában elsődlegesen a pedagógusok feladata figyelemmel kísérni a gyermeki jogok védelmét, a gyermekvédelmi intézkedések szükségességét, végrehajtását. Ehhez ismerni kell a csoportjába járó gyermekek családi hátterét, helyzetét.

Amennyiben az óvónő tanácsaival nem tud segíteni a gondon, az óvoda gyermekvédelmi megbízottjához fordul, aki szükség szerint továbbítja a problémát a gyermekjóléti szolgálat felé, mellyel folyamatos kapcsolatot tart. A gyermekvédelmi intézkedéseket folyamatosan nyomon kell követni, hogy se több, se kevesebb ne legyen a segítség a szükségesnél.

A gyermekvédelmi intézkedések nem nyilvánosak, tehát az óvoda valamennyi dolgozójának titoktartási kötelezettsége van a családdal kapcsolatos információkról, intézkedésekről.

Ugyanakkor mindenkinek alapvető kötelessége, hogy jelezze, ha bárhol a gyermek veszélyeztetettségét tapasztalja.

30.3 Az óvoda és az iskola

Az óvoda az iskolával alakítsa ki tartalmi kapcsolatát, hogy a gyermekek zavartalan iskolakezdését ezáltal is elősegítse.

A kölcsönös érdeklődés hozzájárulhat egymás nevelési céljainak, elképzeléseinek megismeréséhez, megértéséhez.

30.3.1 A kapcsolattartás formái

A leendő első osztályosokat az elsős tanítónénik látogassák meg. Látogatások, tapasztalatcserék, tájékoztatások a gyermekek egyéni fejlődési üteméről, várható alkalmazkodási nehézségekről, értekezletek, munkaközösségi foglalkozások, továbbképzések, egymás rendezvényein, ünnepein történő megjelenés, közreműködés.

30.4 Az óvoda és a közművelődési intézmények

Helyes, ha az óvoda kapcsolatba lép a környezetében működő közművelődési intézményekkel – könyvtárakkal, múzeummal, művelődési házzal. Az intézmények kínálatából úgy válogasson, hogy az elősegítse a nevelési feladatok sokoldalú színes megoldását, s zárja ki azokat a kezdeményezéseket, amelyek az óvoda pedagógiai elveivel, értékközvetítésével, tartalmával nem összeegyeztethetők.

30.4.1 A kapcsolattartás formái

Látogatás, tájékoztatás, megbeszélések, értekezletek, rendezvényeken részvétel.

30.5 Az óvoda egyéb kapcsolatai

Az óvoda alakítsa ki tartalmi kapcsolatát a fenntartóval, a pedagógiai szakmai szolgáltató intézményekkel, a nevelési tanácsadóval, a speciális képességeket vizsgáló szakértői bizottsággal, az egészségügyi szakszolgálatokkal (védőnő, orvos), a gyermek- és ifjúságvédelmi intézményekkel (gyermekjóléti szolgálat), bölcsődével. Különös tekintettel a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek esetében.

Megfelelő szakemberek bevonásával - a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve - speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

A PROGRAM ERŐFORRÁSAI

31 SZEMÉLYI FELTÉTELEK

A nevelőmunkát az óvodapedagógus végzi. Személye minta a nevelésben. Értékfelfogása erősen hat a gyermekekre. Éppen ezért nem mindegy, milyen értékeket közvetít, s azokat milyen tudatosan képviseli. Gyakran előfordulnak értékellentétek szülők és az óvoda között. Az óvodapedagógus vállalja fel a tapintatos meggyőzést, ha azzal a gyermekek érdekeit védi. Vállalja az ízlésformálást az óvoda tágabb környezetében is.

Az óvodapedagógus legyen képes énekével, mesemondásával, bábozásával, alkotásaival esztétikai élményhez juttatni a gyermekeket. Fejlesztésükhöz alkalmazzon egyéni módszereket, egyéni fejlesztési programokat úgy, hogy a gyermekek pozitív énképe és önbizalma kialakulhasson.

Az óvodapedagógus legyen igénye az önművelésre, a körülményekhez képest teremtsen lehetőséget a szakmai tájékozottságának, szaktudásának fejlesztéséhez. Személyiségvonásaiban jelenjen meg a humanizmus, a pedagógiai optimizmus, tetteiben legyen érezhető a hitelesség, tapintat és az empátia.

Legyenek képesek pedagógiai elveiket, nevelési gyakorlatukat egyeztetni. (Ehhez szükséges a két óra átfedési idő.)

Az óvodapedagógusok vonják be a dajkákat a közösségi élet és az egészséges életmód szokásainak megtervezésébe, elemzésébe, értékelésébe. A közösség tagjaként valamennyien vállaljanak felelősséget a közösen kitűzött célok- és feladatok megvalósításáért. A szakmai munkában, munkatársi kapcsolatban, a döntéshozatal előtt őszinte, nyílt véleménnyel segítsék a legjobb megoldás kialakítását.

Az esztétikus, gondozott udvar biztosításához nélkülözhetetlen a karbantartó, kertész személye. Mindezt az óvodavezető koordinálja, irányítja a pedagógiai, tanügyi-igazgatási, munkáltatói, gazdálkodási, műszaki, közéleti, menedzselési feladatainak ellátása során. A vezető pontosan a lehetőségek optimális felhasználásával biztosítsa a jól megszervezett munkát, a fejlesztéshez szükséges feltételeket. Mint egy jó karmester, csak ott segítsen, ahol “döcögve, hamisan szólalnak meg a szólamok, nem simulnak bele az összharmóniába”.

32 TÁRGYI FELTÉTELEK

Az óvodapedagógus az óvoda épületét, udvarát, berendezését úgy alakítsa ki, hogy a lehető legjobban szolgálja a gyermekek nevelését, fejlesztését. Legyen tiszta, gondozott, esztétikus minden terme, öltözője, mosdója, konyhája. A gyermekek egészséges életmódját biztosítsa. (Lásd: "Az egészséges környezet biztosítása" című fejezetben leírtak szerint.)

A gyermekek mozgásának, játékigényének kielégítéséhez legyenek megfelelő játékeszközök (Lásd: "A különböző játékeszközök biztosítása" című fejezetben leírtak szerint).

A következő eszközök, játékok, tárgyak egészítsék ki a meglévő készleteket:

- Esztétikus meseszoba (kuckó), puha párnák, meleg szőnyegek, meseszék, kincsesláda, bábok, könyvek, gyertyák, magnó, albumok a tanult mondókákról, versekről és a mesékről stb.
- Hangszerek: furulya, gitár, hegedű, metallofon, dob, ritmusbot, csörgő, triangulum, cintányér (kicsi-nagy), csengő, népi hangszerek, gyermekek – óvónők által barkácsolt ritmushangszerek, hangsíp vagy hangvilla.
- Képalakításhoz különböző méretű rajzlapok, színes papírok, festékek, színes ceruzák, zsírkréták, pasztellkréták, filctoll, viaszkréták, fonalak, anyagok, madzag stb.
- Plasztikai munkához agyag, gyurma, fadarabok, termések, magok, kavicsok, szövőkeretek, fonalak.
- Videoszoba, ahol max. 8-10 gyermek kényelmesen nézhet videofilmet.
- Video- és magnófelvételek lejátszó lehetőséggel: zenei élményközvetítéshez, vadállatok életének megismertetéséhez, az óvoda ünnepeinek rögzítéséhez, többszöri megtekintéséhez.
- Esztétikus élősarok a természet kincseinek gyűjteményével.
- Az udvaron olyan nyugalmas hely, ahol énekes játékokat, dramatikus játékokat, bábjátékokat játszhatnak a gyermekek.
- Kijelölt hely, ahol a gyermekek a mindennapos mozgásaikat megtarthatják.
- Különböző kéziszerek pld. labda, babzsák, kisebb-nagyobb karika, rövidebb-hosszabb szalag, bot, zsebkendő, zászló stb.
- Olyan szakkönyveket ajánlunk, amely a programunkhoz segítséget, ötletet ad, melyet gazdagíthatunk számos módszertani kiadvánnyal.

33 A PROGRAM ELLENŐRZÉSE, ELEMZÉSE, ÉRTÉKELÉSE

A program sikerkritériumát “A fejlődés eredménye az óvodáskor végén” címmel kiemelt programelem tartalmazza. Ehhez viszonyítva ellenőrizhető, mérhető, elemezhető, értékelhető a gyermekek fejlettségi szintje.

A programban meghatározott fejlődés és fejlesztés jellemzőit teljes mértékben nem lehet, és nem is kell teljesíteni. Minden esetben az óvoda határozza meg – a gyermekek képességének, szociokulturális körülményeinek ismeretében – hogy egy-egy csoport esetében milyen teljesítményt fogad el sikeres fejlesztő munkának.

A programhoz a következő szakmai dokumentumok elkészítését javasoljuk, amelyek segítik az ellenőrzést, elemzést, értékelést.

33.1 Az óvodavezető pedagógiai, működési munkaterve

Tervezési időkerete: 1 év

Ez a dokumentum hidat képez a program és az óvónők gyermekcsoportokra elkészített terve között.

33.2 A gyermekcsoportok nevelési-fejlesztési terve

Tervezési és értékelési időkerete: 1 év, félév, 3 hónap, heti terv

Ez a dokumentum tartalmazza a csoportra vonatkozó szokásszabályrendszereket, tevékenységi terveket és eseménytervet. Ezek a tevékenységek a csoportnaplóban találhatók.

33.3 Az egyéni fejlődés-fejlesztés dokumentumai

Tervezési időkerete: folyamatos

Személyiséglap, mely tartalmazza a gyermek anamnézisét, az óvónők megfigyeléseit, a gyermekek képességszintjeit és a fejlesztési elképzeléseket. Az óvodapedagógus elsősorban önmagát ellenőrzi, és saját munkáját értékeli. Valamennyi problémás nevelési helyzetben az óvodapedagógus párjával együtt elemzi a történteket. Munkáját ugyanakkor jogosan ellenőrzik és értékelik a szülők, az óvoda vezetője, a szakértő, melyről előre tud az ellenőrzött személy.

34 ZÁRÓRENDELKEZÉSEK

Jelen **Pedagógiai Program** csak az óvoda nevelőtestület elfogadásával, az óvodai Szülői közösség véleményezésével válik érvényessé.

A **Pedagógiai Program** elkészítése az intézmény igazgatójának felelőssége, az óvoda nevelőtestülete fogadja el, az alkalmazotti közösség és a szülői szervezet véleményének figyelembevételével, amely a **fenntartó jóváhagyásával** válik érvényessé.

A **Pedagógiai Program** nyilvánossága:

A hatályba lépett Pedagógiai Programot meg kell ismertetni:

- az óvoda azon dolgozóival is, akik nem tagjai a nevelőtestületnek,
- azokkal, akik kapcsolatba kerülnek az óvodával, és meghatározott körben használják helyiségeit.
- Az Pedagógiai Program foglaltakról a szülőket is tájékoztatni kell!

Felülvizsgálata: évenként, illetve jogszabályváltozásnak megfelelően

Módosítása: az óvoda igazgatójának hatásköre, kezdeményezheti a fenntartó, a nevelőtestület, a szülői közösség, előírhatja jogszabályi kötelezettség.

A hatálybalépéssel egyidejűleg érvényét veszti az Intézmény **3-1/2023.** iktatószámú, 2023.02.01. keltezésű **Helyi Pedagógiai Programja**.

Jelen Pedagógiai Program visszavonásig érvényes.

A program az iktatószámon itattározásra kerül.

Az Őrbottyáni Napsugár Óvoda Pedagógiai Programját a mai napon intézmény igazgatói jogkörömben jóváhagyom.

Kelt: Őrbottyán, 2024. október 01. napján

Gazdagné Kovács Krisztina

Óvodaigazgató **Ph.**

35 LEGITIMÁCIÓS ZÁRADÉK

Az **Őrbottyáni Napsugár Óvoda** nevelőtestülete határozatképes ülésén készült jegyzőkönyvben szereplő (……. fő) -…….. %-s **igen** szavazattal, az **elfogadó határozat** alapján …….év ……hó …….napján az Óvoda **Pedagógiai Programját 3-4/2024** iktatószámon **elfogadta**. Az elfogadás tényét a nevelőtestület képviselői az alábbiakban hitelesítő aláírásukkal tanúsítják.

Balázsné Szalai Katalin	**Gál Brigitta**
Nevelőtestület képviselője	Nevelőtestület képviselője

A **Pedagógiai Programról** az **Őrbottyán Szülői Munkaközössége egyetértő véleményt nyilvánított:**

Kelt: Őrbottyán, …… év …… hó …….. napján

Szülői Szervezet képviselője	**Szülői Szervezet képviselője**

Pedagógiai Programról a **Kisnémedi Szülői Munkaközössége egyetértő véleményt nyilvánított:**

Kelt: Őrbottyán, …… év …… hó …….. napján

Szülői Szervezet képviselője

Az **Őrbottyán és Kisnémedi Települések Köznevelési Társulásának Társulási Tanácsa,** az **Őrbottyáni Napsugár Óvoda Pedagógiai Program** elfogadásához, jogszabályban meghatározott kérdések rendelkezéséhez a **véleményezési jogát** korlátozás nélkül, a jogszabályban meghatározott határidő biztosításával **gyakorolta**. A dokumentummal kapcsolatban ellenvetést nem fogalmazott meg.

Őrbottyán és Kisnémedi Települések Köznevelési Társulásának Társulási Tanácsa képviselője **fenntartói jogkörében** az **Őrbottyáni Napsugár Óvoda Pedagógiai Programjában foglaltakat jóváhagyta.**

Kelt: Őrbottyán, ..……. év …… hó …….. napján

Szabó István Ferenc

Polgármester, a Fenntartó képviselője **Ph**

36 Felhasznált irodalom

- 363/ 2012.(XII.17.) Korm. Rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról
  Az óvodai nevelés programja. Bp. OPI, 1989. 7-283 p.
- Kiss Tihamér: A gyermekek érzelmei. Bp. Tankvk., 1995. 156-190 p.
- Szuhányi Mária: Nevelés-individuálpszichológiai nézőpontból. Bp. Szuhányi Alapítvány, 1993. 15-27 p.
- Mérei Ferenc – V.Binét Ágnes:Gyermeklélektan. Bp. Gondolat, 1978. 5-276 p.
- Kovács György, Bakos Éva: Játék az óvodában. Debrecen, Szerzői kiadás, 1995. 1-244 p.
- Tarján Gábor: Mindennapi hagyomány. Dabas, Mezőgazdasági Kiadó, 1984. 1-194 p.
- Kósa - Szemerkényi: Apáról fiúra. Bp. Móra Kiadó, IV. kiadás. 1973. 1-110 p.
- Kósa Csaba: Esztendő, te vígságszerző. Bp. Móra Kiadó, 1988. 1-110 p.
- Dankó Ervinné dr.: Az óvodai irodalmi nevelés kérdései korunkban. Bp.
- Dinasztia Kiadó, 1993. 55-111 p.
- Molnárné Lóczi Tünde: Drámajáték az óvodában. Szeged, KOMA, 1996. 414 p.
- Forrai Katalin: Ének az óvodában. Bp. Editio Musica, 1974. 1-249 p.
- Törzsök Béla: Zenehallgatás az óvodában. Bp. Zeneműkiadó, 1982. 7-289 p.
- Nagy Jenőné: Zenei nevelés az óvodában. Szolnok, JKSZ. Pedagógiai Intézet, 1995. 1133 p.
- Balázsné Szűcs Judit: Miből lesz a cserebogár? Bp. Alex typo Kiadó, 1992. 7-114 p.
- Kondacs Mihályné-Podmaniczky Mária: Vizuális nevelés az óvodában. Bp.
- Calibra Kiadó, 1993. 3-87 p.
- Pedagógiai Füzetek 7.: A környezetismeret és a szabadidő kapcsolata az óvodában. Szolnok, JKSZ. Pedagógiai Intézet, 1989.
- Tisza Klub Füzetek 4.: Ötletzsák gyűjtemény az óvodai környezet- és természetvédelmi neveléshez. Szolnok, Tisza Klub, 1995. 6-40 p.
- Gaál Sándorné-Kunos Andrásné: Testnevelési játékok anyaga és tervezése az óvodában.
- Szolnok, Color Print Nyomda, 1996. 5-238 p.
- Dr. Tótszőllősyné Varga Tünde: Mozgásfejlesztés az óvodában, Bp. FERCO Kft. és a Váci Ofszet Kft. 1994. 5-131 p.
- Nagy Jenőné: Óvodai programkészítés – de hogyan? NAT-TAN Sorozat Bp.
- OKI. 1996. 1-128 p.
- Porkolábné Balogh Katalin: Szempontok az óvodáskorú gyermekek fejlettségének megállapításához. Szolnok, JNSzM. Pedagógiai Intézet, 1983. 120 p.
- Fábián Katalin: Tevékenységközpontú óvodai nevelési program

37 A pedagógiai program jogszabályi háttere

- **2011.évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről**
  - 32/2012. (X.8.) EMMI rendelet a Sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a Sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
  - 2003. évi CXXV. törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- **2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról**
  - 401/2023. (VIII. 30.) Korm. rendelet a pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról
- **20/2012.EMMI rendelet** a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- **1992. évi XXXIII. törvény a közalkalmazottak jogállásáról**
  - 326/2013. (VIII.30.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről
  - 235/2016. (VII. 29.) Korm. rendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény köznevelési intézményekben történő végrehajtásáról szóló 326/2013. (VIII. 30.) Korm. rendelet módosításáról
  - 363/2012. (XII.17.) Kormányrendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

- **2015. évi LXIII. törvény** a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló
- **1997. évi XXXI. törvénynek** az ingyenes bölcsődei és óvodai gyermekétkeztetés kiterjesztése érdekében történő
- **326/2013. Kormányrendelet** A pedagógusok előmeneteli rendszeréről és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény végrehajtásáról
- **2023. évi LII. törvény a pedagógusok új életpályájáról**
  - 401/2023. (VIII. 30.) Kormányrendelet A pedagógusok új életpályájáról szóló 2023. évi LII. törvény végrehajtásáról

37.1 Intézményi dokumentumok:

- **Az Őrbottyáni Napsugár Óvoda**
- Az intézmény Alapító okirata
- Helyi Pedagógiai Programja
- Szervezeti és Működési Szabályzata

- 5 évre szóló Önértékelési Programja
- 5 évre szóló Továbbképzési programja

37.2 Az intézmény működését meghatározó további dokumentumok:

- Önértékelési kézikönyv óvodák számára
- Országos Tanfelügyelet kézikönyv óvodák számára
- Útmutató a pedagógusok minősítési rendszeréhez
- Mentorok tevékenységének segédanyaga
- Pedagógusetikai kódex